

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการชุดวิจัยไทย - ตะวันออกกลาง

หัวข้อ

การศึกษาศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาล
เพื่อการส่งออกของประเทศไทย

โดย

สุภากรณ์ พรรณ ตั้งตรงไพโรจน์

มิถุนายน 2551

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การศึกษาศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาล
เพื่อการส่งออกของประเทศไทย

ผู้วิจัย

สุภาภรณ์ ตั้งตรงไพโรจน์

สังกัด

ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการชุดวิจัยไทย - ตะวันออกกลาง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตอาหารฮาลาลป้อนเข้าสู่ตลาดโลกมาเป็นเวลานาน มีการพัฒนาการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มการขยายตัวการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งผลจากการที่ภาครัฐได้ดำเนินการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลมาตั้งแต่ปี 2544 ทำให้แนวโน้มการส่งออกสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารไปยังประเทศมุสลิมทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ตลาดอาหารฮาลาลที่สำคัญของไทยคือ ตลาดตะวันออกกลางและตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แม้ว่าตัวเลขการส่งออกอาหารฮาลาลไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมจะเป็นแรงดึงดูดให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้ แต่ทั้งนี้ ปัจจัยดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของตลาดที่นำเข้าจากไทยซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีปัจจัยภายในที่สำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย นั่นคือ ศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยมีมากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ ด้วยข้อมูลที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่แล้วเกี่ยวกับแนวโน้มที่ขยายตัวสูงขึ้นของตลาดอาหารฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิม ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยเองว่าจะสามารถตอบสนองตลาดฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิมได้ทันหรือไม่ ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด จะสอดคล้องกับตลาดอาหารฮาลาลที่มีมูลค่ามหาศาลหรือไม่ โดยจะวิเคราะห์จากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน

สุภาภรณ์ ตั้งตรงไพโรจน์
หัวหน้าโครงการ/ผู้วิจัย

มิถุนายน 2551

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เกิดขึ้นด้วยความมุ่งหวังที่จะศึกษาถึงศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาล เพื่อการส่งออกของประเทศไทยไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม รวมทั้งเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลความเป็นไปได้ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกในประเทศไทย โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณศาสตราจารย์ พลโท ดร.สมชาย วิรุฬหผล ผู้อำนวยการสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลและผู้เชี่ยวชาญด้านมุสลิมศึกษา ที่สละเวลาอ่านร่างงานวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในจุดที่บกพร่อง ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ได้แก่ คุณไพศาล พรหมยงค์ ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสมุทรสาคร รศ. ดร. วินัย ดะห์ลัน ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์อรรถศักดิ์ มินโด ผู้เชี่ยวชาญด้านฮาลาล ทั้งนี้ ต้องขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา อาจารย์ ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์ ที่สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยตลอดมา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ให้สัมภาษณ์ของตัวแทนผู้ประกอบการภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย คงสร้างประโยชน์ให้กับสังคมและอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลบ้างไม่มากก็น้อย หากมีข้อบกพร่องประการใด ขอน้อมรับด้วยความยินดี

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย	การศึกษาศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของประเทศไทย The Study of Investment Potential in Halal Food Industry for Exporting of Thailand
หัวหน้าโครงการและผู้วิจัย	สุภาภรณ์ ตั้งตรงไพโรจน์
หน่วยงาน	ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
แหล่งทุน	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตอาหารฮาลาลป้อนเข้าสู่ตลาดโลกมาเป็นเวลานาน และมีการพัฒนาการผลิตโดยเฉพาะอาหารสำเร็จรูปประเภทแกง หรือผัดเผ็ดที่บรรจุซองหรือกระป๋องที่มีคุณภาพ รวมทั้งรูปแบบและรสชาติให้มีความแปลกใหม่อยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันก็ยังพัฒนาอาหารกึ่งสำเร็จรูป เช่น กุ้งสดแช่แข็ง ไก่สดแช่แข็ง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ผักผลไม้แช่แข็ง เป็นต้น ให้มีคุณภาพและรสชาติดีขึ้น และมีแนวโน้มการขยายตัวการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งผลจากการที่ภาครัฐได้ดำเนินการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลมาตั้งแต่ปี 2544 ทำให้แนวโน้มการส่งออกสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารไปยังประเทศมุสลิมในช่วงปี 2544 – 2547 ของไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 10,415 ล้านบาท (234 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) ในปี 2544 เป็น 11,576 ล้านบาท (279 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) ในปี 2546 และมูลค่าส่งออกในปี 2547 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 13,055 ล้านบาท ((323 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.1 ต่อปี ตลาดอาหารฮาลาลที่สำคัญของไทยคือ ตลาดตะวันออกกลางและตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมูลค่าสินค้าอาหารไทยส่งออกไปยังตลาดดังกล่าวมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 44 และ 34 ของมูลค่าอาหารฮาลาลส่งออกของไทยตามลำดับในช่วงปี 2544 – 2546 โดยตลาดตะวันออกกลางซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญที่สุดมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 ต่อปี

แม้ว่าตัวเลขการส่งออกอาหารฮาลาลไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมจะเป็นแรงดึงดูดให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้ แต่ทั้งนี้ ปัจจัยดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกาขยายตัวของตลาดที่นำเข้าจากไทยซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีปัจจัยภายในที่สำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมด้วย นั่นคือ ศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยมีมากน้อยเพียงใด

ด้วยข้อมูลที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่แล้วเกี่ยวกับแนวโน้มที่ขยายตัวสูงขึ้นของตลาดอาหารฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิม ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยเองว่าจะสามารถ

ตอบสนองตลาดสากลในกลุ่มประเทศมุสลิมได้ทันหรือไม่ ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด จะสอดคล้องกับตลาดอาหารฮาลาลที่มีมูลค่ามหาศาลหรือไม่ โดยจะวิเคราะห์จากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพ (สู่ทาง ข้อจำกัดและโอกาส) การลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา รวมถึงกลุ่มประเทศมุสลิมใหม่¹ (ในที่นี้ หมายถึงประเทศที่มีการนำเข้าอาหารฮาลาลจากประเทศไทยเท่านั้น)
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลถึงความเป็นไปได้ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกในประเทศไทย
3. เพื่อเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และส่งผลให้เกิดการลงทุนต่อไป

แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลทั้งจากนักลงทุนคนไทยและต่างชาติ นอกจากจะประกอบด้วยปัจจัยภายนอกคือ ตลาดอาหารฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิมแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในคือความพร้อมหรือศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยด้วย อันได้แก่ นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน เป็นต้น

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ ทำการศึกษาในประเทศไทย
2. ขอบเขตเนื้อหา ทำการศึกษาในประเทศนี้ ดังต่อไปนี้

¹ กลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น บรูไน มาเลเซีย อินโดนีเซีย

ในเอเชียใต้ เช่น บังกลาเทศ ปากีสถาน

ในตะวันออกกลาง เช่น ลิเบีย การ์ดา อิหร่าน ตุรกี คูเวต

ในแอฟริกา เช่น โกตดิวัวร์ โมร็อกโก ซูดาน เซเนกัล ชูดาน

ส่วนกลุ่มประเทศมุสลิมใหม่ ได้แก่ คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย

2.1 ลักษณะของอุตสาหกรรมชาลาล

2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

2.3 ศักยภาพและโอกาสในการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารชาลาลเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม 5 กลุ่ม ดังนี้

2.3.1) กลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย อินโดนีเซีย

2.3.2) กลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียใต้ ได้แก่ บังกลาเทศ ปากีสถาน

2.3.3) กลุ่มประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง ได้แก่ ลิเบีย การ์ตา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน ตุรกี คูเวต และโอมาน

2.3.4) กลุ่มประเทศมุสลิมในแอฟริกา ได้แก่ โกตดิวัวร์ โมร็อกโก ตูนิเซีย เซเนกัล ชูดาน

2.3.5) กลุ่มประเทศมุสลิมใหม่ ได้แก่ คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย

วิธีการเก็บข้อมูล ลักษณะของข้อมูลมี 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่เกี่ยวข้องกับอาหารชาลาล ทั้งในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาลาล การผลิตอาหารชาลาล การลงทุน และความคิดเห็นต่างๆ จำนวน 15 ท่าน โดยแยกเป็นหน่วยงานภาครัฐ 3 ท่าน ภาคธุรกิจเอกชน 8 ท่าน นักวิชาการ 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรมุสลิม 2 ท่าน ดังนี้

ภาครัฐ

- รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ผู้อำนวยการฝ่ายสิ่งแวดล้อม และผู้จัดการโครงการนิคมอุตสาหกรรมอาหารชาลาล จังหวัดปัตตานี การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6 ว กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร (โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาหารชาลาลให้เป็นสินค้าส่งออก)

ภาคธุรกิจเอกชน²

- บริษัท เพียวเคมี จำกัด (Pure Chem Co., Ltd.) (สารให้ความหวาน “ซอร์บิทอล”)
- บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) (ไก่สุก/แปรรูปแช่แข็งและกึ่งแช่แข็ง)
- บริษัท โกลเด้น ไลน์ บิสซิเนส จำกัด (สหฟาร์ม) (ไก่สุก/แปรรูปแช่แข็ง)
- บริษัท เอเชีย แปซิฟิค (ประเทศไทย) จำกัด (Asia Pacific (Thailand) Co., Ltd.) (อาหารแช่แข็ง)
- บริษัท กรีนสปอต จำกัด (นมถั่วเหลือง)

² คัดเลือกจากบริษัทที่ขอเอกสารรับรองชาลาลเพื่อการส่งออก จากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

- บริษัทจีเอฟพีที จำกัด (มหาชน) (ไก่สุก/แปรรูปแช่แข็ง)
- บริษัท เจริญอุตสาหกรรม จำกัด (ปลาร้าดินในซอสมะเขือเทศ/ผลไม้อบแห้ง)
- บริษัท มาลีสามพราน จำกัด (มหาชน)

นักวิชาการ

- รศ. ดร. วินัย คะห์ลัน ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช วัชรพันธุ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรมุสลิม

- ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสมุทรสาคร
- ผู้อำนวยการสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

2. ส่วนที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาล การลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ฯลฯ โดยค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล)

การวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความพร้อมของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในการเป็นฐานการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก
2. ทราบถึงข้อจำกัดและโอกาสของประเทศไทยในการเป็นฐานการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก
3. สามารถประเมินศักยภาพตนเองในการการแข่งขันการผลิตอาหารฮาลาลในตลาดโลกได้
4. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัย ไปประกอบการตัดสินใจที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลได้

ผลการศึกษา : จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่าไทยมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดในหลายประการ ดังนี้

1) จุดแข็ง

- 1.1) ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก โดยมีสินค้าอาหารสำคัญๆหลายชนิด เช่น ข้าว กุ้ง ไข่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยและวัตถุดิบในการผลิตการแปรรูปที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่สำคัญ
- 1.2) มีการจัดตั้งองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อทำหน้าที่ดูแลและกำกับการดำเนินงานในด้านการผลิตและการตลาด และการกำหนดมาตรฐานอาหารฮาลาล ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรศาสนา ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เช่น คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล เป็นต้น
- 1.3) มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลที่น่าเชื่อถือในตลาดมุสลิมโลกได้ คือที่ปัตตานี ซึ่งมีความเหมาะสมทั้งเรื่องของวัตถุดิบการผลิต โครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคมขนส่ง และวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับประเทศมุสลิม

2) จุดอ่อน

- 2.1) ความไม่มั่นใจในอาหารฮาลาลของไทย เนื่องจากประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และถูกมองว่าเป็นเมืองพุทธ ทำให้ผู้บริโภคในต่างประเทศไม่เชื่อถือความเป็นอาหารฮาลาลของไทย
- 2.2) ขาดการติดตามตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแล้ว
- 2.3) หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเพื่อออกเครื่องหมายรับรองฮาลาลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการ ในสถานะที่มีการแข่งขันสูงและต้องขยายตลาดเพื่อการส่งออกอาหารฮาลาล
- 2.4) การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลแบบครบวงจรที่จังหวัดปัตตานี ยังไม่สามารถดำเนินการให้มีความก้าวหน้าได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อการจูงใจผู้ประกอบการให้เข้าไปลงทุนในพื้นที่ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การตั้งฐานการผลิตในปัตตานีอาจส่งผลที่ดีต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากปัตตานีเป็นที่รู้จักอย่างดีในโลกมุสลิมว่าเป็นอาณาจักรอิสลามที่ยิ่งใหญ่ตั้งแต่อดีต กระทั่งปัจจุบันก็ยังคงเป็นชุมชนมุสลิมอย่างเคร่งครัด
- 2.5) ความไม่มีเอกภาพของสถาบันศาสนาในด้านการรับรองอาหารฮาลาล

3) ศักยภาพและโอกาส

- 3.1) สินค้าอาหารฮาลาลไทยยังมีโอกาสทางการตลาดสูง เนื่องจากมีผู้บริโภคที่เป็นประชากรมุสลิมทั่วโลกถึงร้อยละ 25 ของประชากรโลก มีการบริโภคอาหารฮาลาลเป็นมูลค่าสูงถึง 580,915 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเพียงปีละ 364.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.06 ของมูลค่าอาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น ดังนั้น หากไทยมีการวางแผนการพัฒนาอย่างบูรณาการและเป็นระบบ ย่อมจะส่งผลให้ไทยมีโอกาสในการเพิ่มส่วนแบ่งในตลาดโลกได้มากขึ้น
- 3.2) มีเครือข่ายการค้ากับประเทศมุสลิมที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลไปยังประเทศมุสลิมทั่วโลก มีมูลค่าสูงถึง 494.04 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2549 คิดเป็นร้อยละ 6.57 ของมูลค่าการส่งออกอาหารสำเร็จรูปทั้งหมดของไทย และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง
- 3.3) จากตัวเลขและประเภทอาหารที่ส่งออกไปยังประเทศมุสลิม (ดังตารางในภาคผนวก) พบว่าผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของไทยมีหลายชนิดที่เป็นที่ต้องการและได้รับการยอมรับจากประเทศมุสลิมหลายประเทศ ได้แก่ อาหารแช่แข็งต่างๆ อาหารทะเลแปรรูปบรรจุกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง ผลไม้สด เป็นต้น ซึ่งอาหารเหล่านี้ไทยมีความได้เปรียบในเรื่องของวัตถุดิบอยู่แล้ว ดังนั้น โอกาสในการขยายตลาดรวมถึงการรักษาตลาดเดิมไว้จึงมีอยู่สูงมาก

4) ข้อจำกัด

- 4.1) การที่ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศมุสลิม ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของสินค้า รวมทั้งการยอมรับจากประเทศมุสลิมบางกลุ่ม
- 4.2) ความไม่สงบในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล คือบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

1) บทบาทของภาครัฐ

1.1) ด้านวัตถุดิบ

- 1) ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาวัตถุดิบ รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ยังต้องเร่งปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์ให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

2) เร่งรัดการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่จังหวัดปัตตานี รวมทั้งการสนับสนุนสิทธิประโยชน์และมาตรการจูงใจพิเศษในการลงทุนให้กับผู้ประกอบการที่สนใจ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลแล้ว ยังเป็นการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ก่อให้เกิดการสร้างงาน แก้ไขปัญหาความไม่สงบ และอาจส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนในโอกาสต่อไป

1.2) ด้านการผลิตและการตลาด

- 1) ภาครัฐต้องเป็นผู้นำในการขยายตลาด ทั้งที่เป็นตลาดเดิมและตลาดใหม่
- 2) สร้างเครือข่ายการตลาดกับประเทศมุสลิมให้กว้างขวาง
- 3) ยกย่องมาตรฐานการผลิตโดยเฉพาะทางด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และควรจะให้บุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารฮาลาล ประจำอยู่ในสถานประกอบการ เพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักศาสนาอย่างแท้จริง อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทางหนึ่ง
- 4) จัดสัมมนา/ฝึกอบรม เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎระเบียบและหลักการที่ถูกต้องแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ผลิตและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงอาจเชิญชวนให้คนทั่วไปได้ร่วมการสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจและเป็นการขยายตลาดสำหรับกลุ่มที่ไม่ใช่มุสลิม
- 5) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตให้ทันสมัย เพื่อพัฒนาสินค้าและเพิ่มมูลค่าในตัวสินค้า

1.3) ด้านการรับรองมาตรฐาน

- 1) เร่งดำเนินการเรื่องการจัดทำมาตรฐานอาหารฮาลาลของไทยให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ โดยเฉพาะในโลกมุสลิม
- 2) ปรับปรุงการให้บริการตรวจสอบมาตรฐานอาหารฮาลาลให้มีความสะดวกรวดเร็ว รวดเร็ว รวดเร็วขั้นตอนที่สามารถดำเนินการได้พร้อมกัน และควรให้อยู่ในสถานที่เดียวกันในลักษณะ “one stop service” อนึ่ง แม้ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะร่วมมือกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศไปประจำที่กรมฯ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและออกใบรับรองฮาลาลเพื่อการส่งออกให้ผู้ประกอบการ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจูงใจและลดขั้นตอนการส่งออกให้ผู้ประกอบการ แต่ในความเป็นจริงกลับมีอุปสรรคในเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอ ดังนั้น ปัจจุบัน ความร่วมมือในลักษณะครบวงจรเบ็ดเสร็จจึงเป็นไปอย่าง

กระต่อนกระแท่น ส่งผลให้บางครั้งผู้ประกอบการต้องเดินทางไปมาระหว่างสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกับกรมส่งเสริมการส่งออก ซึ่งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากเลือกที่จะไม่ขอใบรับรองฮาลาลเพื่อการส่งออก

2) บทบาทขององค์กรด้านการรับรองและตรวจสอบมาตรฐาน

- 2.1) เพื่อเป็นการยกระดับกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลให้ได้มาตรฐาน ควรเร่งจัดทำมาตรฐานอาหารฮาลาลของไทยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นในตัวสินค้า และยังส่งผลต่อความสามารถในการขยายตลาดอาหารฮาลาลอีกด้วย
- 2.2) ผลักดันให้สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลสามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบรับรองคุณภาพอาหารฮาลาลให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม และถูกต้องตามหลักสุขอนามัยโดยใช้มาตรฐานอาเชียนและมาตรฐานโคเด็กซ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั่วโลก รวมทั้งการฝึกอบรมแก่ผู้ประกอบการเอกชนและพนักงาน เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลที่ถูกต้อง
- 2.3) บุคลากรของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบโรงงานหรือสถานประกอบการที่ผลิตอาหารฮาลาล ควรดำเนินการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบ “surprise visit” คือไม่ต้องนัดหมายหรือแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

บทสรุป

บุคคลทั่วไปส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่า อาหารฮาลาลเป็นอาหารเฉพาะของคนมุสลิม คนอื่นหรือผู้ที่นับถือศาสนาอื่นไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องหรือรับประทานได้ ในความเป็นจริงแล้ว อาหารฮาลาลก็คือการทำอาหารหรือปรุงอาหารให้สะอาด ถูกหลักสุขอนามัยตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งไม่มีความแตกต่างจากการปรุงอาหารทั่วไป เพียงแต่ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามจะมีขั้นตอนในการควบคุมกระบวนการปรุงและผลิตอาหารเพิ่มเติม เนื่องจากเนื้อสัตว์บางประเภทเป็นข้อห้ามในการบริโภค และตามหลักการศาสนาจะมีวิธีการเชือดก่อนนำไปปรุงอาหาร รวมทั้งมีวิธีการเฉพาะสำหรับชำระล้างสิ่งของต่างๆ เช่น จาน ช้อน และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหาร จึงทำให้บุคคลที่ไม่ใช่มุสลิมเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ทั้งนี้ หากมีโอกาสได้ทำความเข้าใจบทบัญญัติศาสนาอิสลามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาลแล้ว จะพบว่าอาหารฮาลาลเป็นประโยชน์กับผู้บริโภคทุกคน ไม่เฉพาะกับคนมุสลิมเท่านั้น เพราะประเด็นสำคัญของบทบัญญัติก็คือ การที่ผู้บริโภคได้รับ

ประทานอาหารที่สะอาดอย่างแท้จริง โดยมีบทบัญญัติทางศาสนาเป็นตัวควบคุม ดังนั้น ผู้บริโภคโดยทั่วไปที่ไม่ใช่มุสลิมก็สามารถบริโภคอาหารฮาลาลได้เช่นกัน

อนึ่ง เมื่อมีความเข้าใจในหลักการของอาหารฮาลาล และด้วยเหตุผลที่ว่าอาหารเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนต้องบริโภค จะพบว่าตลาดอาหารฮาลาลสามารถขยายไปสู่ผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิมได้มากขึ้น และมีแนวโน้มจะมากยิ่งขึ้นตามจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น จึงกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพทางการตลาดอย่างแท้จริง อย่างน้อยที่สุดก็มีตลาดรองรับที่แน่นอนคือ ประชากรมุสลิมทั่วโลกประมาณ 1,800 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 25 ของประชากรโลก ซึ่งมีความต้องการบริโภคอาหารรวมกันคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 150,000 – 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่งผลให้ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลมีมูลค่าตลาดที่ใหญ่มาก ในขณะที่ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลได้เพียงปีละ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 0.18 ของมูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมากทั้งๆที่ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดในต่างประเทศได้อีก

ฉะนั้น อาหารฮาลาลจึงเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญ รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก และได้กำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ทั้งในด้านการพัฒนาวัตถุดิบ การส่งเสริมผู้ประกอบการ การแสวงหาตลาด และการพัฒนากลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้เป็นที่น่าเชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอำนาจหน้าที่ในการตรวจรับรองและอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรศาสนาอิสลามเท่านั้น คือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะส่งผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลทั้งการผลิต การตลาดและการรับรองมาตรฐานก็ตาม แต่ยังมีอุปสรรคสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไข โดยเฉพาะการพัฒนาวัตถุดิบ และความไม่มีเอกภาพของหน่วยงานหรือองค์กรทางศาสนา ดังนั้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยให้ขยายตัวได้เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นปัจจัยให้อุตสาหกรรมการส่งออกอาหารฮาลาลไปสู่ความสำเร็จคือ ความเชื่อมั่นในการตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล ซึ่งในส่วนนี้ต้องรับผิดชอบโดยองค์กรศาสนา คือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งแม้ประเทศไทยจะได้เปรียบ

ประเทศอื่นๆ ในหลายๆ ด้านในเรื่องของวัตถุดิบแรงงานและความพร้อมของโครงสร้าง
สาธารณูปโภค แต่ไทยยังมีข้อเสียเปรียบและเป็นข้อที่สำคัญที่สุด นั่นคือ ประเทศไทยไม่ใช่
ประเทศมุสลิม ดังนั้น ไม่ว่ากิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับฮาลาล โดยไม่สร้างความเชื่อมั่นในส่วนของ
หลักศาสนาควบคู่ไปด้วยแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพทางการตลาด มีตลาดรองรับที่สำคัญคือ ประชากรมุสลิมทั่วโลกประมาณ 1,800 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 25 ของประชากรโลก มีความต้องการบริโภคอาหารรวมกันคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 150,000 – 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่งผลให้ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลมีมูลค่าตลาดที่ใหญ่มาก ในขณะที่ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลได้เพียงปีละ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 0.18 ของมูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมากทั้งๆที่ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดในต่างประเทศได้อีก ฉะนั้น อาหารฮาลาลจึงเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม โดยมีสมมติฐานว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาล ทั้งจากนักลงทุนคนไทยและต่างชาติ นอกจากจะประกอบด้วยปัจจัยภายนอกคือ ตลาดอาหารฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิมแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในคือความพร้อมหรือศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยด้วย อันได้แก่ นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาวิจัยได้ข้อค้นพบสำคัญว่า ไทยมีศักยภาพด้านทรัพยากรการผลิตและบุคคล รวมถึงความสามารถในการลงทุนของผู้ประกอบการพร้อมอยู่แล้ว ขาดแต่เพียงบทบาทของภาครัฐที่แม้จะมีนโยบายชัดเจน แต่มักประสบปัญหาขาดความต่อเนื่อง และไม่มีเอกภาพในการดำเนินงาน รวมไปถึงบทบาทขององค์กรทางศาสนาอิสลามที่ต้องเร่งสร้างความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน เพื่อให้มาตรฐานฮาลาลไทยก้าวไปสู่สากลในเร็ววัน ดังนั้น ภาครัฐจึงควรร่วมมือกับองค์กรทางศาสนาและภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยให้ขยายตัวได้เพิ่มขึ้นในตลาดโลก

Abstract

The Halal foods market trend to be more imperative for Thai export sector because of its huge relative figures in term of populations (1,800 million Muslims, one forth of population worldwide) and enormous capital (150,000 – 200,000 million US dollars). While Thailand export value is only 300 million US dollars. Thailand, an important exporter, then has an opportunity to increase its number of Halal food export.

The research on “The Study of investment potential in Halal food industry for exporting of Thailand to Muslim countries” aims to investigate and analyze Thailand’s potential in Halal food manufacturing industry for exporting to Muslim countries. The factors that have impact on investing and developing Halal food industry for exporting cannot be considered only the external factor like Halal market in Muslim countries. There are also important internal factors such as the Government’s policy, efficiency of human and natural resources, and capability of private sector. These mentioned become hypothesis of the research.

According to the study, it is found that Thailand has potential on material for manufacturing and human resources including quiet high capability of private sector. While its weakness are lacking of integrity of governmental agencies including uncontinuing of Government’s policy. Furthermore, Muslim organizations that have important role to build up credit of Halal sign for Mislim world, would be more integrative in working out together for making a trust for Thai standard and brand on the world market and for decreasing a disadvantage, as Thailand is non – Muslim country. There are a huge opportunity for the country to capture in the global market so it is not too difficult to increase Halal food shares of worldwide.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
บทคัดย่อ	จ
สารบัญ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์ / ขั้นตอนการดำเนินงาน	7
1.3 ทบทวนวรรณกรรม	9
บทที่ 2 อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยกับการพัฒนาด้านการส่งออก	12
2.1 ลักษณะของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล	12
2.2 กฎระเบียบและบทบัญญัติทางศาสนา	18
2.3 ภาวะการตลาดอาหารฮาลาล	28
บทที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล	37
3.1 ปัจจัยภายใน	38
3.2 ปัจจัยภายนอก	43
3.3 ปัจจัยสนับสนุน	50
บทที่ 4 บทวิเคราะห์และผลการศึกษา	66
4.1 ปัจจัย	66
4.1.1 นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก : บทบาทของภาครัฐ	66
4.1.2 ความพร้อมด้านทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรมนุษย์	68
4.1.3 ความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน	70
4.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของการลงทุนใน อุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของไทย	71

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	75
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	82
มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปของไทยไปยังกลุ่ม ประเทศมุสลิม	83

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ฮาลาลหรือฮะลาล (Halal) ตามความหมายในสารานุกรมอิสลามระบุว่าคือ สิ่งที่ถูกกฎหมายอิสลามหรือบทบัญญัติของอัลลอฮ์อนุมัติให้กระทำ และถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตลอดไปจนถึงวันสิ้นโลก¹ ดังนั้น อาหารฮาลาลก็คืออาหารที่ต้องตามหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม อนุมัติให้บริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ ประเภทของอาหารฮาลาล ได้แก่ นมจากสัตว์ที่อนุญาตให้กินเนื้อได้ เช่น โค กระบือ แพะ แกะ / น้ำผึ้ง / ปลา / สัตว์ทะเลทุกชนิด / พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ลูกวอลนัท ฯลฯ และ สัตว์จำพวกวัว แกะ แพะ กวาง ไก่ เป็ด นก ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสัตว์ที่ฮาลาลจะต้องผ่านกระบวนการฆ่าโดยการเชือดตามหลักการอิสลามด้วย

ส่วนอาหารฮารอมหมายถึงอาหารต้องห้าม มีความหมายตรงข้ามกับอาหารฮาลาล ได้แก่ สัตว์จำพวกสุกร สุนัข หมูป่า ลิง แมว / สัตว์ที่กินเนื้อเป็นอาหารและมีกรงเล็บ เช่น ลิงโด เลื้อ หมี/ พืชมีพิษและอันตราย และอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของแอลกอฮอล์ หรือมีสิ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ฯลฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ฮาลาล – ฮารอมในอิสลามไม่ได้หมายความว่าเพียงการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงวิถีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน เพราะอิสลามคือระบอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์

ปัจจุบัน อาหารฮาลาลเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากสังคมไทย ไม่ใช่เพียงแต่คนไทยมุสลิมเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการโดยทั่วไปซึ่งต้องการผลิตอาหารฮาลาลจำหน่ายแก่ผู้บริโภคมุสลิมในประเทศ และผลิตเพื่อการส่งออกในตลาดโลกมุสลิม ก็จำเป็นต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง และดำเนินกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลให้ถูกต้องตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองฮาลาล พ.ศ. 2544 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 โดยผ่านการตรวจสอบและรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี

¹ บรรจง บินกาซัน. 2547. สารานุกรมอิสลาม สำหรับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ. กรุงเทพฯ : อัล อะมีน, หน้า 213.

² สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล. (ม.ป.ป.). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล, หน้า 2.

ตลาดโลกมุสลิมมีประชากรผู้บริโภครวมประมาณ 1,800 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 25 ของประชากรโลก และมีความต้องการบริโภคอาหารรวมกันคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 150,000 – 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ³ จึงส่งผลให้ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลมีมูลค่าตลาดที่ใหญ่มาก ในขณะที่ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลได้เพียงปีละ 275 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 0.18 ของมูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมากทั้งๆที่ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดในต่างประเทศได้อีก อาหารฮาลาลจึงเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญ รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกและได้กำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ทั้งในด้านการพัฒนาวัตถุดิบ การส่งเสริมผู้ประกอบการ การแสวงหาตลาด และการพัฒนากลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้เป็นที่น่าเชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอำนาจหน้าที่ในการตรวจรับรองและอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรศาสนาอิสลามเท่านั้น คือ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตอาหารฮาลาลป้อนเข้าสู่ตลาดโลกมาเป็นเวลานาน และมีการพัฒนาการผลิตโดยเฉพาะอาหารสำเร็จรูปประเภทแกง หรือผัดเผ็ดที่บรรจุซองหรือกระป๋องที่มีคุณภาพ รวมทั้งรูปแบบและรสชาติให้มีความแปลกใหม่อยู่เสมอ ในขณะเดียวกันก็ยังพัฒนาอาหารกึ่งสำเร็จรูป เช่น กุ้งสดแช่แข็ง ไก่สดแช่แข็ง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ผักผลไม้แช่แข็ง เป็นต้น ให้มีคุณภาพและรสชาติดีขึ้น และมีแนวโน้มการขยายตัวการส่งออกเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งผลจากการที่ภาครัฐได้ดำเนินการผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลมาตั้งแต่ปี 2544 ทำให้แนวโน้มการส่งออกสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารไปยังประเทศมุสลิมในช่วงปี 2544 – 2547 ของไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้น (ตาราง 1) จาก 10,415 ล้านบาท (234 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในปี 2544 เป็น 11,576 ล้านบาท (279 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในปี 2546 และมูลค่าส่งออกในปี 2547 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 13,055 ล้านบาท ((323 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.1 ต่อปี โดยตลาดตะวันออกกลางซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญที่สุดมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 ต่อปี

³ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. 2548. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ตารางที่ 1 การส่งออกสินค้าทั้งหมด สินค้าอาหารและผลิตภัณฑ์ของไทย และการส่งออกอาหารสำเร็จรูปไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมในช่วงปี 2541 – 47

กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)							อัตราการขยายตัว 2544-47 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	
1. มูลค่าการส่งออกทั้งหมด	54,341.05	58,516.09	68,925.92	69,544.45	67,998.64	80,087.03	88,445.53	14.11
2. มูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารทั้งหมด*	9,639.89	9,958.08	9,939.48	10,720.97	9,948.68	11,338.41	-	-
3. มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปทั้งหมด*	5,187.82	5,321.74	5,692.73	6,020.40	5,399.58	4,406.41	-	-
สัดส่วน (ร้อยละ) (3/2)	53.82	53.44	57.27	56.16	54.27	38.86	-	-
4. มูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารสำเร็จรูปไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม	199.73	179.97	181.04	234.15	281.78	278.74	323.54	9.07
สัดส่วน (ร้อยละ) (4/3)	3.85	3.38	3.18	3.88	5.22	6.33	-	-
5. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	34.85	54.46	57.41	79.72	118.53	85.80	101.46	13.10
สัดส่วน (ร้อยละ) (5/4)	17.45	30.26	31.71	34.05	42.06	30.78	31.22	-
6. เอเชียใต้	8.01	5.06	5.36	4.82	7.98	11.14	15.77	48.95
สัดส่วน (ร้อยละ) (6/4)	4.01	2.81	2.96	2.06	2.83	4.00	4.85	-
7. ตะวันออกกลาง	97.71	87.67	67.69	93.28	112.09	133.03	164.21	20.76
สัดส่วน (ร้อยละ) (7/4)	48.92	48.72	37.39	39.84	39.78	47.73	50.53	-
8. แอฟริกา	59.16	32.77	50.57	56.33	43.18	48.77	43.54	-7.05
สัดส่วน (ร้อยละ) (8/4)	29.62	18.21	27.93	24.06	15.32	17.50	13.40	-

ที่มา : * ข้อมูลจากสถาบันอาหาร

หมายเหตุ : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2541 1 US\$ เท่ากับ 41.37 บาท

: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2542 1 US\$ เท่ากับ 37.84 บาท

กระทรวงพาณิชย์ : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2543 1 US\$ เท่ากับ 40.16 บาท
 : ธนาคารแห่งประเทศไทย : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2544 1 US\$ เท่ากับ 44.48 บาท
 : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2545 1 US\$ เท่ากับ 43.00 บาท
 : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2546 1 US\$ เท่ากับ 41.53 บาท
 : อัตราแลกเปลี่ยนปี 2547 1 US\$ เท่ากับ 40.35 บาท

ทั้งนี้ สัดส่วนมูลค่าส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารไปยังประเทศมุสลิม คิดเป็นสัดส่วนกับมูลค่าการส่งออกอาหารสำเร็จรูปทั้งหมดของไทยไปยังตลาดโลก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.9 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 6.3 ในปี 2546 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพและการเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดของอาหารฮาลาลของไทย โดยสินค้าส่งออกสำคัญได้แก่ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผักผลไม้กระป๋องและแปรรูป นมและผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จากข้าวและสิ่งปฐurst

ตลาดอาหารฮาลาลที่สำคัญของไทยคือ ตลาดตะวันออกกลางและตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมูลค่าสินค้าอาหารไทยส่งออกไปยังตลาดดังกล่าวมีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 44 และ 34 ของมูลค่าอาหารฮาลาลส่งออกของไทยตามลำดับในช่วงปี 2544 – 2546

ตลาดตะวันออกกลางมีแนวโน้มการนำเข้าสินค้าอาหารไทยเพิ่มจาก 93 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2544 เป็น 133 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2546 และในปี 2547 นำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น 164 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งแสดงให้เห็นแนวโน้มการขยายตัวตลอดเวลาเฉลี่ยร้อยละ 20.8 ต่อปี โดยประเทศนำเข้าสำคัญ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และลิเบีย

ส่วนตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นตลาดสำคัญอันดับสอง กลับมีแนวโน้มการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยค่อนข้างผันผวน กล่าวคือเพิ่มจาก 79.8 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2544 เป็น 118 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2545 และลดลงเหลือ 85.8 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2546 แล้วกลับเพิ่มขึ้นในปี 2547 เป็น 101 ล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยประเทศนำเข้าสำคัญคือ มาเลเซียและอินโดนีเซีย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมศักยภาพการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มากขึ้น ทั้งนี้ การผันผวนดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการนำเข้าของมาเลเซียเป็นหลัก โดยมาเลเซียนั้นยังถือเป็นคู่แข่งชั้นในอุตสาหกรรมทางด้านนี้กับประเทศไทยด้วย โดยมีภาพพจน์และความน่าเชื่อถือในการผลิตและส่งออกอาหารฮาลาล รวมถึงคุณภาพของเครื่องหมายฮาลาลได้เปรียบกว่าประเทศไทยมาก แต่เดิมมาเลเซียไม่มีการรับรองฮาลาลเป็นกิจจะลักษณะ แต่เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนชาวจีนและชาวมลายูใน พ.ศ. 2512 มุสลิมในประเทศจึงเห็นว่า อุตสาหกรรมการผลิตอาหารส่วนใหญ่อยู่ในมือ

ชุมชนชาวจีน จึงเรียกร่องอาหารฮาลาลที่ทำโดยมุสลิมมากขึ้น การรับรองฮาลาลของมาเลเซีย เริ่มต้นจริงจึงในพ.ศ. 2518 เมื่อรัฐบาลมีกฎหมายสองฉบับกำหนดในเรื่องฮาลาล ได้แก่ กฎหมาย รายละเอียดทางการค้าว่าด้วยการแสดงฮาลาล พ.ศ. 2518 และกฎหมายรายละเอียดทางการค้าว่าด้วย เครื่องหมายฮาลาล พ.ศ. 2518⁴

ที่ผ่านมามาเลเซียมีความพยายามที่จะเป็นศูนย์กลางการผลิตและส่งออกอาหารฮาลาล โดย รัฐบาลได้ให้การส่งเสริมต่างๆ แก่ผู้ผลิตและส่งออกอาหารฮาลาล เช่น การให้สิทธิพิเศษทางด้าน ภาษี การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนธุรกิจอาหารฮาลาล โครงการสร้าง Halal Food Park ในรัฐ ปาหัง เป็นต้น แต่เนื่องจากมาเลเซียยังคงมีข้อจำกัด ไม่สามารถผลิตอาหารเพียงพอต่อความต้องการ บริโภคภายในประเทศ ต้องพึ่งพาการนำเข้าอาหารเป็นส่วนใหญ่ ในขณะเดียวกันก็มีจุดแข็งในแง่ ของการเป็นประเทศมุสลิมสมัยใหม่ที่มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อ เปรียบเทียบกับประเทศมุสลิมอื่นๆ จึงเป็นไปได้ที่มาเลเซียได้ปรับเป้าหมายจากการเป็นศูนย์กลาง การผลิตและส่งออกอาหารฮาลาล ขึ้นเป็นศูนย์กลางมาตรฐานอาหารฮาลาลในภูมิภาค และในระดับ โลกต่อไป โดยการพยายามสร้างมาตรฐานการรับรองอาหารฮาลาลให้เป็นที่ยอมรับของโลก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศ OIC (Organization of Islamic Conference) ซึ่งประกอบด้วยประเทศ มุสลิมมากกว่า 50 ประเทศทั่วโลก ซึ่งเมื่อถึงเวลานั้น มาเลเซียจะสามารถสร้างรายได้เป็นมูลค่าเพิ่ม จากการให้การรับรองอาหารฮาลาลให้กับนานาประเทศโดยที่ไม่ต้องผลิตสินค้าเอง

สำหรับตลาดแอฟริกาซึ่งเป็นตลาดสำคัญอันดับ 3 เคยมีการนำเข้าเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 30 ของการส่งออกอาหารสำเร็จรูปของไทยไปประเทศมุสลิมในปี 2544 คือประมาณ 56 ล้าน เหรียญสหรัฐฯ กลับลดเหลือเพียง 43 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และ 49 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2545 และ 2546 ตามลำดับ และในปี 2547 ลดลงเหลือ 44 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ไทยจำเป็นต้องมีการดูแลตลาดแอฟริกามากขึ้น โดยประเทศนำเข้าสำคัญ ได้แก่ อียิปต์ ในจีเรีย โมร็อกโก เป็นต้น

ส่วนตลาดเอเชียได้นั้น แม้จะมีสัดส่วนการนำเข้าสินค้าอาหารมุสลิมจากไทยน้อย คิดเป็น มูลค่า 5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2544 แต่ได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 3 และ 4 ในปี 2545 – 2546 และเพิ่มเป็น 15.8 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี 2547 ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพในการ ขยายตลาดในภูมิภาคนี้ โดยประเทศที่มีแนวโน้มนำเข้าเพิ่มขึ้นคือ ปากีสถาน อย่างไรก็ดี นอกจาก

⁴ วินัย คะห์ลัน, สุภสร ชโยวรรณ และอรชุนดา สิมารักษ์. 2542. การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤตเพื่อ จัดเตรียม “อาหารฮาลาล” ในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์. กรุงเทพฯ : สถาบันอาหาร, หน้า 159.

ตลาดตะวันออกกลาง ตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลาดแอฟริกาและตลาดเอเชียใต้ ซึ่งเป็นตลาดเดิมของอาหารฮาลาลของไทยแล้ว ยังมีตลาดประเทศมุสลิมใหม่ que เริ่มมีการนำเข้าสินค้าอาหารฮาลาลจากไทย เช่น คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย เป็นต้น ซึ่งเป็นตลาดที่ไทยควรให้ความสนใจเช่นกัน

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์การส่งออกอาหารฮาลาลของไทยข้างต้นดังกล่าว พบว่าสินค้าอาหารฮาลาลของไทยยังคงมีศักยภาพในตลาดโลก โดยจะเห็นว่าในภาพรวมมีการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งไทยจำเป็นต้องมีการรักษาตลาดเดิมและขยายตลาดในประเทศที่มีโอกาสมากขึ้น ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือต้องเชื่อมโยงการขยายตลาดให้สอดคล้องกับภาวะการลงทุนและการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตอาหารฮาลาลในประเทศด้วย ซึ่งในขณะนี้รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาล ตามหลักการศาสนาอิสลามโดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อสร้างการยอมรับผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของไทย และสนับสนุนให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมการบริโภคอาหารของประชากรในแต่ละประเทศ และเพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลไทย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าตัวเลขการส่งออกอาหารฮาลาลไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมจะเป็นแรงดึงดูดให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้ แต่ทั้งนี้ ปัจจัยดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของตลาดที่นำเข้าจากไทยซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีปัจจัยภายในที่สำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาด้วย นั่นคือศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยมีมากน้อยเพียงใด

ด้วยข้อมูลที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนอยู่แล้วเกี่ยวกับแนวโน้มที่ขยายตัวสูงขึ้นของตลาดอาหารฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิม ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยเองว่าจะสามารถตอบสนองตลาดฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิมได้ทันหรือไม่ ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษา ศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด จะสอดคล้องกับตลาดอาหารฮาลาลที่มีมูลค่ามหาศาลหรือไม่ โดยจะวิเคราะห์จากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพ (ช่องทาง ข้อจำกัดและโอกาส) การลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา รวมถึงกลุ่มประเทศมุสลิมใหม่⁵ (ในที่นี้ หมายถึงประเทศที่มีการนำเข้าอาหารฮาลาลจากประเทศไทยเท่านั้น)
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลถึงความเป็นไปได้ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกในประเทศไทย
3. เพื่อเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และส่งผลให้เกิดการลงทุนต่อไป

1.3 แนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงาน

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนและพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลทั้งจากนักลงทุนคนไทยและต่างชาติ นอกจากจะประกอบด้วยปัจจัยภายนอกคือ ตลาดอาหารฮาลาลในกลุ่มประเทศมุสลิมแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยภายในคือความพร้อมหรือศักยภาพการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยด้วย อันได้แก่ นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน เป็นต้น

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ ทำการศึกษาในประเทศไทย
2. ขอบเขตเนื้อหา ทำการศึกษาในประเทศนี้ ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ลักษณะของอุตสาหกรรมฮาลาล
 - 2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
 - 2.3 ศักยภาพและโอกาสในการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของประเทศไทย ไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม 5 กลุ่ม ดังนี้
 - 2.3.1) กลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไน มาเลเซีย อินโดนีเซีย

⁵ กลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น บรูไน มาเลเซีย อินโดนีเซีย

ในเอเชียใต้ เช่น บังกลาเทศ ปากีสถาน

ในตะวันออกกลาง เช่น ลิเบีย การ์ดา อิหร่าน ตุรกี คูเวต

ในแอฟริกา เช่น โกตดิวัวร์ โมร็อกโก ซูดาน เซเนกัล ชูดาน

ส่วนกลุ่มประเทศมุสลิมใหม่ ได้แก่ คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย

2.3.2) กลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียใต้ ได้แก่ บังกลาเทศ ปากีสถาน

2.3.3) กลุ่มประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง ได้แก่ ลิเบีย การ์ดา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน ตุรกี คูเวต และโอมาน

2.3.4) กลุ่มประเทศมุสลิมในแอฟริกา ได้แก่ โกตดิวัวร์ โมร็อกโก ตูนิเซีย เซเนกัล ชูดาน

2.3.5) กลุ่มประเทศมุสลิมใหม่ ได้แก่ คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย

วิธีการเก็บข้อมูล ลักษณะของข้อมูลมี 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาล ทั้งในด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับฮาลาล การผลิตอาหารฮาลาล การลงทุน และความคิดเห็นต่างๆ จำนวน 15 ท่าน โดยแยกเป็นหน่วยงานภาครัฐ 3 ท่าน ภาคธุรกิจเอกชน 8 ท่าน นักวิชาการ 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรมุสลิม 2 ท่าน ดังนี้

ภาครัฐ

- รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ผู้อำนวยการฝ่ายสิ่งแวดล้อม และผู้จัดการ โครงการนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จังหวัดปัตตานี การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6 ว กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร (โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาหารฮาลาลให้เป็นสินค้าส่งออก)

ภาคธุรกิจเอกชน⁶

- บริษัท เพียวเคมี จำกัด (Pure Chem Co., Ltd.) (สารให้ความหวาน “ซอร์บิทอล”)
- บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน) (ไก่สุก/แปรรูปแช่แข็งและกุ้งแช่แข็ง)
- บริษัท โกลเด้น ไลน์ บิสซิเนส จำกัด (สหฟาร์ม) (ไก่สุก/แปรรูปแช่แข็ง)
- บริษัท เอเชีย แปซิฟิก (ประเทศไทย) จำกัด (Asia Pacific (Thailand) Co., Ltd.) (อาหารแช่แข็ง)
- บริษัท กรีนสปอต จำกัด (นมถั่วเหลือง)
- บริษัทจีเอฟพีที จำกัด (มหาชน) (ไก่สุก/แปรรูปแช่แข็ง)
- บริษัท เจริญอุตสาหกรรม จำกัด (ปลาสารพัดในซอสมะเขือเทศ/ผลไม้อบแห้ง)
- บริษัท มาลีสามพราน จำกัด (มหาชน)

นักวิชาการ

- รศ. ดร. วินัย ดะห์ลัน ผู้อำนวยการศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพรัช วัชรพันธุ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

⁶ คัดเลือกจากบริษัทที่ขอเอกสารรับรองฮาลาลเพื่อการส่งออก จากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรมุสลิม

- ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสมุทรสาคร
- ผู้อำนวยการสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

2. ส่วนที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาล การลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ฯลฯ โดยค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล)

การวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1.4 ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลรวมถึงการส่งออกนั้น มีอยู่จำนวนไม่น้อย ได้แก่

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2537)⁷ ได้ทำการศึกษาวิจัยความสามารถในการแข่งขันของอาหารทะเลกระป๋องในตลาดต่างประเทศในระยะ 5 ปีข้างหน้า โดยมีการศึกษาเรื่องวัตถุดิบทั้งในเชิงปริมาณ เชิงกายภาพและชีวภาพ รวมทั้งกระบวนการนำเข้าและส่งออกอาหารทะเลบรรจุกระป๋อง สภาพการผลิต ตลาดต่างประเทศและการแข่งขันของไทย การศึกษาพบว่าวัตถุดิบสำหรับการผลิตอาหารทะเลบรรจุกระป๋องเริ่มขาดแคลน เนื่องจากการทำประมงเกินศักยภาพการผลิต ทำให้วัตถุดิบมีราคาสูงขึ้น ค่าแรงสูงขึ้น ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตโดยตรง นอกจากนี้ ยังพบว่ามีภารกิจกันทางการค้า การเกิดคู่แข่งใหม่ เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซีย แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ กระบวนการของรัฐบาลไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามยังมีความได้เปรียบในรูปของทรัพยากรการจัดการที่เหนือกว่าประเทศคู่แข่ง สำหรับอนาคตของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ในระยะ 5 ปีข้างหน้า (2537 – 2541) ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัว 2 ประการคือ เรื่องของทรัพยากรที่จะนำมาเป็นวัตถุดิบ และความสามารถในการรักษตลาดเดิมรวมถึงการแสวงหาตลาดใหม่ด้วย

⁷ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. 2537. โครงการศึกษาวิจัยความสามารถในการแข่งขันของอาหารทะเลกระป๋องในตลาดต่างประเทศในระยะ 5 ปีข้างหน้า. กรุงเทพฯ : ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2541)⁸ ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับโอกาสการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส กล่าวคือ พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนนี้เป็นแหล่งวัตถุดิบทางการเกษตรและปศุสัตว์ที่สมบูรณ์ มีเขตอุตสาหกรรม อยู่ใกล้แหล่งประมงซึ่งเป็นน่านน้ำสากล และมีแรงงานที่มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับกระบวนการผลิตอาหารฮาลาล

งานของนันทิยา กัมพลานนท์ (2543)⁹ ทำการศึกษาวิจัยข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการตลาดอุตสาหกรรมอาหารมุสลิมที่ได้รับเครื่องหมายฮาลาล โดยดำเนินการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มผู้บริโภคอาหารฮาลาล กลุ่มคนกลาง (ผู้ค้าปลีก) และกลุ่มผู้ประกอบการ ผลการวิจัยสรุปเป็นแนวทางแยกตามส่วนประสมการตลาดได้ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ มีจำนวนหลากหลายเพิ่มมากขึ้น แต่สำหรับผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ อีกทั้งยังต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ และที่สำคัญต้องเป็นสินค้าที่มีกรรมวิธีการผลิตที่ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด 2) ด้านราคา ถ้าผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณภาพดี ผู้บริโภคพร้อมจะจ่ายในราคาที่สูงขึ้น 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคมีความต้องการให้มีสถานที่ในการจัดจำหน่ายเพิ่มมากขึ้นจากที่ซื้อในปัจจุบัน เช่น ร้านค้าปลีกใกล้บ้าน โดยเฉพาะในห้างสรรพสินค้า 4) ด้านการส่งเสริมการจัดจำหน่าย ผู้บริโภค ผู้ค้าปลีก และผู้ประกอบการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าในปัจจุบันยังขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์

รุตนันท์ เจ๊ะไซ๊ะ. (2547)¹⁰ ได้ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค S W O T เกี่ยวกับศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาล กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานีว่า จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารฮาลาล โดยมีศักยภาพระดับสูงใน 14 ประเด็น และศักยภาพระดับปานกลาง 6 ประเด็น ดังนี้ 1) ศักยภาพระดับสูง 14 ประเด็นเกี่ยวกับวัตถุดิบในท้องถิ่น วัตถุดิบในประเทศ สถานการณ์และการจูงใจนักลงทุน แรงงานมุสลิม การคมนาคมขนส่ง เทคโนโลยี การผลิต โครงสร้างพื้นฐาน การตลาดและอุปสงค์ นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อตกลง IMT –GT (Indonesia – Malaysia – Thailand Growth Triangle) ภาพลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และศาสนาอิสลาม การรับรองคุณภาพ โครงการร่วมมือภายในประเทศ 2) ศักยภาพระดับปานกลาง 6 ประเด็นเกี่ยวกับ ความเชื่อมั่นและแรงจูงใจของนักลงทุน เงินทุนและสินเชื่อ ด้าน

⁸ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2541. คู่มือการลงทุนผลิตอาหารมุสลิมเพื่อการส่งออกในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม.

⁹ นันทิยา กัมพลานนท์. 2543. การตลาดอุตสาหกรรมอาหารมุสลิมภายใต้เครื่องหมาย “ฮาลาล”. วิทยานิพนธ์สาขาธุรกิจอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ.

¹⁰ รุตนันท์ เจ๊ะไซ๊ะ. (ม.ป.ป.). ศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาล กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี. สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล, online, 2547.

ระเบียบกฎหมาย กระบวนการตรวจสอบ ความร่วมมือระหว่างประเทศ คู่แข่งและโอกาสการแข่งขัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความพร้อมของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ในการเป็นฐานการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก
2. ทราบถึงข้อจำกัดและโอกาสของประเทศไทยในการเป็นฐานการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก
3. สามารถประเมินศักยภาพตนเองในการการแข่งขันการผลิตอาหารฮาลาลในตลาดโลกได้
4. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำข้อค้นพบจากการวิจัย ไปประกอบการตัดสินใจที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลได้

บทที่ 2

อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยกับการพัฒนาด้านการส่งออก

2.1 ลักษณะของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ฮาลาลหรือฮะลาล (Halal) ตามความหมายในศาสนาอิสลามระบุว่าคือ สิ่งที่ถูกกฎหมายอิสลามหรือบทบัญญัติของอัลลอฮ์อนุมัติให้กระทำ และถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตลอดไปจนถึงวันสิ้นโลก¹ ดังนั้น อาหารฮาลาลก็คืออาหารที่ถูกต้องตามหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม อนุมัติให้บริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ ประเภทของอาหารฮาลาล ได้แก่ นมจากสัตว์ที่อนุญาตให้กินเนื้อได้ เช่น โค กระบือ แพะ แกะ / น้ำผึ้ง / ปลา / สัตว์ทะเลทุกชนิด / พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ลูกวอลนัท ฯลฯ และ สัตว์จำพวกวัว แกะ แพะ กวาง ไก่ เป็ด นก ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสัตว์ที่ฮาลาลจะต้องผ่านกระบวนการฆ่าโดยการเชือดตามหลักการอิสลามด้วย

ส่วนอาหารฮารอมหมายถึงอาหารต้องห้าม มีความหมายตรงข้ามกับอาหารฮาลาล ได้แก่ สัตว์จำพวกสุกร สุนัข หมูป่า ลิง แมว / สัตว์ที่กินเนื้อเป็นอาหารและมีกรงเล็บ เช่น ลิงโด เลื้อย หมี / พืชมีพิษและอันตราย และอาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบของแอลกอฮอล์ หรือมีสิ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ฯลฯ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ฮาลาล – ฮารอมในอิสลามไม่ได้หมายความว่าเพียงการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงวิถีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน เพราะอิสลามคือระบอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์²

ปัจจุบัน อาหารฮาลาลเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากสังคมไทย ไม่ใช่เพียงแต่คนไทยมุสลิมเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการโดยทั่วไปซึ่งต้องการผลิตอาหารฮาลาลจำหน่ายแก่ผู้บริโภคมุสลิมในประเทศ และผลิตเพื่อการส่งออกในตลาดโลกมุสลิม ก็จำเป็นต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง และดำเนินกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลให้ถูกต้องตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองฮาลาล พ.ศ. 2544 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 โดยผ่านการตรวจสอบและรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี

¹ บรรจง บินกาซัน. 2547., อ้างแล้ว, หน้า 213.

² สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล. (ม.ป.ป.). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล, หน้า 2.

หากผู้ขอรับรองฮาลาลประสงค์จะใช้ “เครื่องหมายรับรองฮาลาล” จะต้องได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายดังกล่าว จากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยก่อน (ข้อ 7, 8 แห่งระเบียบฯ) ประกอบกับประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก ตลาดโลกมุสลิมมีประชากรผู้บริโภคประมาณ 2,000 ล้านคน³ อาหารฮาลาลจึงเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญ รัฐบาลปัจจุบันจึงมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อการส่งออกและได้กำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการพัฒนาวัตถุดิบ การส่งเสริมผู้ประกอบการ การแสวงหาตลาด และการพัฒนากลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้เป็นที่น่าเชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอำนาจหน้าที่ในการตรวจรับรองและอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรศาสนาอิสลามเท่านั้น คือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

อาหารฮาลาลเป็นเรื่องของความร่วมมือและผลประโยชน์ร่วมกันของ 3 ฝ่ายคือ มุสลิม ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ และประเทศชาติ กล่าวคือมุสลิมได้บริโภคอาหารฮาลาลที่เชื่อได้ว่าถูกต้องตามบัญญัติศาสนาอิสลาม มีคุณค่าอาหารถูกสุขอนามัย ปลอดภัยจากสิ่งต้องห้ามทางศาสนาอิสลาม (ฮารอม) และสิ่งปนเปื้อนต่างๆ ผู้ประกอบการได้รับผลประโยชน์ทางธุรกิจ โดยตระหนักถึงการผลิตอาหารฮาลาลที่ถูกต้องตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และปฏิบัติตามระเบียบของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการรับรองฮาลาลอย่างเคร่งครัด ตลอดจนบริหารคุณภาพอาหารตามมาตรฐานฮาลาล และประเทศชาติได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลให้การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาลอย่างครบวงจร ทั้งในด้านการพัฒนาวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตของผู้ประกอบการ และการปรับปรุงกลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลขององค์กรศาสนาอิสลาม เพื่อส่งออกอาหารฮาลาลสู่ตลาดโลก

การผลิตอาหารฮาลาลต้องมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือหลักการ ซึ่งอาจจะดูเป็นข้อจำกัดบางอย่าง แต่ในความเป็นจริงแล้ว การผลิตอาหารฮาลาลจะยึดหลักในเรื่องของโภชนาการและความสะอาด ซึ่งเป็นผลดีต่อสุขภาพของคนโดยทั่วไป ซึ่งประเภทของอาหารฮาลาลนั้น ได้แก่

- นมจากสัตว์ที่อนุญาตให้กินเนื้อได้ เช่น โค กระบือ แพะ แกะ
- น้ำผึ้ง
- ปลา
- สัตว์ทะเลทุกชนิด
- พืชที่ไม่มีสารที่เป็นพิษ

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1.

- ผัก ผลไม้
- พืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วงอก ถั่วลิสง เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ถั่วลันเตา ฯลฯ
- พืชตระกูลข้าว เช่น ข้าวสาลี ข้าวเจ้า ข้าวไรย์ ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโอ๊ต ฯลฯ
- สัตว์จำพวกวัว แกะ แพะ กวาง ไก่ เป็ด นก ฯลฯ ซึ่งสัตว์ที่ฮาลาลจะต้องผ่านกระบวนการฆ่าโดยการเชือดตามหลักการอิสลาม

ส่วนอาหารฮาลาลหมายถึงอาหารต้องห้าม มีความหมายตรงข้ามกับอาหารฮาลาล ได้แก่

- สัตว์
- สุกร สุนัข หมูป่า ลิง แมว
- สัตว์ที่กินเนื้อเป็นอาหารและมีกรงเล็บ เช่น สิงโต เสือ หมี
- สัตว์มีพิษหรือสัตว์นำโรค เช่น หนู ตะขาบ แมงป่อง
- สัตว์มีพิษและเป็นอันตราย เช่น งู ฯลฯ
- พืชมีพิษและอันตราย
- อาหารหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ หรือมีสิ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ทั้งนี้ การผลิตและการประกอบอาหารฮาลาลทุกชนิด จะต้องมีการปฏิบัติทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ตั้งแต่วิธีการเตรียมการผลิต กระบวนการผลิต การบรรจุหีบห่อ การขนส่งและการเก็บรักษา ซึ่งมีหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) สถานที่

สภาพโรงงานหรือสถานที่ผลิตอาหารต้องสะอาดถูกต้องตามสุขอนามัย ปราศจาก “น่ายิส”⁴

2) เครื่องมือ/อุปกรณ์การผลิต

จะต้องทำความสะอาดตามหลักศาสนาอิสลาม ในกรณีที่ผลิตอาหารทั้งที่ฮาลาลและฮารอม โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์เดียวกัน ก่อนเปลี่ยนกระบวนการผลิตมาผลิตอาหารฮาลาลจะต้องล้างเครื่องมือให้สะอาด โดยผู้ประกอบการจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยทราบก่อน เพื่อจัดส่งเจ้าหน้าที่มาควบคุมวิธีการล้างและทำความสะอาดให้ถูกต้อง

3) บุคลากรที่ประกอบอาหาร

หัวหน้าควบคุมการผลิตควรเป็นมุสลิม เพื่อความน่าเชื่อถือมากขึ้น ส่วนเจ้าหน้าที่อื่นๆในสายการผลิตไม่จำเป็นต้องมุสลิมก็ได้

⁴ หมายถึงสิ่งปฏิกูลต่างๆอันเป็นที่น่ารังเกียจตามหลักศาสนาอิสลาม เช่น มูลสัตว์ เลือด น้ำลายของสัตว์เลี้ยง ฯลฯ

4) การดำเนินธุรกิจการผลิตอาหารฮาลาล

จะต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยในกรณีที่สถานประกอบการไม่ได้อยู่ในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ส่วนสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่มีคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัด จะต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามประจำจังหวัดก่อน จึงจะสามารถจำหน่ายหรือโฆษณาได้ หากสถานประกอบการใดได้รับการรับรองฮาลาลแล้ว ประสงค์จะขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล ให้ยื่นขอต่อคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แต่เพียงองค์กรเดียวในประเทศไทย ทั้งนี้ การขอรับรองหรือขอใช้เครื่องหมายฮาลาลที่ดี จะต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองฮาลาล พ.ศ. 2544 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545

ทั้งนี้ มาตรฐานอาหารฮาลาลเป็นระบบเชิงบูรณาการ (integrated standard system) โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ กระบวนการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นถึงสิ้นสุด คือตลอดสายโซ่การผลิตจะต้อง “ฮาลาล” ปราศจาก “ฮารอม” เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์อาหารที่ดี ถูกสุขอนามัย มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งระบบการจัดการความปลอดภัยในการผลิตอาหารทั้งระบบ GMP (Good Manufacturing Practice)⁵ และ HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point)⁶ จึงสอดคล้องกับหลักการมาตรฐานอาหารฮาลาล จะแตกต่างกันในหลักการสำคัญคือ มาตรฐานอาหารฮาลาลต้องยึดถือความถูกต้องและคุณค่าตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ส่วนมาตรฐานสากลยึดถือคุณค่าอาหาร โดยไม่จำเป็นต้องถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม

⁵ การรับรองมาตรฐานเกี่ยวกับสุขลักษณะทั่วไปหรือหลักการทั่วไปของอาหาร ซึ่งเป็นระบบจัดการขั้นพื้นฐานของอาหาร (Food Safety Management System) ในการจัดเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมในกระบวนการผลิต เช่น การจัดการด้านอาคารสถานที่ การผลิต สุขลักษณะส่วนบุคคล การควบคุมแมลงและสัตว์นำโรค การทำความสะอาดสถานที่ผลิต เครื่องจักรรวมทั้งอุปกรณ์การผลิต การควบคุมน้ำใช้ในโรงงาน เป็นต้น

⁶ การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติ เป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อกำหนดและป้องกันอันตรายทางกายภาพ เคมีและชีวภาพที่อาจมีอยู่ในอาหารตลอดกระบวนการผลิต แทนการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สุดท้าย คู่มือรายละเอียดใน วินัย ตะห์ลัล และคณะ. (2542). การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติเพื่อจัดเตรียมอาหารฮาลาลในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์ (HALAL – HACCP). กรุงเทพฯ : สถาบันอาหาร.

ตาราง 2.1 ความแตกต่างระหว่างมาตรฐานอาหารฮาลาลกับมาตรฐานอุตสาหกรรมอาหารทั่วไป

มาตรฐานอาหารฮาลาล	มาตรฐานอุตสาหกรรมอาหารทั่วไป
1.ผู้กำหนดมาตรฐาน 1.1 อัลลอฮ์ (ช.บ.) พระผู้เป็นเจ้า 1.2 ศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.)	1.ผู้กำหนดมาตรฐาน 1.1 องค์กรระหว่างประเทศ 1.2 องค์กรเอกชน
2.หลักการสำคัญ 2.1 ฮาลาล (อนุมัติ) ตามบัญญัติศาสนาอิสลาม 2.2 ปราศจากสิ่งฮารอม (สิ่งต้องห้าม) 2.3 ตอยยิบ (ดี) ตามบัญญัติศาสนาอิสลาม - ความสะอาด - ความปลอดภัยจากสารพิษและสิ่งปนเปื้อน - รักษาสิ่งแวดล้อม	2.หลักการสำคัญ 2.1 มาตรฐานตามที่องค์กรกำหนด 2.2 การประกันคุณภาพ (quality assurance) - ความสะอาด - ความปลอดภัย - คุณค่าทางโภชนาการ
3.การบริหารมาตรฐาน 3.1 องค์กรศาสนาอิสลามเป็นผู้รับผิดชอบตามบัญญัติศาสนาอิสลาม 3.2 เจ้าหน้าที่ตรวจรับรองมาตรฐานต้องเป็นมุสลิมที่ดี และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่	3.การบริหารมาตรฐาน 3.1 หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเอกชนเป็นผู้รับผิดชอบ 3.2 เจ้าหน้าที่ตรวจรับรองมีความรู้ความสามารถ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นมุสลิม
4.ระบบมาตรฐาน 4.1 เป็นระบบเฉพาะมาตรฐานฮาลาลซึ่งครอบคลุมทั้งความถูกต้อง (ฮาลาล) และดี (ตอยยิบ) ตามบัญญัติศาสนาอิสลาม 4.2 ชื่อระบบมาตรฐานคือ ฮาลาล	4.ระบบมาตรฐาน 4.1 เป็นระบบมาตรฐานที่แยกย่อยหลายลักษณะ เช่น มาตรฐานโรงงาน มาตรฐานการผลิต เป็นต้น 4.2 ชื่อระบบมาตรฐานมีหลากหลาย เช่น มอก. GMP HACCP
5.ปัจจัยการผลิต 5.1 วัตถุดิบ ส่วนผสมและสารปรุงแต่งมีที่มาจากสิ่งพิสุทธิ์ได้ว่า “ฮาลาล” ปราศจากสิ่ง “ฮารอม” 5.2 กระบวนการผลิตต้องฮาลาลทุกขั้นตอน 5.3 สถานที่ผลิตต้องสะอาด ปลอดภัยจากสิ่ง	5.ปัจจัยการผลิต 5.1 เป็นไปตามมาตรฐานอุตสาหกรรม โดยไม่คำนึงว่าฮาลาลหรือไม่ 5.2 การล้างวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ที่ใช้ผลิตมุ่งเน้นความสะอาดเป็นสำคัญ

ปนเปื้อน มีระบบป้องกันสัตว์ทุกชนิด และไม่ปะปนกับการผลิตสิ่งที่ไม่ฮาลาล 5.4 เครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิตต้องสะอาด และไม่ได้ใช้ร่วมกับการผลิตสิ่งที่ไม่ฮาลาล 5.5 การเก็บรักษา การขนส่งและการวางจำหน่าย ต้องแยกสัดส่วนเฉพาะอาหารฮาลาล ไม่ปะปนกับสิ่งที่ไม่ฮาลาล เพื่อป้องกันการสับสนและเข้าใจผิดของผู้บริโภค 5.6 การล้างวัตถุดิบหรืออุปกรณ์ที่ใช้ผลิตอาหารที่ไม่ฮาลาลมาก่อน ต้องล้างให้สะอาดตามบัญญัติศาสนาอิสลาม	
6.พนักงาน 6.1 พนักงานที่ผลิตอาหารฮาลาลควรเป็นมุสลิม หากไม่ใช่มุสลิมต้องไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่ฮาลาลในขณะผลิตอาหารฮาลาล เช่น เนื้อสุกร เลือด แอลกอฮอล์ หรือสุนัข 6.2 พนักงานเชือดสัตว์ต้องเป็นมุสลิม มีสุขภาพจิตสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคที่ส่งคมรังเกียจ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเชือดสัตว์ตามบัญญัติศาสนาอิสลาม	6.พนักงาน 6.1 พนักงานที่ผลิตอาหารฮาลาลไม่จำเป็นต้องเป็นมุสลิม 6.2 พนักงานเชือดสัตว์ไม่จำเป็นต้องเป็นมุสลิม

ที่มา: วารสารฮาลาลไทย ปีที่ 1, ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2549): 53.

อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเป็นอุตสาหกรรมที่มีความพิเศษเฉพาะตัว ซึ่งมีเรื่องของศาสนาและวัฒนธรรมและความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้อง การที่ชาวมุสลิมในแต่ละภูมิภาคทั่วโลกต่างก็มีความต้องการที่หลากหลายกันไป จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทและลักษณะการบริโภคของชาวมุสลิมในแต่ละภูมิภาค รวมไปถึงมาตรฐานอาหารฮาลาลในแต่ละประเทศ ทั้งนี้ การผลิตอาหารฮาลาลไม่ได้เป็นสิ่งที่ยุ่งยากแต่ประการใด เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในกระบวนการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นถึงสิ้นสุดเท่านั้น

2.2 กฎระเบียบและบทบัญญัติทางศาสนา

2.2.1 การกำหนดมาตรฐานอาหารฮาลาล : มาตรฐานฮาลาลโคเด็กซ์

การผลิตอาหารให้ฮาลาลตามหลักการอิสลาม จำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน เพื่อสร้างความสะดวกให้แก่ทั้งผู้ที่เป็นมุสลิมและมีไม่มุสลิม เพื่อให้สามารถผลิตอาหารฮาลาลให้มุสลิมบริโภคได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดในการคัดเลือกวัตถุดิบ ต้องรู้ว่าอะไรที่ใช้ได้หรือใช้ไม่ได้ การเตรียมเนื้อสัตว์ที่เป็นปัญหาก็ต้องมีข้อแนะนำที่ถูกต้องและแนวทางที่ชัดเจน ทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจตรงกันต้องยอมรับกัน ทั้งหมดนี้จึงเรียกได้ว่าเป็นมาตรฐาน

การดำเนินการเพื่อให้การจัดเตรียมอาหารฮาลาลในทางอุตสาหกรรมมีมาตรฐานเป็นไปตามมาตรฐานสากล เริ่มมานานหลายปีและสำเร็จลงเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540⁷ ผู้รับหน้าที่ในการจัดทำคือ คณะกรรมาธิการโครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศหรือโคเด็กซ์ (Codex Alimentarius Commission – CAC) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำงานภายใต้องค์การของสหประชาชาติสององค์การ ได้แก่ องค์การอาหารและการเกษตร (Food and Agriculture Organization : FAO) และองค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) มีบทบาทสำคัญในเรื่องการวางมาตรฐานตลอดจนการควบคุมอาหาร วัตถุประสงค์หลักของโคเด็กซ์คือ เพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคและเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในด้านการค้าระหว่างประเทศ มาตรฐานอาหารที่ออกมาจากหน่วยงานแห่งนี้จึงมีความสำคัญและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โคเด็กซ์มีจำนวนสมาชิกทั่วโลกรวม 165 ประเทศ (ข้อมูล ณ พ.ศ. 2550)⁸

เนื่องจากฮาลาลเป็นหลักการทางศาสนา ความเห็นของนักวิชาการศาสนาอิสลามจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด วิธีการดำเนินงานที่โคเด็กซ์ปฏิบัติคือ มอบหมายให้นักวิชาการทางศาสนาอิสลามร่วมกับนักวิชาการทางวิทยาศาสตร์ร่างแนวทางมาตรฐานฮาลาลขึ้น (ประเทศมาเลเซียเป็นผู้ทำหน้าทีนี้) จากนั้นจึงให้องค์กรศาสนาอิสลามที่มีอยู่ในแต่ละประเทศสมาชิกทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งตัดสินที่เกินและเติมส่วนที่ขาดจนในที่สุดจึงเกิดเป็นมาตรฐานฮาลาลที่ใช้ร่วมกัน⁹

⁷ วินัย คะห์ลันและคณะ. 2542. การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติเพื่อจัดเตรียมอาหารฮาลาลในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์ (HALAL – HACCP). กรุงเทพฯ : สถาบันอาหาร.

⁸ สถาบันอาหาร <www.nfi.or.th/stat/codex>

⁹ รายละเอียดเพิ่มเติมดูได้จาก วินัย คะห์ลันและคณะ . 2542., อ้างแล้ว, น. 51 - 64.

ทางสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะผู้แทนโคเด็กซ์ประจำประเทศไทยได้มีการถอดความหมายมาตรฐานฮาลาลโคเด็กซ์ภาคภาษาอังกฤษ และจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งภายหลังได้มีการประกาศใช้เป็นมาตรฐานอุตสาหกรรม “มอก.1701-2541” (CAC-GL 24/2997) มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

1. กำหนดนิยาม อาหารฮาลาล (halal Food) หมายถึงอาหารที่ได้รับอนุญาตตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม และควรมีคุณสมบัติครบถ้วนคือ ไม่ประกอบด้วยหรือไม่บรรจุสิ่งใดที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ต้องไม่ถูกเตรียม แปรรูป ขนส่ง หรือเก็บรักษาโดยใช้เครื่องมือหรือสิ่งอุปกรณ์ที่ไม่ได้ปลอดจากสิ่งผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ต้องไม่อยู่ในขั้นตอนการเตรียม การแปรรูป การขนส่ง หรือการเก็บรักษาโดยสัมผัสโดยตรงกับอาหารที่ไม่ถูกกฎเกณฑ์ของอิสลาม

2. กำหนดข้อปฏิบัติบริเวณและสถานที่ใช้ในการเตรียม แปรรูป หรือเก็บรักษาอาหารฮาลาลที่แยกออกจากกันหรือสายการผลิตที่แยกจากกันภายในสถานที่ผลิตเดียวกันกับการผลิตอาหารที่ไม่ฮาลาล ทั้งนี้โดยจัดมาตรการที่จำเป็นที่ควรดำเนินการเพื่อป้องกันการสัมผัสกันระหว่างอาหารฮาลาลกับอาหารที่ไม่ใช่ฮาลาล

3. กำหนดข้อปฏิบัติในการใช้อุปกรณ์ และภาชนะต่างๆ ในการเตรียม แปรรูป ขนส่งหรือเก็บรักษาโดยอุปกรณ์ที่ผ่านการใช้กับอาหารที่ไม่ใช่ฮาลาล โดยให้จัดหาวิธีล้างทำความสะอาดที่เหมาะสมตามข้อกำหนดของศาสนาอิสลามที่สามารถสังเกตเห็นได้

4. กำหนดประเภทอาหารที่ได้พิจารณาแล้วว่าถูกต้องตามกฎหมาย ภายใต้ บทบัญญัติศาสนาอิสลามโดยถือว่า แหล่งอาหารทั้งหมดถูกต้องตามกฎหมาย ยกเว้นแหล่งอาหารต่อไปนี้ รวมทั้งผลิตภัณฑ์และสิ่งที่ได้จากแหล่งอาหารดังกล่าวซึ่งได้รับการพิจารณาว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยจำแนกเป็นอาหารแต่ละประเภท ดังนี้

อาหารที่ได้จากสัตว์

- (1) หมูและหมูป่า
- (2) สุนัข งูและลิง
- (3) สัตว์กินเนื้อเป็นอาหารที่มีเขี้ยวและกรงเล็บ เช่น สิงโต เสือ หมี และสัตว์อื่นที่คล้ายกัน
- (4) นกกินเหยื่อที่มีกรงเล็บ เช่น นกอินทรี นกแร้ง และนกที่คล้ายกันอื่นๆ
- (5) สัตว์ทำลาย เช่น หนู ตะขาบ แมลงป่อง และสัตว์ที่คล้ายกันอื่นๆ
- (6) สัตว์ที่ห้ามฆ่าในศาสนาอิสลาม เช่น มด ผึ้ง และนกหัวขวาน
- (7) สัตว์ที่น่ารังเกียจโดยทั่วไป เช่น เห็บ หมัด ไร เหา แมลงวัน หนอน และสัตว์ที่คล้ายกันอื่นๆ
- (8) สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ จระเข้ และสัตว์ที่คล้ายกันอื่นๆ
- (9) ล่อและลาที่เป็นสัตว์เลี้ยง

- (10) สัตว์ที่มีพิษและเป็นอันตรายตามกฎหมายอิสลาม
- (11) สัตว์อื่นๆ ที่ไม่ได้ฆ่าถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม
- (12) เลือด (โลหิต)

อาหารที่ได้จากพืช ได้แก่ พืชที่มีพิษและเป็นอันตราย ยกเว้นเมื่อสารพิษและอันตรายได้ถูกกำจัดออกระหว่างกระบวนการผลิตแล้ว เครื่องดื่ม ได้แก่ เครื่องดื่มที่มีอัลกอฮอล์ เครื่องดื่มทุกชนิดที่เป็นพิษและอันตราย วัตถุเจือปนอาหาร ได้แก่ วัตถุเจือปนอาหารทั้งหมดที่มาจากทุกแหล่งที่ห้าม

5. กำหนดหลักเกณฑ์ในการเชือดสัตว์อย่างอิสลามหรือที่เรียกว่า “ซาบิฮา” (Zabihah) ซึ่งเน้นและผลิตกันจากสัตว์อนุมัติจะบริโภคได้ต่อเมื่อผ่านวิธีการฆ่าสัตว์ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) คนฆ่าสัตว์ต้องเป็นมุสลิมผู้ยึดมั่นในหลักการศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดและมีความรู้ในวิธีการฆ่าสัตว์ตามหลักการของศาสนาอิสลาม
- (2) สัตว์ที่จะถูกฆ่าต้องเป็นสัตว์อนุมัติตามหลักการในศาสนาอิสลาม
- (3) สัตว์ยังมีชีวิตหรือเชื่อว่ายังมีชีวิต ณ เวลาที่ฆ่าสัตว์นั้น
- (4) ก่อนจะฆ่าสัตว์แต่ละตัวต้องกล่าวคำว่า “บิสมิลลาฮ์” (ในนามของอัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้า)
- (5) อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการฆ่าต้องมีความคมและไม่แยกออกจากตัวสัตว์ในระหว่างการฆ่า
- (6) การฆ่าควรตัดหลอดลม หลอดอาหาร เส้นเลือดแดงใหญ่ และเส้นเลือดดำใหญ่ที่คอให้ขาดโดยให้สัตว์ตายอย่างรวดเร็วและไม่ทรมาน

วัตถุประสงค์ในการนำมาตราฐานของโคเด็กซ์นี้ไปใช้เพื่อเป็นข้อแนะนำทั่วไปสำหรับการใช้คำว่า “ฮาลาล” หรือคำอื่นที่เทียบเท่า เพื่ออ้างบนฉลากอาหารตามที่กำหนดในมาตรฐานทั่วไปสำหรับการแสดงฉลากของอาหารบรรจุหีบห่อ (General Standard for the Labelling of Prepackaged Foods) และรวมถึงการใช้เครื่องหมายการค้า ชื่อยี่ห้อและชื่อทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การนำข้อแนะนำนี้ไปใช้ปฏิบัติ และการออกใบรับรองตามมาตรฐานดังกล่าวภายในประเทศผู้ส่งออก ยังคงต้องได้รับการยอมรับในหลักการจากประเทศผู้นำเข้าด้วย

ข้อสังเกตเกี่ยวกับมาตรฐานที่โคเด็กซ์กำหนดขึ้นนี้ ยังไม่มีสถานะเป็นกฎหมาย เป็นเพียงข้อแนะนำทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการใช้คำว่า “ฮาลาล” ในทางการค้าเท่านั้น จึงไม่มีผลในทางก่อกำหนดบังคับทางกฎหมายที่จะสามารถบังคับโดยตรงแก่ผู้ค้าในประเทศสมาชิกหรือประเทศสมาชิกเองที่จะต้องรับหลักการดังกล่าวมานี้เป็นกฎหมายภายใน ซึ่งขึ้นกับความสมัครใจของประเทศสมาชิกนั้นๆ ส่วนคำนิยามอาหารฮาลาล คุณลักษณะของอาหารฮาลาล ตลอดจนขั้นตอนเกี่ยวกับการจัดเตรียม การฆ่าสัตว์ การแปรรูป การบรรจุ การเก็บรักษา หรือการทำความสะอาดที่ปรากฏใน

มาตรฐานฮาลาลโคเด็กซ์นั้น เป็นไปได้ที่ประเทศสมาชิกอาจไม่เลือกอนุวัติข้อกำหนดเหล่านี้ไปใช้ก็ได้ เนื่องจากข้อกำหนดการผลิตส่วนใหญ่ของโคเด็กซ์ยังคงอนุญาตให้เกี่ยวข้องกับสิ่งต้องห้าม (หะรอม) ได้ เช่น การอนุญาตให้สามารถดำเนินการจัดเตรียมอาหารฮาลาล แปรูป ขนส่ง หรือเก็บรักษาโดยใช้อุปกรณ์ที่ผ่านการใช้กับอาหารที่ไม่ใช่ฮาลาลได้ แม้จะมีการทำความสะอาดก็ตาม ซึ่งถ้าหากพิจารณาตามกรณีปัญหาที่เคยยกขึ้นในบทที่ 1 ถือว่าการนำมาตรฐานในส่วนนี้มาใช้ ย่อมจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้ผู้บริโภคมุสลิมเกิดความเข้าใจผิดได้ นอกจากนี้ถ้าพิจารณาใช้มาตรฐานฉบับนี้เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ แต่จะต้องอิงหรือต้องใช้ควบคู่กับมาตรการหรือมาตรฐานของโคเด็กซ์ด้านอื่นอีกด้วย เช่น การจัดมาตรการที่จำเป็นที่ควรดำเนินการเพื่อป้องกันการสัมผัสระหว่างอาหารฮาลาล กับอาหารไม่ฮาลาล หรือการใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับสุขลักษณะอาหารของโคเด็กซ์ (Codex General Principles on Food Hygienic) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นมาตรฐานที่ออกร่วมกันโดยประเทศสมาชิก การอนุวัติการมาตรฐานดังกล่าวเป็นกฎหมายภายในก็สามารถจะสร้างการยอมรับให้กับบรรดาประเทศสมาชิกได้ในระดับหนึ่ง

2.2.2 ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองมาตรฐานฮาลาลและการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล พ.ศ. 2548¹⁰

ในอดีตการขออนุญาตเครื่องหมายรับรองฮาลาลให้กับผลิตภัณฑ์ใดนั้น สำนักจุฬาราชมนตรีโดยท่านจุฬาราชมนตรีจะเป็นผู้ออกให้ภายใต้เครื่องหมายรูปวงกลม ซึ่งภายในเขียนคำว่า “ฮาลาล” เป็นภาษาอาหรับและข้างใต้เขียนคำว่า “SHAIKHUL ISLAM” โดยมีการใช้เครื่องหมายดังกล่าวในครั้งแรกสมัย ท่านต่วน สุวรรณศาสตร์ ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี และได้มีการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายกับกรมทรัพย์สินทางปัญญาในสมัยท่านจุฬาราชมนตรีประเสริฐ มะหะหมัด (พ.ศ. 2539) ในรูปของเครื่องหมายสี่เหลี่ยม ซึ่งที่ผ่านมามีการรับรองฮาลาลโดยท่านจุฬาราชมนตรีได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ เพราะถือเป็นการรับรองโดยท่านจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดในทางศาสนา

ในช่วงปี พ.ศ. 2539 ซึ่งขณะนั้นพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ยังไม่ได้ประกาศใช้ องค์กรทางศาสนาไม่ว่าจะเป็นสำนักจุฬาราชมนตรี หรือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ต่างก็ยังไม่มียุติบัญญัติเป็นนิติบุคคล สำนักจุฬาราชมนตรีเองก็ไม่มีชื่อปรากฏในกฎหมายเก่าฉบับใด ส่วนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยนั้น ปรากฏชื่อในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 2488 แต่ก็ไม่มีสถานภาพทางกฎหมาย

¹⁰ ต่อไปขอเรียกว่า “ระเบียบฯ”

มีหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาหารือแก่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการในกิจการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามเท่านั้น¹¹

จนกระทั่งเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรอิสลาม พ.ศ. 2540 (วันที่ 9 พฤศจิกายน 2540) และยกเลิกพระราชบัญญัติมัสยิดอิสลาม พ.ศ. 2540 พระราชกฤษฎีกา ศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม พ.ศ. 2488 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนาอุปถัมภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491 เป็นผลให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายใหม่ ซึ่งทางคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการขอยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา โดยใช้รูปสัญลักษณ์ที่มีลักษณะเหมือนกับของสำนักจุฬาราชมนตรีแต่มีส่วนแตกต่างกันโดยเปลี่ยนชื่อคำกำกับได้รูปจาก “สำนักจุฬาราชมนตรี” เป็น “สำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย” ในขณะที่สำนักจุฬาราชมนตรียังไม่มีการเปลี่ยนสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งในช่วงการเปลี่ยนถ้อยคำดังกล่าว ได้เริ่มเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับองค์กรผู้ทำหน้าที่ในการออกเครื่องหมายรับรองฮาลาลและเกิดความสับสนในด้านอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่รับรองกิจการศาสนาอิสลามระหว่างสำนักจุฬาราชมนตรีกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยขึ้น จนในท้ายที่สุดปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีการนำเข้าหารือกับทางคณะกรรมการกฤษฎีกา

โดยในครั้งนั้น ได้มีข้อสรุปออกมาว่าสิทธิในเครื่องหมายรับรองฮาลาลที่ทางสำนักจุฬาราชมนตรีโดยจุฬาราชมนตรีได้จดทะเบียนไว้ก่อนหน้านี้ไม่เป็นไปตามกฎหมาย เพราะผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองต้องเป็นบุคคล ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่เมื่อสำนักจุฬาราชมนตรีมิใช่นิติบุคคลและมีใช้บุคคลธรรมดา จึงไม่มีสภาพบุคคล การจดทะเบียนให้สำนักจุฬาราชมนตรีมีสิทธิในเครื่องหมายรับรองจึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่อธิบายถึงเรื่องอำนาจในการออกประกาศของจุฬาราชมนตรีตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ไว้ว่า อำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจหน้าที่ที่จะออกประกาศเกี่ยวกับการวินิจฉัยเรื่องต่างๆ ที่เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับหลักศาสนาหรือบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ว่าถูกต้องตามหลักการหรือบทบัญญัติศาสนาหรือไม่ อย่างไร แต่สำหรับอำนาจการออกประกาศหรือรับรอง

¹¹ อติสร มุหะหมัดอารี. 2543. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 ศึกษากรณีองค์กรที่มีอำนาจออกเครื่องหมายฮาลาล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, น. 208-209.

เกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม เช่น การรับรองเอกสาร การรับรองบุคคลว่าเป็นมุสลิม ซึ่งรวมถึงการรับรองผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลด้วยนั้น เป็นอำนาจของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตามมาตรา 18 (9) และมาตรา 26 (13) ของกฎหมายเดียวกัน

ดังนั้น ในปัจจุบัน องค์กรศาสนาอิสลามที่ทำหน้าที่รับรองฮาลาลในส่วนกิจการศาสนาอิสลามนั้น จึงมีเพียงคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเท่านั้น และในการดำเนินการดังกล่าว คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้มีการออกระเบียบมาใช้ควบคุมกัน ซึ่งได้มีการกำหนดเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการให้คำรับรองฮาลาลในส่วนกิจการศาสนาอิสลาม และกิจการศาสนาอิสลามในแต่ละจังหวัดไว้อย่างชัดเจน โดยหากจังหวัดใดมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดอยู่แล้ว การรับรองฮาลาลภายในเขตจังหวัดนั้นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หากจังหวัดใดไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ก็ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับรอง

ระเบียบที่ออกโดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ได้เคยผ่านการแก้ไขมาแล้วถึง 4 ครั้ง ซึ่งระเบียบฉบับปัจจุบันได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็น ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการรับรองมาตรฐานฮาลาลและการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล พ.ศ. 2548 โดยส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ที่ขอการรับรองหรือขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลจากทางคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งพอจะสรุปหน้าที่ดังกล่าวได้พอสังเขป ดังนี้

1. สถานที่ประกอบการค้าต้องสะอาดตามมาตรฐานอุตสาหกรรม และมาตรฐานอื่นๆ ที่ควบคุมสถานประกอบการ

2. วัตถุดิบและส่วนประกอบอาหารและการเก็บรักษา

- วัตถุดิบและส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิตต้องเป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามอนุญาตให้บริโภคได้และต้องไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยพิจารณาได้จากระเบียบฯ ข้อ 25

- วัตถุดิบที่เตรียมไว้ใช้ในการผลิต ต้องเก็บรักษาในสถานที่ที่สะอาดไม่มีสัตว์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น สุนัข แมว และอื่นๆ

- วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตอาหารฮาลาล ต้องเก็บรักษาแยกออกจากสิ่งที่ไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาดไม่เกี่ยวข้องกัน

3. การล้างวัตถุดิบและน้ำที่ใช้ทำความสะอาด

การล้างวัตถุดิบและส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิต เมื่อล้างน้ำโดยการจุ่มหรือน้ำซังในภาชนะแล้ว ต้องล้างน้ำสะอาดที่ไหลผ่าน วัตถุดิบหรือส่วนประกอบที่ใช้โดยทั่วถึงในการล้างครั้งสุดท้าย น้ำที่ใช้ล้างไหลผ่านกระบวนการนี้แล้วจะนำมาใช้ล้างวัตถุดิบหรือสิ่งอื่นที่ใช้ในการผลิตอีกไม่ได้

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตอาหารทุกอย่างถ้าใช้ในการผลิตสิ่งที่ไม่ฮาลาลมาก่อน ต้องได้รับการล้างทำความสะอาดตามหลักการศาสนาอิสลามก่อนจึงจะใช้ผลิตอาหารฮาลาลได้

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตอาหารฮาลาลจะใช้และเก็บรักษาปะปนกับอุปกรณ์ในการผลิตสิ่งที่ไม่ฮาลาลไม่ได้

5. สถานที่ที่ใช้ผลิต

- สถานที่ที่ใช้ในการผลิตอาหารฮาลาล ต้องไม่ปะปนกับการผลิตสิ่งที่ไม่ฮาลาล และแยกออกจากการผลิตสิ่งที่ไม่ฮาลาลโดยชัดเจน เช่น มีกำแพงกั้นการติดต่อ แยกโรงงาน

- สถานที่ผลิตอาหารฮาลาล ต้องไม่มีสัตว์เข้าไปเกี่ยวข้องในบริเวณการผลิต หรือนำอาหารหรือเครื่องมือที่ไม่ฮาลาลเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างเด็ดขาด

6. พนักงานที่ใช้ในการผลิตอาหารฮาลาล ต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาด เช่น เนื้อสุกร และแอลกอฮอล์ หรือการเล่นแต่ต้องกับสุนัขขณะหยุดพักผ่อน

7. การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ และการขนส่ง

- ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้วต้องเก็บรักษาแยกออกจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาด ถึงแม้ว่าจะแยกอยู่ในกล่องบรรจุภัณฑ์แล้วก็ตาม

- การขนส่งผลิตภัณฑ์ฮาลาล ต้องแยกออกจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาด

8. การจัดจำหน่าย

- ผลิตภัณฑ์ฮาลาลจะต้องแยกจำหน่าย ออกจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ฮาลาลโดยเด็ดขาด ไม่ปะปนกันถึงแม้ว่าจะจัดจำหน่ายอยู่ในบรรจุภัณฑ์ก็ตาม

- การจัดจำหน่ายโดยไม่มีบรรจุภัณฑ์หรือแกะถุงบรรจุออกจำหน่ายต้องแจ้งให้ฝ่ายกิจการฮาลาล สำนักงานคณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศไทยทราบในฐานะผู้ควบคุมดูแลการใช้ตรารับรองฮาลาล โดยจะต้องจัดให้พนักงานขายที่เป็นมุสลิมคอยดูแลให้ถูกต้องตลอดเวลา

- อุปกรณ์เครื่องใช้ในการจัดจำหน่ายทุกชนิด จะต้องไม่ปะปนกับสิ่งที่ไม่ฮาลาล เมื่อปะปนกันแล้วต้องล้างให้สะอาดด้วยวิธีตามหลักการศาสนาอิสลาม

9. การบริการอาหารฮาลาล (ร้านอาหาร)

- สถานที่บริการอาหารฮาลาลต้องไม่ปะปนกับการบริการสิ่งที่ไม่ฮาลาลทุกชนิด เช่น ไม่บริการอาหารฮาลาลร่วมกับเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือการแสดงอนาจารต่างๆ เป็นต้น

การใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล

ผู้ที่ต้องการขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลจากทางคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย จะต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบการยื่นคำขอใช้เครื่องหมายฮาลาลต่อฝ่ายกิจการฮาลาล คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยจะต้องยื่นเอกสารประกอบการคำขอ ดังนี้

(1) สำเนาจดทะเบียนนิติบุคคล หรือสำเนাজดทะเบียนพาณิชย์ หรือสำเนাজดทะเบียนการค้า

(2) สำเนาใบอนุญาตตั้งโรงงานแบบ รง.2 หรือ รง.4

(3) สำเนาใบอนุญาตผลิตอาหาร (แบบ อ.2) หรือคำขอรับเลขสถานที่ผลิตอาหารที่ไม่เข้าข่ายโรงงาน (แบบ สบ. 1)

(4) สำเนาคำขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร (แบบ อ.17) และใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร (แบบ อ.18) หรือคำขออนุญาตใช้ฉลากอาหาร (แบบ สบ.3) หรือใบจดทะเบียนอาหาร/แจ้งรายละเอียดอาหาร (แบบ สบ.5)

(5) สำเนาหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา

(6) หนังสือรับรองรายละเอียด กรรมวิธีการผลิต ขั้นตอนการผลิตวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต และจุดประสงค์ที่ใช้สารปรุงแต่งต่างๆ รับรองโดยผู้รับอนุญาตผลิต

(7) สำเนาเอกสารสรุปผลการวิเคราะห์จากหน่วยงานวิเคราะห์

(8) บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ขอให้รับรองเครื่องหมายรับรองฮาลาล

(9) แผนที่แสดงที่ตั้งของโรงงาน/สถานที่ผลิตพอสังเขป

(10) ผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง จำนวนหนึ่งเพื่อประกอบการพิจารณาเบื้องต้น

2. เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการฮาลาลตรวจสอบคำขอและเอกสารว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่

3. ชำระค่าธรรมเนียมการตรวจโรงงานและคำพาหนะในการเดินทางตามใบแจ้งหนี้ที่ได้รับ

4. รอนัดหมายกำหนดการเข้าตรวจสอบสถานประกอบการทางโทรศัพท์

5. รอจดหมายแจ้ง วัน เวลา ชื่อกรรมการตรวจที่จะเข้าตรวจสอบสถานประกอบการทางแพ็คเกจ

6. คณะกรรมการตรวจฝ่ายกิจการฮาลาลเข้าตรวจสอบสถานที่ผลิตตามหลักการศาสนาอิสลาม (กรณีที่วัตถุดิบหรือส่วนที่ใช้ในการผลิตมีสิ่งต้องสงสัยตามหลักการศาสนาอิสลาม ต้องส่งตัวอย่างผลิตภัณฑ์ตรวจสอบในห้องปฏิบัติการ ผู้ประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจวิเคราะห์)

7. ฝ่ายกิจการฮาลาล รายงานผลการตรวจรับรองผลิตภัณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย (สกอท.) และสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด (สกอจ.) ต่างๆ ต่อที่ประชุมอนุกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาล ก่อนการประชุมกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่ออนุมัติรับรองฮาลาล

8. ฝ่ายกิจการฮาลาลนำผลการอนุมัติในที่ประชุมอนุกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาล เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยอีกครั้งเพื่อขออนุมัติต่อที่ประชุมใหญ่ในแต่ละเดือน

9. รอรับใบแจ้งยอดค่าธรรมเนียมหนังสือสำคัญให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล

10. ติดต่อขอรับหนังสือสำคัญพร้อมชำระเงินค่าธรรมเนียมตามใบแจ้งหนี้ที่ได้รับ¹²

การควบคุมมาตรฐานภายหลังที่ผู้ขอได้รับหนังสือหรือเครื่องหมายรับรองฮาลาล

การควบคุมมาตรฐานอาจเกิดขึ้นได้จากภายนอกโรงงานหรือสถานประกอบการ ตามระเบียบฯ ข้อ 28 โดยกำหนดให้ทำการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต สถานที่ประกอบการ และการให้บริการที่ได้รับอนุญาตแล้ว โดยไม่มีการนัดหมายล่วงหน้าเป็นระยะตามความเหมาะสม และรายงานผลการติดตามให้คณะกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาลทราบทุกครั้ง ซึ่งการตรวจสอบโดยไม่มีการนัดหมายล่วงหน้านี้อาจมอบหมายให้คณะทำงานหรือเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบก็ได้ อีกทั้งระเบียบฯ ยังได้เพิ่มตำแหน่งหน้าที่ คือ “ผู้ตรวจการฮาลาล” ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบผลิตภัณฑ์ตามท้องตลาดหรือจากสถานที่ผลิต หรือสืบสวนข้อเท็จจริงในกรณีที่ผู้ประกอบการปฏิบัติผิดคำมั่นสัญญาและระเบียบฯ หรือละเมิดการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล ตามระเบียบฯ ข้อ 39

¹² คณะกรรมการจัดงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย อ.ศ. 1426. 2548. มาตรฐานอาหารฮาลาลไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้ประกอบการอาหารฮาลาลทั่วราชอาณาจักร. (สวนอัมพร, 21 พฤศจิกายน 2548), น. 17-23.

การควบคุมมาตรฐานอาจกระทำได้ภายในโรงงานหรือสถานประกอบการ โดยอาศัยตามระเบียบฯ ข้อ 37 กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องแต่งตั้งที่ปรึกษา ซึ่งเป็นมุสลิมเพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แก่ผู้ประกอบการและคอยรายงานผลปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตหรือกิจการที่ขอรับรองต่อคณะกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาล ซึ่งหากกรณีเป็นกิจการเชือดสัตว์ หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ หรือชิ้นส่วนจากสัตว์ จะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาพิเศษประจำโรงงานหรือสถานที่ผลิตดังกล่าว และต้องจัดให้มีหัวหน้าคนงานเชือดสัตว์หรือแปรรูปสัตว์เป็นมุสลิม เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการเชือดสัตว์ตลอดเวลา ตามระเบียบฯ ข้อ 38

ในส่วนการลงโทษผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนนั้น ตามระเบียบฯ ข้อ 41 กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจยกเลิกการรับรองฮาลาลแล้วแต่กรณี เมื่อปรากฏว่าผู้ประกอบการทำการใดขัดต่อระเบียบนี้หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประกาศเผยแพร่ให้ทราบทั่วกัน และผู้ประกอบการที่ถูกยกเลิกจะต้องจัดเก็บผลิตภัณฑ์ที่มีเครื่องหมายรับรองฮาลาลในท้องตลาดออกภายใน 90 วัน ซึ่งผู้ที่ถูกยกเลิกการรับรองฮาลาลหรือใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลนั้น จะถูกห้ามยื่นขอรับรองและขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลใหม่อีกเป็นเวลาอย่างน้อยหนึ่งปี ตามระเบียบฯ ข้อ 44 และหากกระทำผิดซ้ำอีกหลังจากการรับรองหรือให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลใหม่ จะไม่ได้รับการพิจารณารับรองฮาลาลอีกต่อไป ตามระเบียบฯ ข้อ 45

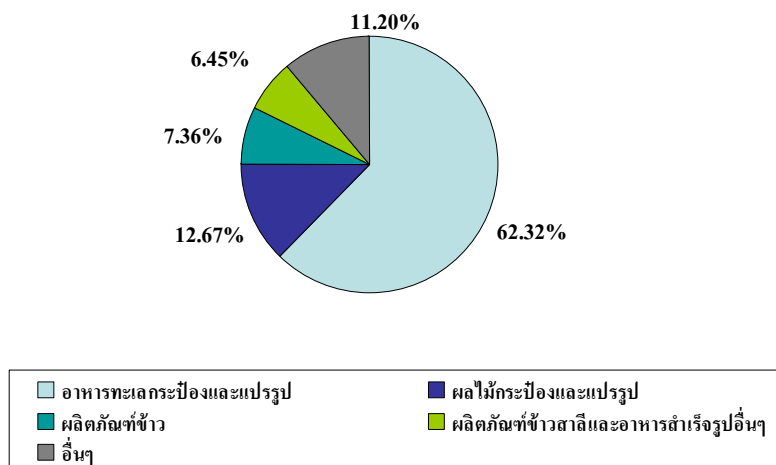
จากเนื้อหาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องมาตรฐานอาหารทั่วไป การประยุกต์ใช้มาตรฐาน GMP/HACCP การปรับปรุงระเบียบของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยที่ว่าด้วยการรับรองฮาลาลใหม่ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นภาพรวมที่ดีสำหรับแนวทางการดำเนินงานด้านอาหารของประเทศไทย ซึ่งน่าจะมีความชัดเจนและเพียงพอสำหรับการช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคต่อการเลือกซื้อสินค้าอาหารฮาลาลได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการค้าอาหารที่ผิดหลักศาสนาในปัจจุบัน จะพบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักเป็นผลจากการฝ่าฝืนของผู้ผลิตผู้ค้าทั้งหลายที่จงใจฝ่าฝืนมาตรฐานทั้งสิ้น จึงทำให้มีการตั้งคำถามว่า เหตุใดมาตรฐานที่ออกมาอย่างดีจึงยังมีการฝ่าฝืนมาตรฐานเกิดขึ้นอีก คำตอบย่อมไม่ได้อยู่ที่การมีหรือไม่มีมาตรฐานเพียงอย่างเดียว แต่สิ่งสำคัญ คือมาตรฐานที่ออกมา นั้นสามารถบังคับให้เป็นไปตามมาตรฐานได้หรือไม่ โดยเฉพาะการที่ผู้บริโภคจะได้รับความคุ้มครองภายใต้มาตรฐานอย่างเท่าเทียมกัน แม้เกิดการฝ่าฝืนมาตรฐานขึ้นก็ตาม ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้บริโภคทุกคนสมควรได้รับรอง เรื่องดังกล่าวนี้กระทำได้จริงหรือไม่ เพียงไร หรือแม้แต่ในส่วนของมาตรฐานเอง ซึ่งน่าจะมีความสมบูรณ์ทั้งในแง่มาตรฐานและองค์การกำกับดูแลก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงติดปัญหาข้อกฎหมายประการที่ทำให้การบังคับใช้มาตรฐานไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์

2.3 ภาวะการตลาดอาหารฮาลาล

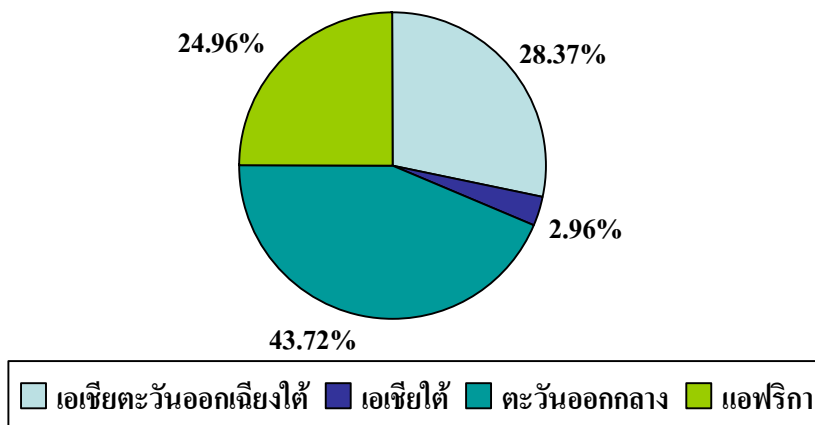
ในช่วงก่อนพ.ศ. 2545 นั้น ประเทศไทยมีการผลิตและส่งออกอาหารฮาลาลอยู่บ้างแล้ว แต่หลังจากภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2544 เห็นชอบแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลทั้งด้านการผลิตและการส่งออก เกิดผลที่ชัดเจนมากขึ้น

ช่วงปี 2541 – 2544 ก่อนที่ภาครัฐจะมีนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ประเทศไทยมีการส่งออกอาหารฮาลาลไปยังภูมิภาคต่าง ๆ มูลค่าเฉลี่ย 8,189.65 ล้านบาทต่อปี (198.72 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) หรือคิดเป็นร้อยละ 3.65 ของมูลค่าการส่งออกสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปทั้งหมดของไทย โดยอาหารฮาลาลส่งออกที่สำคัญได้แก่ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผลไม้กระป๋องและแปรรูป และข้าว (แผนภูมิ 1) มีตลาดส่งออกสำคัญได้แก่ ตลาดตะวันออกกลาง ตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตลาดแอฟริกา (แผนภูมิ 2)

แผนภูมิ 1 อาหารฮาลาลส่งออก
ที่สำคัญของไทย ปี 2541-44

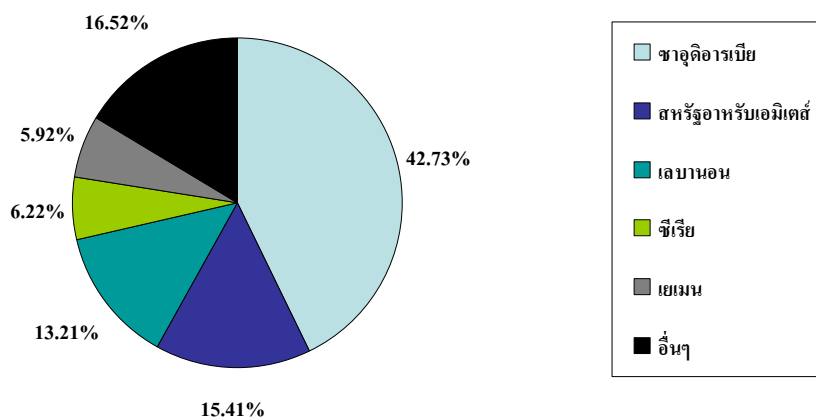

แผนภูมิ 2 ตลาดส่งออก
อาหารฮาลาลของไทย ปี 2541-44

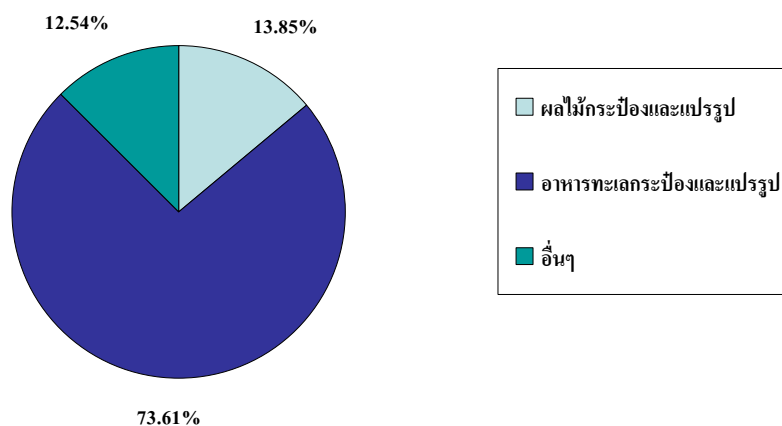

ทั้งนี้ ตลาดตะวันออกกลางมีการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยมากที่สุดเมื่อเทียบกับตลาดอื่น โดยในช่วงปี 2541 – 2544 มีมูลค่าเฉลี่ยการนำเข้าอาหารฮาลาลสูงถึง 3,556.85 ล้านบาท (86.59 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) คิดเป็นร้อยละ 43.72 โดยมีประเทศนำเข้าสำคัญคือ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์และเลบานอน (แผนภูมิ 3) ผลิตภัณฑ์ฮาลาลนำเข้าที่สำคัญคือ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผลไม้กระป๋องและแปรรูป (แผนภูมิ 4)

แผนภูมิ 3 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาลของไทย
ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ปี 2541-44

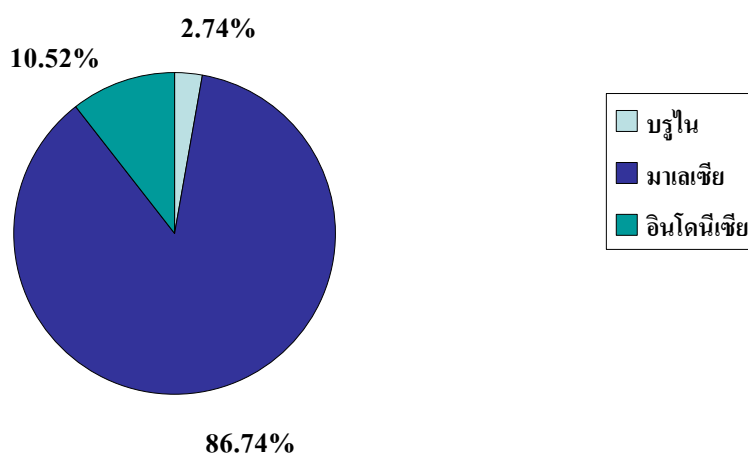

แผนภูมิ 4 อาหารฮาลาลส่งออก ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ปี 2541-44

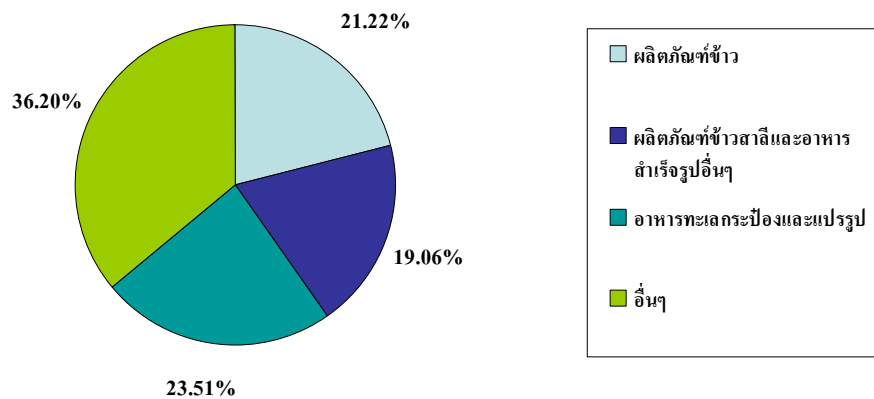
ส่วนตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั้น เป็นตลาดที่มีสัดส่วนการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเป็นอันดับที่ 2 รองจากตลาดตะวันออกกลาง มีมูลค่าเฉลี่ยการนำเข้าอาหารฮาลาลในช่วงปี 2541 – 2544 ถึง 2,338.60 ล้านบาท (56.61 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) คิดเป็นร้อยละ 28.37 ประเทศนำเข้าสำคัญคือมาเลเซีย อินโดนีเซีย (แผนภูมิ 5) ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลนำเข้าที่สำคัญคือ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผลิตภัณฑ์ข้าวและข้าวสาลี และอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ (แผนภูมิ 6)

แผนภูมิ 5 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาล
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี 2541-44

แผนภูมิ 6 อาหารฮาลาลส่งออกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

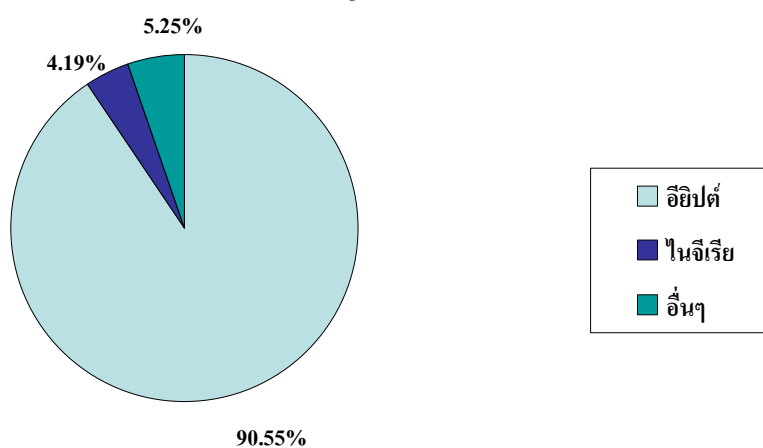
ปี 2541-44

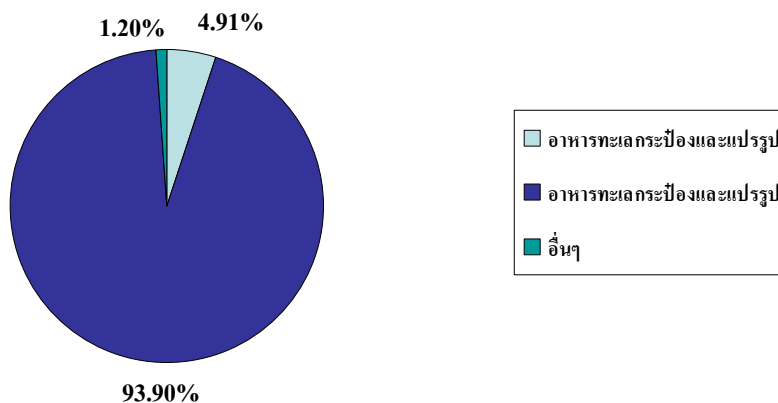
สำหรับตลาดแอฟริกา มีมูลค่าเฉลี่ยการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทย 2,056.08 ล้านบาท (49.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) คิดเป็นร้อยละ 24.96 โดยมีประเทศผู้นำเข้าสำคัญคือ อียิปต์และไนจีเรีย (แผนภูมิ 7) ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลนำเข้าที่สำคัญคือ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผลไม้กระป๋องและแปรรูป (แผนภูมิ 8)

แผนภูมิ 7 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาล ในภูมิภาคแอฟริกา

ปี 2541-44

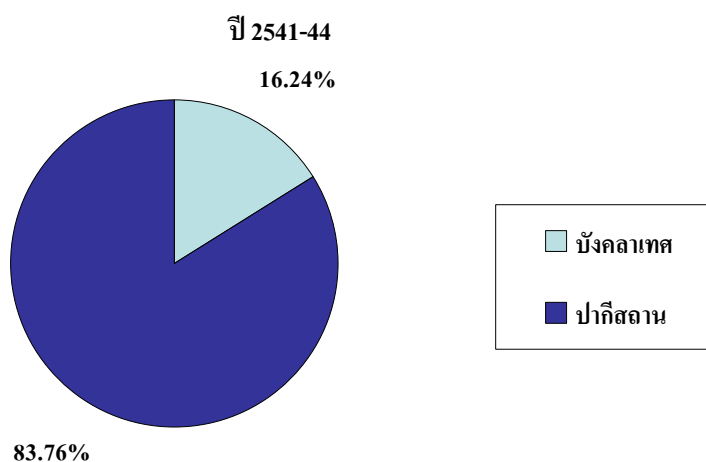

แผนภูมิ 8 อาหารฮาลาลส่งออกในภูมิภาคแอฟริกา ปี 2541-44

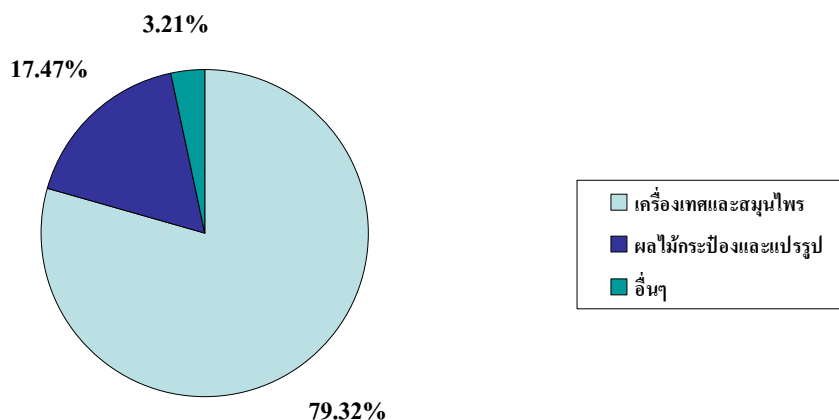

ทั้งนี้ ยังมีตลาดเอเชียใต้อีกหนึ่งแห่งหนึ่งที่มีการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเช่นกัน แต่มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยในช่วงปี 2541 – 2544 ไม่มากนัก คือ 238.13 ล้านบาท (5.81 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) คิดเป็นสัดส่วนการนำเข้าเพียงร้อยละ 2.96 เท่านั้น ประเทศนำเข้าสำคัญคือปากีสถาน (แผนภูมิ 9) ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลนำเข้าที่สำคัญคือ เครื่องเทศและสมุนไพร (แผนภูมิ 10)

แผนภูมิ 9 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาลของไทย ในภูมิภาคเอเชียใต้

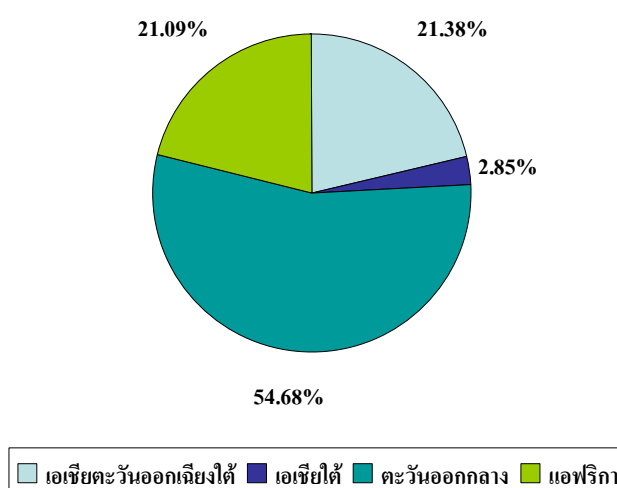

แผนภูมิ 10 อาหารฮาลาลส่งออกในภูมิภาคเอเชียใต้ ปี 2541-44

หลังจากรัฐบาลมีแผนพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในปี 2544 สถานการณ์การส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลไปยังประเทศมุสลิมได้เพิ่มขึ้นจากเฉลี่ย 8,189.65 ล้านบาทต่อปี (202.96 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) ในช่วงปี 2541 – 2544 เป็น 18,778.40 ล้านบาท (494.04 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) ในปี 2549 (แผนภูมิ 11) หรือขยายตัวเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 129.29 โดยสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นคือ ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ และนมและผลิตภัณฑ์นม

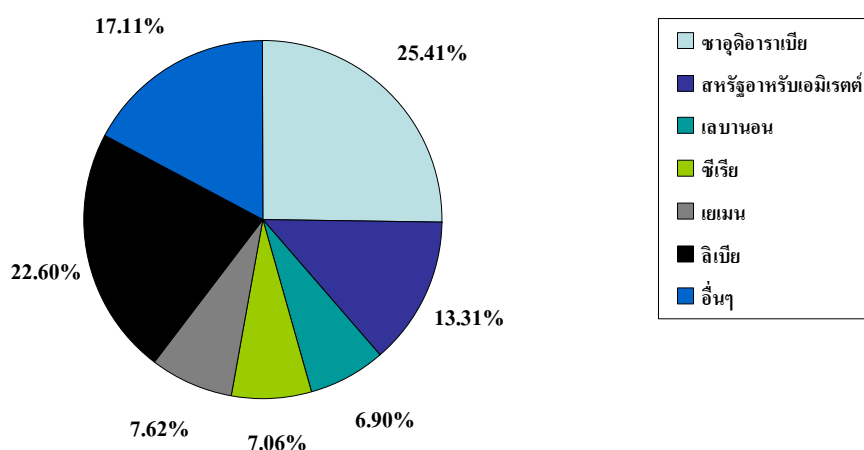
แผนภูมิ 11 ตลาดส่งออก อาหารฮาลาลของไทย ปี 2549

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในแต่ละตลาด พบว่ามีการนำเข้าสินค้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มขึ้น ดังนี้

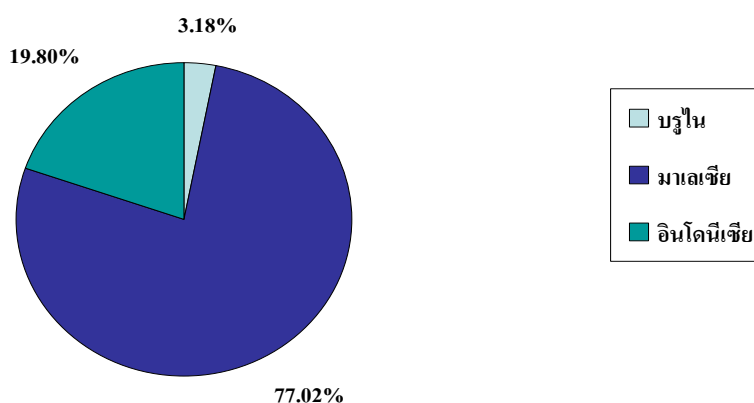
ตลาดตะวันออกกลาง (แผนภูมิ 12) มีมูลค่าการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มจาก 3,556.85 ล้านบาท (86.59 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในช่วงปี 2541 – 2544 เป็น 10,267 ล้านบาท (270.12 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2549 ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 188.67 โดยประเทศที่มีการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนคือ ลิเบีย

แผนภูมิ 12 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาลของไทย
ในภูมิภาคตะวันออกกลาง ปี 2549

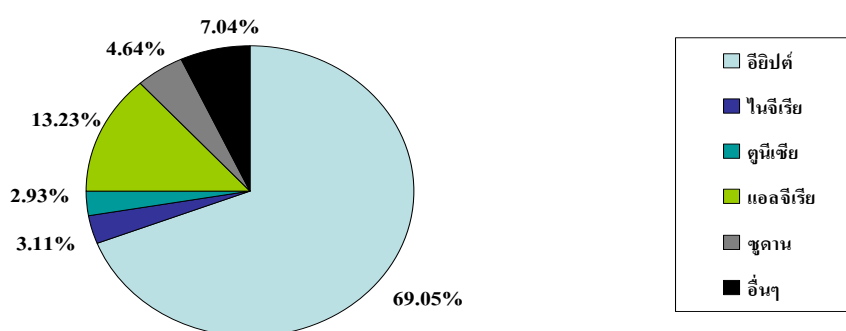
ส่วนตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (แผนภูมิ 13) มีมูลค่าการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มจาก 2,338.60 ล้านบาท (56.61 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในช่วงปี 2541 – 2544 เป็น 4,015.20 ล้านบาท (105.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2549 ขยายเพิ่มขึ้นร้อยละ 71.69 โดยมีประเทศผู้นำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มขึ้นคืออินโดนีเซีย

แผนภูมิ 13 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาล
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี 2549

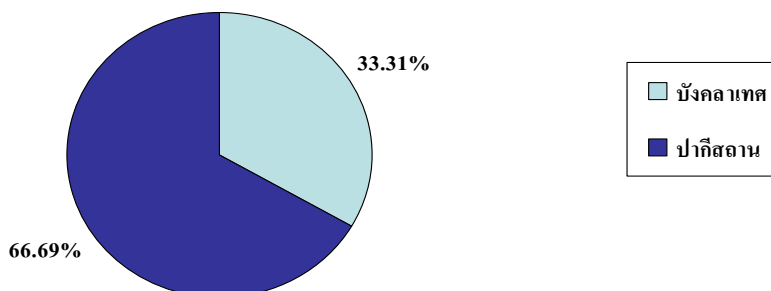
สำหรับตลาดแอฟริกา (แผนภูมิ 14) มีมูลค่าการนำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มจาก 2,056.08 ล้านบาท (49.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) เป็น 3,960 ล้านบาท (104.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2549 มีประเทศที่นำเข้าอาหารฮาลาลจากไทยเพิ่มอย่างชัดเจน ได้แก่ แอลจีเรีย ไนจีเรียและ ซูดาน ส่วนตลาดเอเชียใต้ มีมูลค่าการนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้นไม่มากนักในช่วงที่ผ่านมา โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 238.13 ล้านบาท (5.81 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2541 – 2544 เป็น 535.80 ล้านบาท (14.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2549 เท่านั้น

แผนภูมิ 14 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาล ในภูมิภาคแอฟริกา ปี 2549

ในส่วนของการตลาดเอเชียใต้นั้น (แผนภูมิ 15) มีมูลค่าการนำเข้าจากไทยเพิ่มขึ้นไม่มากนัก โดยมีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มจาก 238.13 ล้านบาท (5.90 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2541 – 2544 เป็น 535.80 ล้านบาท (14.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในปี 2549

แผนภูมิ 15 ตลาดส่งออกอาหารฮาลาลของไทย
ในภูมิภาคเอเชียใต้ ปี 2549

การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่ได้เริ่มดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมมาตั้งแต่ปี 2544 นั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ 2 ประการคือ 1) มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของไทยไปยังตลาดต่างประเทศ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดที่มีศักยภาพ เช่น ตะวันออกกลาง 2) ประเทศไทยมีกลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือและเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมีสถาบันรับรองมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล

โดยการดำเนินการในระยะแรก กล่าวคือ ในช่วงปี 2544-2547 พบว่ายอดการส่งออกโดยรวมมีปริมาณเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในตลาดที่มีศักยภาพสูง เช่น ตลาดตะวันออกกลางและตลาดเอเชียใต้ แต่การส่งออกกลับมีความผันผวนมากในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะความผันผวนที่เกิดจากประเทศมาเลเซียซึ่งถือเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งออกอาหารฮาลาลที่สำคัญของโลก และการส่งออกที่ลดลงสำหรับตลาดอาหารฮาลาลในทวีปแอฟริกา

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาที่เป้าหมายแรก กล่าวได้ว่าประสบผลสำเร็จในแง่ของตัวเลขการส่งออกที่เพิ่มขึ้นดังในแผนภูมิข้างต้น แต่สำหรับการสร้างกลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลให้เป็นที่ยอมรับนั้น ยังไม่เห็นผลสำเร็จที่ชัดเจนนัก เนื่องจากยังคงประสบปัญหาความน่าเชื่อถือของกระบวนการรับรองเครื่องหมายฮาลาล การควบคุมมาตรฐานฮาลาลหลังจากนั้น และปัญหาภายในขององค์กร ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 3

ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในและนอกประเทศที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงต้องติดตามความเคลื่อนไหวของอุตสาหกรรมอาหารอย่างใกล้ชิด ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการลงทุนของอุตสาหกรรมอาหารโดยทั่วไป ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

- 1) ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยหลักประกอบด้วยตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมทุกประเภท ได้แก่
 - ปัจจัยการผลิต ประกอบด้วยวัตถุดิบ แรงงาน ทุน และเทคโนโลยีการผลิต
- 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่
 - กฎระเบียบและข้อกีดกันทางการค้าโลก
 - ประเทศคู่ค้า / คู่แข่ง
 - ผู้บริโภค
- 3) ปัจจัยสนับสนุน ประกอบด้วย
 - นโยบายรัฐ
 - โครงสร้างพื้นฐาน
 - กฎระเบียบ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติ

การเชื่อมโยงของปัจจัยหลัก ปัจจัยภายนอกและปัจจัยสนับสนุนต่างๆเหล่านี้ มีผลกระทบต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารรวมถึงอาหารฮาลาลด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ส่วนนี้จะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทย โดยปัจจัยหลักมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมเป็นอย่างยิ่งเพราะเกิดจากศักยภาพและการพัฒนาของตัวอุตสาหกรรมเอง ในขณะที่ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยภายนอกจะสร้างทั้งโอกาสและความเสี่ยง และเป็นตัวกำหนดสภาพแวดล้อมด้านการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทย

อุตสาหกรรมอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ในแง่ของวัตถุดิบที่อุดมสมบูรณ์และต้นทุนค่าแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่งกัน เพราะฉะนั้นกลยุทธ์ที่ประเทศไทยใช้ในการรักษาความได้เปรียบในเชิงแข่งขันจะเป็นกลยุทธ์ทางด้านราคาเป็นหลัก โดยขาดการพัฒนาตัว

ผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างสินค้าให้มีความแตกต่าง (Product Differentiation) หรือการสร้าง “Brand name” เพื่อให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ประกอบกับการได้สิทธิพิเศษจากประเทศคู่ค้ารายใหญ่ เช่น สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา ก็ยังมีส่วนช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาอัตราการเติบโตดังกล่าวไว้ได้ อย่างไรก็ตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและสิทธิประโยชน์ต่างๆ เหล่านี้กำลังหมดไปเนื่องจากวัตถุดิบที่เคยอุดมสมบูรณ์ของประเทศเริ่มเสื่อมโทรมลง ต้นทุนค่าแรงเริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งรายใหม่ที่กำลังเข้าสู่ตลาดโลก นอกจากนี้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่เคยได้รับก็ถูกตัดไปจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกตัดสิทธิพิเศษทางศุลกากร หรือ GSP (General System of Preference) ในกลุ่มสินค้าเกษตรของสหภาพยุโรป ในขณะที่เงื่อนไขและกฎเกณฑ์การค้าโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันสืบเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้า ดังนั้นอุตสาหกรรมอาหารไทยจึงจำเป็นต้องพยายามปรับตัวอย่างมากเพื่อเสริมสร้างและรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันไม่ให้ลดน้อยถอยลงจากอดีต

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยนั้น จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ได้แก่ ปัจจัยหลักซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมโดยตรง อันประกอบด้วยปัจจัยการผลิต การบริหารอุตสาหกรรมและการตลาดเพื่อการส่งออกซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการสามารถเข้ามาควบคุมได้ ปัจจัยภายนอก เช่น การรวมกลุ่มทางการค้าต่างๆ กฎเกณฑ์การค้าและสภาพการแข่งขันในตลาดโลก อันเป็นปัจจัยที่ควบคุมได้ยาก ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโดยรวมและยากต่อการหลีกเลี่ยง ปัจจัยสุดท้ายได้แก่ปัจจัยสนับสนุน เช่น ระบบสาธารณูปโภค สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยที่อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐในการกำกับดูแลเป็นส่วนใหญ่ สำหรับปัจจัยสนับสนุนนับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ โดยรัฐจะต้องมีวิสัยทัศน์และนโยบายที่ต่อเนื่องในการสร้างปัจจัยดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากจะช่วยให้รักษาความสามารถในการแข่งขันระยะยาวได้ โดยปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารฮาลาล อภิปรายได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยภายใน / ปัจจัยหลัก

3.1.1 วัตถุดิบ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านวัตถุดิบ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรมุสลิมพบว่าปัญหาที่เกี่ยวกับวัตถุดิบ 2 อันดับแรกคือ

1. วัตถุดิบมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะเนื้อวัว เนื้อแกะและเนื้อแพะ ที่ยังต้องนำเข้าจากพม่า ส่วนไก่กับอาหารทะเลยังพอหาได้ แต่เนื่องจากการจับสัตว์น้ำต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศและฤดูกาล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ อีกทั้งการขาดการวางแผนการผลิตของเกษตรกร ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับกลุ่มอาหาร

ทะเลแปรรูป/แช่แข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นำเข้า ซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ปีละจำนวนมาก

2. เกษตรกรและผู้ประกอบการบางรายยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการคุณภาพและระบบการผลิตที่ยั่งยืน ส่งผลให้วัตถุดิบที่จะนำไปเข้ากระบวนการผลิตอาหารฮาลาลมีคุณภาพไม่สมบูรณ์ มีสารตกค้างและสิ่งปนเปื้อนอยู่ในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

นอกจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบโดยตรงแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนราคาวัตถุดิบ เช่น อาหารสัตว์ เคมีภัณฑ์ เวชภัณฑ์ที่มีราคาสูงและบางอย่างยังต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น วัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์จำพวกข้าวโพด กากถั่วเหลืองซึ่งเป็นอาหารสำหรับไก่ เป็นต้น

สำหรับวัตถุดิบที่เป็นบรรจุภัณฑ์จะให้ความสำคัญกับภาชนะกระป๋อง ปัญหาที่ผู้ประกอบการประสบ คือ การที่ประเทศไทยต้องนำเข้าแผ่นเหล็ก (tin plate) จากต่างประเทศ เพื่อนำมาผลิตกระป๋องปีละจำนวนมาก โดยมีผู้ผลิตและนำเข้าแผ่นเหล็กจำนวนน้อยราย ทำให้ผู้ผลิตกระป๋องมีความเสี่ยงในเรื่องของต้นทุนการผลิต เนื่องจากราคาแผ่นเหล็กขึ้นอยู่กับราคาในตลาดโลกและขึ้นลงตามความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน อีกทั้งอัตราภาษีนำเข้าของแผ่นเหล็กที่ยังไม่แปรรูปกับการนำเข้าในรูปของกระป๋องสำเร็จรูปจะเสียอัตราภาษีที่ต่างกันมากกว่าเท่าตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาหารในแง่ที่ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้ และการนำเข้ากระป๋องสำเร็จรูปจะทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น และไม่สามารถควบคุมคุณภาพของภาชนะบรรจุกระป๋องได้¹

กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่าวัตถุดิบโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบจากภาคเกษตรและประมงทะเลยังเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่ออุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์มีสภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะและพัฒนาวัตถุดิบ แม้จะมีปัญหาในด้านคุณภาพและการขาดแคลนวัตถุดิบในบางปี แต่ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้โดยการวางแผนการผลิตภาคการเกษตรให้สอดคล้องกับแผนการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งภาครัฐอาจทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร แนวทางในการแก้ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การทำ contract framing กับเกษตรกร ซึ่งจะแก้ปัญหการขาดแคลนและทำให้ผู้ผลิตสามารถควบคุมคุณภาพของวัตถุดิบให้เป็นไปตามความ

¹ สถาบันอาหาร. 2545. รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (สาขาอาหาร). กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม, หน้า 91.

ต้องการได้ สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนราคาวัตถุดิบอื่นๆ ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศนั้น ภาครัฐสามารถแก้ไขได้โดยปรับพิกัดอัตราภาษีศุลกากรลงเพื่อให้วัตถุดิบเหล่านี้มีราคาต่ำลง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการผลิตในอุตสาหกรรมอาหาร

3.1.2 แรงงาน

จากการสอบถามในเรื่องแรงงานของผู้ประกอบการ พบว่าในกลุ่มอุตสาหกรรมทุกชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทอาหารแปรรูป จะประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับล่าง ส่วนแรงงานถึงฝีมือนั้นยังไม่ค่อยมีปัญหาเท่าใดนัก แต่ในอนาคตอาจเกิดภาวะขาดแคลนขึ้นได้ เนื่องจากกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนจากการผลิตที่ใช้แรงงานสูง มาเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีซึ่งต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะและฝีมือมากขึ้น เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น

สำหรับปัญหาการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือนั้น แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายผ่อนผันการจ้างแรงงานต่างชาติหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยไม่จำกัดจำนวนและประเภทกิจการ แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองปัญหาของผู้ประกอบการได้ ส่วนหนึ่งนั้นผู้ประกอบการเองอาจต้องการจ้างแรงงานผิดกฎหมาย เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขอดทะเบียน แต่แรงงานเหล่านี้มักจะย้ายงานอยู่บ่อยๆ ทำให้ผู้ประกอบการประสบกับภาวะขาดแคลนแรงงานตลอดเวลา ดังนั้น การอนุญาตให้แรงงานต่างชาติทำงานในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในอาชีพและอุตสาหกรรมที่มีหลักฐานแสดงว่ามีการขาดแคลนแรงงานไทยจริง อาจเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาเรื่องแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายในประเทศไทยได้ เนื่องจากผู้ประกอบการซึ่งมีความต้องการใช้แรงงานไร้ฝีมือมาทำงานในกิจการของตน และไม่สามารถหาแรงงานไทยมาทำงานในกิจการนั้นได้ ก็จะหันมาใช้วิธีนำเข้าแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ที่อาจตามมาจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งนี้ ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของผู้ประกอบการอาจสูงขึ้น เนื่องจากจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน เช่น การจ่ายค่าจ้างตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ และการจัดสวัสดิการขั้นต่ำให้กับแรงงานต่างชาติเช่นเดียวกับแรงงานไทยด้วย แต่ต้นทุนด้านแรงงานที่เพิ่มขึ้นนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ผู้ประกอบการต้องจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแต่เดิมนั้น อาจหักลบกลบหักกันไปได้ และถ้าเป็นเช่นนี้ผู้ประกอบการก็จะหันมาใช้แรงงานที่นำเข้าอย่างถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้น²

² สุภาภรณ์ ตั้งตรงไพโรจน์. 2550. การเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานและทุนมนุษย์ข้ามชาติ. ใน พัชรารัตน์ วงศ์บุญสินและคณะ. การเพิ่มผลิตภาพกำลังแรงงานอาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายมักจ่ายค่าจ้างให้กับแรงงานในอัตราที่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำอย่างมาก และสวัสดิการที่จัดให้แรงงานก็มีค่อนข้างน้อย ซึ่งเมื่อรวมค่าสินบนที่จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อไม่ให้เอาผิดต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ก็ยังต่ำกว่าการจ่ายค่าจ้างในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำอยู่ดี และในกรณีที่ยังมีการลักลอบข้ามเขตชายแดนเข้ามาประเทศไทยได้อย่างไม่ยากนัก และเจ้าหน้าที่ของรัฐยังรับสินบนจากผู้ประกอบการอยู่ การลักลอบจ้างแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายในไทยก็ยังคงมีอยู่ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปหรือให้เหลือน้อยลงที่สุด จะต้องมีการประกอบกันที่เข้มงวดและเอาจริงเอาจัง เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการรับ “ส่วย” หรือรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ทำหน้าที่สกัดกั้นตรวจตราและจับกุมค้าย รวมทั้งการสนับสนุนหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องกำลังคนและงบประมาณ เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามนโยบายของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ³

โดยสรุปจะเห็นว่าแม้ปัญหาทางด้านคุณภาพแรงงานจะยังไม่รุนแรงมากนักในปัจจุบัน เนื่องจากกระบวนการและเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตยังไม่ซับซ้อนมากนัก แต่ถ้าไม่มีการแก้ปัญหาดังกล่าว ปัจจัยแรงงานที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต เพราะคุณภาพแรงงานยังอยู่ในระดับต่ำและค่าจ้างแรงงานยังอยู่ในระดับที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ดังนั้น ภาครัฐจึงควรเร่งพัฒนาแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานในระดับกลาง ช่างซ่อมบำรุงและช่างคุมเครื่องจักร เพื่อยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยี เช่น การเลือกใช้และดัดแปลงเครื่องจักรให้สามารถใช้ได้กับวัตถุดิบหลายชนิด เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิต และระดับการใช้เทคโนโลยีภายในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

3.1.3 ทุน

แหล่งเงินทุนที่สามารถสนับสนุนสภาพคล่องของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารซึ่งรวมถึงอาหารฮาลาลนั้น นอกเหนือจากธนาคารพาณิชย์แล้ว ยังมีสถาบันการเงินของรัฐบาล อาทิ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน และธนาคารแห่งประเทศไทย แต่ที่ผ่านมามีทั้งธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินภาครัฐ ปล่อยสินเชื่อแก่อุตสาหกรรมอาหารในสัดส่วนที่น้อยมากและต้นทุนการกู้ยืมของสถาบันการเงินภาครัฐอยู่ในอัตราที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

³ สุมาลี ปิตยานนท์. 2545. ตลาดแรงงานไทยกับนโยบายรัฐ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 343 – 349.

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมส่งออกอาหารฮาลาล ในส่วนของแหล่งเงินทุนสนับสนุน พบว่าปัญหาหลักที่ประสบจะเป็นเรื่องของการขาดแหล่งเงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดหาแหล่งเงินกู้ภายในประเทศ และจากแหล่งเงินกู้จากต่างประเทศ เช่น ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank - ADB) ซึ่งจะทำให้สถาบันการเงินของรัฐสามารถปล่อยสินเชื่อในอัตราที่ต่ำลงได้ แต่อย่างไรก็ตามมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ไขระยะสั้น และไม่สามารถกระจายเงินกู้ไปยังผู้ประกอบการขนาดกลางและเล็กได้อย่างทั่วถึง

3.1.4 เทคโนโลยีการผลิต

การผลิตในอุตสาหกรรมอาหารโดยทั่วไปมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน การใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนการผลิตจะเป็นในช่วงที่เป็นการฆ่าเชื้อโรคผลิตภัณฑ์อาหาร ก่อนที่จะบรรจุลงกระป๋อง และขั้นตอนการพ่นกักปิดฝากระป๋อง ส่วนการใช้เทคโนโลยีในขั้นตอนอื่นๆ โดยเฉพาะในส่วนของขบวนการแปรรูปยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ทำให้มีต้นทุนสูงและคุณภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ เมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นปัญหาที่ผู้ประกอบการมักจะประสบในการผลิตอาหารฮาลาลคือ ยังจัดระบบการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานฮาลาลไม่ได้ อาจจะเพราะไม่เข้าใจ หรือไม่พร้อมในขั้นตอนการผลิตก็ตามแต่ แต่ก็ส่งผลถึงความน่าเชื่อถือของผู้บริโภค และต่อเนื่องถึงภาวะการลงทุนต่อไปด้วย

ทั้งนี้ มาตรฐานอาหารฮาลาลเป็นระบบเชิงบูรณาการ (integrated standard system) โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ กระบวนการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นถึงสิ้นสุด คือตลอดสายโซ่การผลิตจะต้อง “ฮาลาล” ปราศจาก “ฮารอม” เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์อาหารที่ดี ถูกสุขอนามัย มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ซึ่งระบบการจัดการความปลอดภัยในการผลิตอาหารทั้งระบบ GMP (Good Manufacturing Practice)⁴ และ HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point)⁵ จึงสอดคล้องกับหลักการมาตรฐานอาหารฮาลาล จะแตกต่างกันในหลักการสำคัญคือ มาตรฐานอาหารฮาลาลต้องยึดถือความถูกต้อง

⁴ การรับรองมาตรฐานเกี่ยวกับสุขลักษณะทั่วไปหรือหลักการทั่วไปของอาหาร ซึ่งเป็นระบบจัดการขั้นพื้นฐานของอาหาร (Food Safety Management System) ในการจัดเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมในกระบวนการผลิต เช่น การจัดการด้านอาคารสถานที่ การผลิต สุขลักษณะส่วนบุคคล การควบคุมแมลงและสัตว์นำโรค การทำความสะอาดสถานที่ผลิต เครื่องจักรรวมทั้งอุปกรณ์การผลิต การควบคุมน้ำใช้ในโรงงาน เป็นต้น

⁵ การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติ เป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อใช้กำหนดและป้องกันอันตรายทางกายภาพ เคมีและชีวภาพที่อาจมีอยู่ในอาหารตลอดกระบวนการผลิต แทนการตรวจสอบผลิตภัณฑ์สุดท้าย คู่มือรายละเอียดใน วินัย ตะห์ลัล และคณะ. (2542). การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติเพื่อจัดเตรียมอาหารฮาลาลในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์ (HALAL – HACCP). กรุงเทพฯ : สถาบันอาหาร.

และคุณค่าตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ส่วนมาตรฐานสากลยึดถือคุณค่าอาหารโดยไม่จำเป็นต้องถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม

3.2 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกเป็นตัวแปรมหภาคที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโดยที่ภาครัฐและภาคเอกชนควบคุมได้ลำบาก ในบางครั้งต้องอาศัยการเจรจาต่อรองในเวทีการค้าโลกและบางปัจจัยก็ไม่สามารถควบคุมได้ ปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ การเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งจะส่งผลให้สถานการณ์ทางการค้าระหว่างประเทศทวีความรุนแรงขึ้น มีประเทศคู่แข่งมากขึ้นและการรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดอุปสรรคทางการค้าและสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศภายในกลุ่ม อันก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าต่อประเทศที่อยู่ภายนอกกลุ่ม ทั้งในรูปของการตั้งกำแพงภาษีและรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่มาตรการทางด้านภาษี อาทิ เช่น การกำหนดมาตรฐานทางด้านสุขอนามัย สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผู้ส่งสินค้าไปจำหน่ายยังกลุ่มประเทศต่างๆ ดังกล่าวปฏิบัติตาม มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอาหารโดยตรง

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นๆอีกหลายประการที่มีผลกระทบต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมเช่นกัน ตัวอย่างเช่น อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของโลก อัตราการเติบโตของประชากร และรายได้ ทัศนคติ รูปแบบการดำรงชีวิตและพฤติกรรมผู้บริโภคของประชากรในเขตต่างๆ ซึ่งจะสะท้อนถึงความต้องการในตัวผลิตภัณฑ์และปัจจัยภายนอกเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงนับเป็นความจำเป็นทั้งสำหรับภาครัฐและภาคเอกชนที่จะต้องร่วมมือกันในการติดตามแนวโน้มและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถปรับนโยบายและกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศมุสลิมหรือไม่ใช่มุสลิมต่างต้องการที่จะเป็นที่ยี่หนึ่งในโลกอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล มาเลเซียก็เป็นหนึ่งในจำนวนนี้ที่ดูเหมือนจะได้เปรียบกว่าประเทศอื่นๆ เพราะมีปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลของโลก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศผู้ผลิตอุตสาหกรรมฮาลาลนานาชาติต่างก็ยอมรับต่อข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของมาเลเซีย ทั้งนี้เพราะมาเลเซียได้รับการยอมรับว่า เป็นประเทศมุสลิมที่มีวัตถุดิบ มีโครงสร้างระบบสาธารณูปโภคที่ดี มีเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการผลิตที่ทันสมัย มีกรมพัฒนาอิสลามมาเลเซียหรือที่เรียกในชื่อย่อว่า JAKIM (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia) ที่สามารถออกไปรับรองฮาลาลซึ่งได้รับการยอมรับจากทั่วโลก และที่สำคัญยังมีการสนับสนุนที่เข้มแข็งจากรัฐบาล ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้ ทำให้

ความหวังที่มาเลเซียจะก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลโลกย่อมเป็นจริงได้⁶ และจะกลายเป็นคู่แข่งในอุตสาหกรรมด้านนี้ของไทยที่น่ากลัวที่สุด

อนึ่ง ถึงแม้ว่าปัจจัยภายนอกบางประการอาจจะไม่สามารถควบคุมได้ แต่ภาครัฐสามารถใช้วิสัยทัศน์ในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อเตือนผู้ประกอบการถึงผลกระทบตลอดจนแนวทางแก้ไขให้พร้อมรับมือก่อนที่จะเกิดปัญหา หรือเพื่อเป็นการบรรเทาความรุนแรงของปัญหาดังกล่าว โดยใช้การเจรจาต่อรองในเวทีการค้าโลกหรือมาตรการอื่นๆ แต่ที่ผ่านมาพบว่าการดำเนินการของภาครัฐเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกดังกล่าว เป็นไปอย่างเชื่องช้าและยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวเอง ซึ่งในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นใหญ่เกินกว่าที่ผู้ประกอบการจะทำเพียงลำพังได้

ดังนั้น การที่ประเทศไทยจะสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขัน บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลจึงต้องมีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นว่าในอดีตที่ผ่านมาท่าทีของภาครัฐในการรับมือกับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกยังไม่ฉับไวเท่าที่ควร และจะเป็นการคอยแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นหรือแสดงบทบาทการตั้งรับ (Defensive Role) จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอก มากกว่าเป็นการเตรียมการเพื่อป้องกันหรือดำเนินบทบาทในเชิงรุก (Offensive Role) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์การค้าใหม่ๆ ของประเทศคู่ค้าที่กำหนดขึ้น เพื่อกีดกันการค้าหรือเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศมากกว่าเหตุผลที่กล่าวอ้างกัน ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทว่าเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศ และส่วนใหญ่จะหาข้อยุติยากเนื่องจากขาดบรรทัดฐานในการตัดสิน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าปัจจัยภายนอกบางอย่างจะเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ไม่ถนัดนักและส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโดยรวม แต่ถ้าหากประเทศไทยสามารถดำเนินนโยบายที่ปกป้องสิทธิประโยชน์ทางการค้า โดยอาจจะใช้วิธีการเจรจาต่อรองในเวทีการค้าโลกจนทำให้ประเทศไทยอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ดังกล่าว ก็จะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือคู่แข่งได้ ในขณะที่การค้าโลกทวีความรุนแรงมากขึ้นภาครัฐจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองนอกเหนือจากการเป็นผู้ประสานงานและให้ข่าวสารข้อมูลแล้ว จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสัญญาณเตือน หาแนวทางป้องกันและมาตรการเชิงรุกเพื่อปกป้องและดูแลรักษาสิทธิประโยชน์ทางการค้าของประเทศ

⁶ Hayati Hayatudin., 2005. Value added food products to make industry viable. **The Halal Journal**. Jan/Feb, pp. 15-16.

3.2.1 กฎระเบียบและข้อกำหนดทางการค้าโลกของบางประเทศ

3.2.1.1 กฎระเบียบขั้นตอนการนำเข้าสินค้าอาหารของสภาความร่วมมือแห่งอ่าวอาหรับ

(Gulf Cooperation Council – GCC)

สภาความร่วมมือแห่งอ่าวอาหรับ (GCC) ประกอบด้วยสมาชิก 6 ประเทศ คือ บาร์เรน คูเวต กาตาร์ โอมาน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์และซาอุดีอาระเบีย ได้มีการกำหนดมาตรฐานสินค้าอาหารสำหรับประเทศสมาชิกตั้งแต่ พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา เพื่อให้ใช้อ้างอิงในการออกกฎหมายให้สอดคล้องกันระหว่างประเทศในกลุ่มสมาชิก และให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ เช่น มาตรฐานโคเด็กซ์ ทำให้ประเทศสมาชิก GCC ต้องออกระเบียบสินค้าอาหารให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาหาร GCC ยกเว้นในกรณีที่ยังมิได้ออกกฎระเบียบหรือมาตรการในเรื่องใดแล้ว แต่ละประเทศสามารถออกกฎระเบียบเพื่อควบคุมในแต่ละประเทศได้เอง

ปัจจุบัน GCC มีความเข้มงวดด้านระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับสินค้าอาหารนำเข้า โดยเฉพาะในด้านความปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งเมื่อต้นปี 2550 สำนักงานด้านความปลอดภัยอาหารภายใต้การดูแลของ GCC ได้ประกาศร่างขั้นตอนการนำเข้าสินค้าอาหารที่เข้าผ่านทางจุดนำเข้าของกลุ่มสมาชิก GCC 'ทุกจุดของประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้มีความโปร่งใส โดยร่างดังกล่าวได้ถูกพิจารณาและทบทวนตามขั้นตอนอย่างครบถ้วนแล้ว และ GCC ได้มีการปรับพิธีการทางศุลกากรของแต่ละประเทศสมาชิกให้เป็นแนวทางเดียวกันอย่างสมบูรณ์ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2551 ซึ่งหมายความว่าตั้งแต่ปี 2551 เป็นต้นไป ผู้ประกอบการไทยที่ประกอบธุรกิจผลิตและส่งออกสินค้าอาหารเข้าสู่ตลาดสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์รวมถึงประเทศบาร์เรน คูเวต กาตาร์ โอมาน และซาอุดีอาระเบีย นอกจากจะต้องผลิตอาหารที่เป็นฮาลาลแล้วจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎระเบียบขั้นตอนการนำเข้าสินค้าใหม่ ๆ อย่างไม่มีการหลีกเลี่ยงอีกด้วย

ทั้งนี้ สำหรับการตรวจสอบเอกสารประกอบการนำเข้า เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสอบจะทำการตรวจสอบเอกสารประกอบการขนส่งสินค้านำเข้าอย่างรอบคอบ ผู้นำเข้าหรือตัวแทนนำเข้าต้องแสดงเอกสารตามที่ผู้นำเข้าต้องการแนบกับสินค้าที่ส่งเข้ามาต่อเจ้าหน้าที่ ซึ่งเอกสารดังกล่าวประกอบด้วย

1. ใบอนุญาตนำเข้า (Import Permit)
2. เอกสารศุลกากร (Customs Statement)
3. ใบอนุญาตการขนส่งสินค้า (Delivery Permit)
4. ใบแสดงรายการสินค้า (List of Contents)
5. ใบรับรองฉบับใดฉบับหนึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้าอาหารดังนี้

5.1. ใบรับรองแหล่งกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin)

5.2. ใบรับรองอาหารฮาลาล (Halal Certificate)

5.3. ใบรับรองสุขอนามัย (Health Certificate) ตามรายการดังนี้

ใบรับรองสุขอนามัยสำหรับสินค้านำเข้าอื่นๆ (Health Certificate for other imported foods)

ใบรับรองสุขอนามัยสำหรับสินค้าเนื้อสัตว์แช่เย็นหรือแช่แข็ง และเนื้อสัตว์ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป (Health Certificate for chilled or frozen, unprocessed meats)

ใบรับรองสุขอนามัยสำหรับการส่งออกผลิตภัณฑ์นม (Health Certificate for Export of Dairy Products)

ใบรับรองสุขอนามัยสำหรับการส่งออกสินค้าไข่และผลิตภัณฑ์ (Health Certificate for Export of Egg and Egg Products)

ใบรับรองสุขอนามัยสำหรับการส่งออกสินค้าปลาและอาหารทะเล (Health Certificate for Export of Fish and Marine Products)

5.4. ใบรับรองการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารตามหลักศาสนาอิสลาม (Halal Slaughter Certificate) สำหรับสินค้าเนื้อสัตว์และสัตว์ปีก

5.5. ใบรับรองทางการแพทย์และทางสุขภาพจากผู้มีอำนาจ (Medical and Health Accreditation Certificate) สำหรับสินค้าที่ต้องสงสัยว่าอาจมีผลทางการแพทย์หรือมีผลต่อสุขภาพผู้บริโภค

6. เอกสารหรือใบรับรองเพิ่มเติมตามความต้องการของประเทศผู้นำเข้าสินค้า

7. ใบรับรองว่าเป็นสินค้าปลอดการฉ้อโกง สำหรับสินค้านำเข้ามาจากประเทศในกลุ่ม สหภาพยุโรปและตุรกี โดยเป็นใบรับรองที่ออกโดยผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง และผ่านการรับรองโดยสถานเอกอัครราชทูตของประเทศในกลุ่ม GCC ประจำประเทศต้นทาง หากพบข้อบกพร่องของเอกสาร เจ้าหน้าที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กรณีที่เอกสารสำคัญฉบับใดที่ต้องมีเพื่อประกอบการนำเข้าสินค้านั้นทั้งสำเนา เกิดการสูญหายไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ หรือยากที่จะทำให้ถูกต้องได้ สินค้าที่นำเข้านั้นจะต้องถูกกักกัน ณ จุดนำเข้าเพื่อ **ส่งกลับ** ไปยังประเทศผู้ส่งออก **หรือทำลาย**

2. กรณีที่เอกสารที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์แต่สามารถแก้ไขให้ถูกต้องหรือสมบูรณ์ได้ สินค้าจะถูกกักกันเพียงชั่วคราว และอาจได้รับอนุญาตให้ปล่อยสินค้าได้ชั่วคราวหลังจากที่ได้ชำระพันธบัตรการเงินแล้ว ซึ่งมูลค่าของพันธบัตรการเงินจะพิจารณาจากประเทศต้นทาง

3.2.1.2 กฎระเบียบการค้าและการนำเข้าสินค้าอาหารและยาของประเทศอิหร่านฉบับใหม่⁷

1). กฎระเบียบการนำเข้าและมาตรการทางการค้าของอิหร่าน

1.1 การออกใบอนุญาตนำเข้า (Import Permit) สินค้าที่นำเข้ามายังอิหร่านทุกชนิดจะต้องขอใบอนุญาตการนำเข้า ซึ่งกำหนดจะต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในประเทศอิหร่านเป็นผู้ขออนุญาตได้เท่านั้น ใบอนุญาตดังกล่าวขอได้จากกระทรวงพาณิชย์ของอิหร่าน (สินค้าที่ได้รับการยกเว้น ได้แก่สินค้าควบคุม ประเภทอาวุธยุทธโศปกรณ์ต่างๆ สินค้าข้าว ข้าวสาลี น้ำตาล นมผงสำหรับทารก น้ำมันพืช ไก่แช่แข็ง เป็นสินค้าควบคุม โดยภาครัฐฯ เป็นผู้มิตินวิชาในการนำเข้า และยกเว้นสินค้าที่นำเข้ามา เช่นสินค้าของข้าราชการ หรือ ของฝากที่นำเข้ามาโดยนักท่องเที่ยวทั่วไป) นอกเหนือจากสินค้าที่ต้องขอจากหน่วยงานราชการเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งได้แก่เครื่องจักร รถยนต์สำเร็จรูปเป็นต้น ซึ่งจะต้องขออนุญาตจากกระทรวงอุตสาหกรรมและสำนักงานมาตรฐานสินค้าอิหร่าน

1.2 สินค้าที่ห้ามนำเข้า สินค้าที่ห้ามนำเข้าโดยเด็ดขาด คือ สินค้าที่อาจมีผลกระทบต่อศาสนาอิสลาม และสินค้าที่อาจเป็นภัยอันตรายต่อสถานการณ์ในประเทศ ได้แก่สินค้าที่ทำจากเนื้อหมูทุกชนิด สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับศาสนาและรูปปั้นต่างๆ เครื่องแบบทหาร สินค้าอาวุธสงคราม ฝิ่น และยาเสพติดทุกประเภท เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ วัตถุโบราณ วิทยุสื่อสาร และงานศิลปะ

1.3 ระบบภาษีนำเข้า อัตราภาษีนำเข้าอิหร่านมีอัตราตั้งแต่ร้อยละ 10 – 50 สำหรับสินค้าที่เป็นวัตถุดิบถึงสำเร็จรูป และร้อยละ 40 – 250 สำหรับสินค้าสำเร็จรูป

2) ระเบียบและขั้นตอนการนำเข้า

เอกสารประกอบการนำเข้า

1. Bill of Lading ผู้ส่งออกต้องเตรียมไว้ประมาณ 4 ฉบับ
2. Certificate of Origin จะต้องมียรายละเอียดของสินค้า เช่น ประเทศที่ผลิต ชื่อเรือที่ขนส่ง ชนิดของสินค้า น้ำหนัก ชื่อบริษัทผู้ผลิต
3. Commercial Invoice จะใช้ทั้งหมด 2 ฉบับ ควรจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับราคาสินค้า เช่น ราคา C.I.F C&F หรือ F.O.B ราคาค่าขนส่ง ค่าประกันภัยสินค้า และประเทศผู้ผลิต สินค้าอื่นๆ ขึ้นอยู่กับสัญญาระหว่างผู้นำเข้าและ ผู้ส่งออก นอกจากนั้นควรมีรหัส และ จำนวนสินค้าที่ส่งมาทั้งหมด
4. Import License สินค้าทุกชนิดที่จะนำเข้ามาประเทศอิหร่าน จะต้องได้รับการอนุญาตจากกระทรวงพาณิชย์ของอิหร่านเสียก่อนที่จะลงทะเบียนการซื้อขายกับธนาคาร

⁷ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร. 2550.

5. Packing List ต้องใช้อย่างน้อย 6 ชุด
6. Pre-shipment Inspection สินค้าทุกชนิดที่นำเข้าประเทศอิหร่านโดยใช้ระบบการจ่ายเงินแบบ L/C จะต้องได้รับการตรวจสอบเกี่ยวกับคุณภาพ จำนวนสินค้า และการบรรจุหีบห่อก่อนนำส่ง
7. Pro-Forma Invoice ผู้นำเข้าจะต้องมีเอกสารนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการแจ้งขออนำเข้า สินค้าและขอเปิด L/C โดยปกติจะต้องใช้อย่างน้อย 4 ชุด ในเอกสารดังกล่าวจะต้องมี ข้อมูลดังต่อไปนี้: ชื่อผู้ส่งออก ปริมาณการนำเข้า รายละเอียดเกี่ยวกับตัวสินค้า ราคา สินค้าต่อหน่วย และ ราคา F.O.B มูลค่าการค้าทั้งหมด ปริมาณการขนส่ง ข้อตกลงในการชำระค่าสินค้า และลายเซ็นของผู้ส่งออก ในบางกรณีอาจต้องแจ้งค่าประกันสินค้าลงไปด้วย ควรสอบถามข้อมูลกับทางผู้นำเข้าเพื่อป้องกันข้อผิดพลาด
8. Certificate of Free Sale ในกรณีนำเข้าสินค้าประเภทเวชภัณฑ์ อาหาร และ เครื่องสำอาง ควรต้องมีเอกสารนี้แนบมาพร้อมกับตัวสินค้าด้วย
9. Health Certificate สำหรับสินค้าที่อาจมีผลข้างเคียงต่อร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าที่ใช้ในการรักษาสัตว์ ต้องมีเอกสารยืนยันว่าสินค้านี้ได้ผ่านการผลิต และ ใช้แพร่หลายในประเทศผู้ผลิตปลอดจากเชื้อโรคและสารพิษ เอกสารนั้น จะต้องได้รับการรับรองจากกระทรวงเกษตร

3) การชำระเงินค่าสินค้า ต้องจ่ายในรูปเงินสดท้องถิ่น “เรียล” (Rial) และใช้อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารกลางของอิหร่านกำหนดไว้เท่านั้น นอกจากนี้แล้ว เงินสกุลแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการในปัจจุบัน ใช้เงินสกุลยูโร แต่ทั้งนี้ นักธุรกิจอิหร่านซึ่งมีการทำธุรกิจระหว่างประเทศอยู่แล้วมักจะเปิดธุรกิจ ณ รัฐคูไบ ซึ่งสามารถใช้ธนาคารในการใช้เงินสกุลเหรียญสหรัฐได้

4) สินค้าประเภทอาหาร เวชภัณฑ์ เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุข การบำบัดและการแพทย์ศึกษาของประเทศอิหร่าน (Ministry of Health, Treatment and Medical Education of Iran) ได้ประกาศการปรับปรุงกฎระเบียบการนำเข้าสินค้าอาหารและยาเข้ามาในประเทศอิหร่านฉบับใหม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการควบคุมปริมาณการนำเข้าสินค้าของประเทศและการตรวจสอบแหล่งต้นกำเนิดของผู้ผลิตสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของผู้บริโภคภายในประเทศ จากสินค้าที่ไม่มีมาตรฐาน โดยผู้นำเข้าอิหร่านทุกรายจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อนำเข้าสินค้ามาประเทศอิหร่าน

กฎระเบียบการนำเข้าสินค้านี้ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

3.2.1.3 กฎระเบียบขั้นตอนการนำเข้าสินค้าอาหารของกลุ่มประเทศมุสลิมใหม่ในเอเชียกลาง (คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย)⁸

ประเทศคาซัคสถาน เติร์กเมนิสถานและอาร์เมเนีย เป็นประเทศมุสลิมในเอเชียกลางที่มีประชากรส่วนมากนับถือศาสนาอิสลามนิกายสุหนี่ อย่างไรก็ตามแม้จำนวนประชากรที่เป็นมุสลิมในประเทศเหล่านี้จะมีจำนวนมาก แต่โดยทั่วไปเป็นชาวมุสลิมที่ไม่เคร่งศาสนามากนัก เนื่องจากเคยอยู่ภายใต้การปกครองของรัสเซียในช่วงสมัยสหภาพโซเวียตเป็นเวลานานเกือบ 80 ปี ทำให้ชาวเมืองรวมทั้งประเทศในเอเชียกลางอื่นๆที่เป็นมุสลิม มีวิถีชีวิตแบบอิสลามที่ผสมผสานกับรัสเซีย

อาหารที่ประชาชนในภูมิภาคเอเชียกลางนิยมรับประทานนั้น โดยทั่วไปเป็นอาหารที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน รวมทั้งอิทธิพลจากสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ เช่น อาหารของชาวคาซัคมักจะมีเนื้อเป็นองค์ประกอบหลัก โดยเฉพาะเนื้อม้า เนื้อแกะ นม และนมเปรี้ยว รวมทั้งอาหารที่มีลักษณะใกล้เคียงอาหารเอเชีย เนื่องจากมีพรมแดนติดกับจีน นอกจากนี้ชาวมุสลิมในประเทศเครือรัฐเอกราชส่วนมากนิยมดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะวอดก้า เนื่องจากอิทธิพลวัฒนธรรมของรัสเซียและเงื่อนไขทางสภาพอากาศที่หนาวเย็น

ดังนั้น การส่งเสริมอาหารฮาลาลในตลาดประเทศเหล่านี้ อาจจะได้ผลมากเท่ากับในประเทศมุสลิมอื่นๆ แต่ก็เป็นตลาดที่มีศักยภาพและกำลังซื้อที่ไทยควรให้ความสนใจ รวมทั้งมีความเป็นไปได้ที่จะเผยแพร่สินค้าอาหารไทยได้อย่างดียิ่ง โดยใช้สินค้าที่มีสัญลักษณ์ฮาลาลเป็นตัวชี้้นำให้เห็นถึงความเหมาะสมตามหลักศาสนา เพื่อเชิญชวนให้ผู้บริโภคเห็นความแตกต่างและความพิเศษของสินค้าไทย

3.2.1.4 กฎระเบียบขั้นตอนการนำเข้าสินค้าอาหารของจอร์แดน

ภาษีศุลกากร

สินค้าที่นำเข้ามายังจอร์แดนแยกประเภท ดังนี้

- วัตถุดิบ
- ผลิตภัณฑ์กึ่งอุตสาหกรรม
- ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

อัตราภาษีมี 5 อัตรา คือ ภาษีเป็นศูนย์ ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 ร้อยละ 20 และร้อยละ 30 สำหรับภาษีนุหรีและเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์อัตราภาษีร้อยละ 50 – 180

ภาษีทั่วไป ใช้ครอบคลุมทั้งภาษีผลิตภัณฑ์และบริการ โดยมีอัตราภาษีทั่วไปร้อยละ 13 เมื่อเร็วๆ นี้ รัฐบาลจอร์แดนได้ทำการแก้ไขภาษีทั่วไป 91 รายการ และจัดเก็บภาษีร้อยละ 4 ซึ่งได้แก่ รายการสินค้าประเภทอาหาร เนื้อ ปลา กล้วยพืช ผลิตภัณฑ์นม ผัก ผลไม้ ชา เกือบ มะเขือเทศสด และ น้ำมันพืช ขนอมปัง และน้ำมันมะกอก

ระบบการเงินและการธนาคาร

ปัจจุบันนักธุรกิจของจอร์แดนที่ติดต่อในการทำการค้าระหว่างประเทศจะใช้บริการของ ธนาคาร Export and Finance Bank (EXFB) และ The Jordan Kuwait Bank (JOKB) ในกรุงอัมมาน ในการเปิด L/C ให้แก่ลูกค้าระหว่างประเทศซึ่งการให้บริการของธนาคารทั้งสองสะดวกรวดเร็ว เป็นไปตามหลักสากล

3.3 ปัจจัยสนับสนุน

3.3.1 นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมฮาลาล

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตอาหารที่สำคัญ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการส่งออกอาหารมาก ประเทศหนึ่งของโลก โดยแต่ละปีส่งออกอาหารเป็นมูลค่ากว่า 400,000 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 14 ของโลก ในสมัยรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร รัฐบาลได้มีการริเริ่มนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกให้เป็นนโยบายสำคัญของประเทศ โดยหวังให้การส่งออกอาหารมาส่งเสริมยอดการส่งออกโดยรวมของประเทศ ในโครงการนี้รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของตลาดการส่งออกอาหารฮาลาลซึ่งถือว่าเป็นตลาดขนาดใหญ่ที่ประเทศไทยยังมีส่วนแบ่งทางการตลาดอยู่น้อย เมื่อเทียบกับขนาดของตลาดทั้งหมด กล่าวคือ อาหารฮาลาลซึ่งเป็นอาหารที่ชาวมุสลิมสามารถบริโภคได้อย่างถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ถือเป็นผลิตภัณฑ์อาหารส่งออกที่สำคัญของไทย อาหารฮาลาลถือว่าเป็นสินค้าที่มีศักยภาพทางการตลาดอย่างดี เนื่องจากประชากรมุสลิมทั่วโลกมีจำนวนถึง 1,800 ล้านคน หรือ ร้อยละ 25 ของประชากรโลก โดยประชากรเหล่านี้มีการบริโภคอาหารฮาลาลเป็นมูลค่าถึงปีละประมาณ 150,000-200,000 ล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่ประเทศไทยสามารถ

ส่งออกผลิตภัณฑ์อาหาร ฮาลาลได้เพียงปีละ 275 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือร้อยละ 0.18 ของมูลค่าอาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น⁹

นอกจากนี้ตลาดอาหารฮาลาลเป็นตลาดที่มีความพิเศษเฉพาะตัว(Niche Market) ซึ่งมีเรื่องของศาสนา และวัฒนธรรมและความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้อง และการที่ชาวมุสลิมในแต่ละภูมิภาคทั่วโลกต่างก็มีความต้องการที่หลากหลายกันไป จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับ รสนิยม และลักษณะการบริโภคของชาวมุสลิมในแต่ละภูมิภาค และมาตรฐานอาหารฮาลาลในแต่ละประเทศ ในหลายประเด็น อาทิ การผลิต ในความเป็นจริง การผลิตอาหารฮาลาลไม่ได้เป็นสิ่งที่ยุ่งยากแต่ประการใด เพียงแต่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ทั้งด้านแหล่งที่มาของอาหาร วิธีการฆ่าสัตว์ การเตรียมอาหาร การแปรรูปอาหาร การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง การเก็บรักษาอาหาร โดยต้องระมัดระวังไม่ให้มีสิ่งต้องห้ามเจือปน ดังนั้นอาหารฮาลาล จึงนับเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดในต่างประเทศได้อีกมาก

เหตุผลหลักอีกประการหนึ่งที่รัฐบาลหันมาให้ความสนใจกับการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกคือ รัฐบาลต้องการสร้างเขตเศรษฐกิจฮาลาลครบวงจรขึ้นในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเขตที่มีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ โดยรัฐบาลหวังว่าการสร้างนิคมอุตสาหกรรมครบวงจรขึ้นที่นั่น จะมีส่วนกระตุ้นเศรษฐกิจของเขตสามจังหวัดภาคใต้ให้ดีขึ้น ความเหมาะสมทั้งในด้านภูมิศาสตร์และความอุดมสมบูรณ์ของภาคใต้ถือเป็นปัจจัยอย่างดี โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในสามจังหวัดภาคใต้ เนื่องจากภาคใต้มีวัตถุดิบทั้งที่เป็นอาหารทะเลและผลไม้จำนวนมาก และมีชาวไทยมุสลิมอยู่จำนวนมาก จึงมีทั้งโอกาสและศักยภาพในการเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลของไทยได้ หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ เพื่อป้อนตลาดภายในภาคใต้เองและเพื่อส่งออก โดยภาคใต้มีโครงสร้างสนับสนุนในการส่งออก เช่น ท่าเรือถนนที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการส่งออกได้ หากมีการปรับปรุงให้ทันสมัยและเพียงพอ ศักยภาพในการเป็นฐานผลิตอาหารฮาลาลของภาคใต้จึงมีไม่น้อยไปกว่าแหล่งผลิตอาหารฮาลาลที่สำคัญของไทยในปัจจุบันที่อยู่ในบริเวณกรุงเทพฯ และปริมณฑล เช่น สมุทรสาคร สมุทรสงคราม รวมทั้งภาคกลางและภาคตะวันออกเป็นส่วนใหญ่

ความมุ่งหวังจากภาครัฐที่ต้องการการให้อาหารฮาลาลมาเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของไทย โดยมุ่งหวังไปที่การเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดนั้น แม้จะไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากในตลาดอาหาร

⁹ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. 2548. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 2.

ตลาดเองก็มีผู้ส่งออกที่สำคัญๆที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดกันอยู่แล้ว รวมถึงปัจจัยทางศาสนาที่ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศมุสลิม ดังนั้น การที่รัฐบาลมุ่งหวังให้ประเทศไทยก้าวขึ้นมาเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารฮาลาลจึงไม่ใช่เส้นทางที่ง่ายดายเท่าไรนัก ทั้งนี้ภาครัฐได้ตระหนักถึงปัญหานี้เป็นอย่างดี จึงได้มีการออกนโยบายการส่งเสริมการผลิตอาหารฮาลาล รวมถึงการตั้งองค์กรต่างๆ ขึ้นมาดูแลการผลิตอาหารฮาลาลให้ถูกต้อง เพื่อการสร้างความเชื่อถือให้กับผู้บริโภคอาหารฮาลาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ทั้งนี้ภาครัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลอย่างจริงจัง สำหรับในด้านการส่งเสริมการส่งออก ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2544 ได้เห็นชอบแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานประสานจัดทำรายละเอียดแผนงาน งาน/โครงการ ทั้งนี้มุ่งหวังให้มีการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันการผลิตอาหารฮาลาลของประเทศ โดยมี นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นเป็นประธาน โดยจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอาหารฮาลาล ซึ่งประกอบด้วย 3 แผนหลัก ได้แก่

1. แผนพัฒนาการตลาด

แผนนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ สนับสนุนให้สินค้าผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลที่มีอยู่เดิมสามารถขยายไปยังตลาดใหม่ได้และส่งเสริมให้มีผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลใหม่ที่ได้คุณภาพออกสู่ตลาดและเป็นที่ยอมรับ โดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนพัฒนาการตลาดคือ การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารฮาลาลในกลุ่มตลาดเป้าหมายที่แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประเทศ ได้แก่

1. กลุ่มแอฟริกา ได้แก่ โมร็อกโก เซเนกัล และซูดาน
2. กลุ่มเอเชียตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ อิหร่าน โอมาน จอร์แดน คูเวต บาห์เรน กาตาร์ ซิเรีย ตุรกี และเยเมน
3. กลุ่มเอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย และปากีสถาน
4. กลุ่มอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย
5. กลุ่มยุโรปตะวันออก ได้แก่ ออสเตรียและโปแลนด์ ซึ่งในกลุ่มเหล่านี้ไทยมีส่วนแบ่งตลาดน้อยแต่สามารถเพิ่มส่วนแบ่งตลาดได้

ในการดำเนินการแผนการตลาดได้มีการจัดตั้งเว็บไซต์ขึ้นมาเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอาหารฮาลาลและผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล รวมไปถึงการไปจัดแสดงสินค้าใน

ประเทศผู้บริโภคอาหารฮาลาลใหญ่ๆ ได้แก่ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ซาอุดีอาระเบีย อิหร่าน และ ตุรกี

ทั้งนี้ ปัญหาข้อจำกัดของประเทศไทยที่มีได้เป็นประเทศมุสลิม ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของ สินค้าอาหารฮาลาลของไทย ทำให้ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มประเทศมุสลิมเท่าที่ควร จึงได้มีความพยายามในการส่งเสริมและผลักดันแผนงานโครงการที่เป็นการประชาสัมพันธ์และเปิดตลาดอาหารฮาลาลของไทยในต่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งในกลุ่มประเทศเดิมและกลุ่มประเทศใหม่ โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญคือ การส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ และขยายการตลาดอาหารฮาลาลในต่างประเทศมากมาย ซึ่งที่ผ่านมาตลอดช่วงปี 2545 – 2549 มีโครงการกว่า 25 โครงการ โดยมีกิจกรรมและโครงการที่สำคัญ อาทิ การจัดทำระบบข้อมูล เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้มีการศึกษาข้อมูลและสำรวจตลาดอาหารฮาลาลในประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยในการวางแผนการทำการตลาดและเจาะตลาดได้มากขึ้น ซึ่งมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดทำระบบข้อมูลตลาดมุสลิมแต่ละประเทศ โครงการศึกษาตลาดของสินค้าแต่ละประเภท โครงการติดตามสถานการณ์การค้าในประเทศมุสลิม และโครงการสำรวจศักยภาพตลาดอาหารฮาลาลในต่างประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการเจรจาตกลงซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ (เช่น กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ) กระทรวงพาณิชย์ (เช่น กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ) โดยการเดินทางเพื่อไปประชาสัมพันธ์และขยายตลาดในต่างประเทศนั้น คณะเดินทางของไทยส่วนใหญ่จะได้มีโอกาสในการเจรจาและร่วมทำความตกลงทางการค้า ซึ่งผลการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ มาตรฐานการรับรองอาหารฮาลาลของไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเปิดตลาดต่างประเทศ เพื่อให้การยอมรับการตรวจรับรองอาหารฮาลาลของไทย โดยได้มีความคืบหน้าในการทำความตกลงกับหลายองค์กร ได้แก่ 1) The Islamic Society of North America ประเทศแคนาดา 2) The Islamic Food Council of Europe 3) The Islamic Food and Nutrition Council of America และ 4) The Muslim Consumer Group สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการยอมรับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าอาหารฮาลาลซึ่งกันและกัน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการค้าร่วมกันในผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวเป็นการปรับปรุงรูปแบบการดำเนินโครงการเจาะตลาดอาหารฮาลาลในรูปแบบใหม่ โดยมุ่งสร้างความแข็งแกร่งให้ตราสัญลักษณ์ฮาลาลของไทย และเน้นขยายตลาดไปยังตลาดที่ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูง เช่น ตลาดสหรัฐอเมริกาและแคนาดา จึงถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้าในการดำเนินงานด้านการตลาดที่สำคัญของประเทศไทย

2. แผนพัฒนาการผลิตและส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหาร

แผนนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ประการแรกคือเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพในการผลิตอาหารฮาลาลของไทยให้ได้มาตรฐานสากล โดยการสนับสนุนภาคเอกชนในการพัฒนาศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลตามหลักการศาสนาอิสลาม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และพัฒนาด้านวัตถุดิบให้มีคุณภาพและเพียงพอในการป้อนอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

ประการที่สองคือ การสร้างฐานการผลิตใหม่โดยพัฒนาให้จังหวัดปัตตานีเป็นศูนย์กลางการผลิตอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของประเทศ โดยการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่มีความสำคัญเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล อาทิ การปรับปรุงสุขอนามัยท่าเทียบเรือประมงจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ทั้งนี้ กิจกรรมการพัฒนาวัตถุดิบเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลมีวัตถุดิบที่มีคุณภาพพอเพียง เพื่อนำไปสู่การผลิตอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา ซึ่งต้องใช้ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในการดำเนินงาน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการนำการวิจัยและพัฒนาเข้ามาช่วยสนับสนุนในกิจกรรมการผลิตในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายได้มาตรฐาน โดยหน่วยงานที่สำคัญในการดำเนินงานพัฒนาวิจัย เพื่อให้ได้วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง และองค์การสะพานปลา) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (กรมวิทยาศาสตร์บริการ และสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย) กระทรวงศึกษาธิการ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนพัฒนาการผลิตคือการมีแหล่งผลิตอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่ได้มาตรฐานสากลที่มีลักษณะเป็นเครือข่าย(Cluster) ในพื้นที่ที่ครบวงจร โดยในขณะนี้ได้มีการดำเนินการเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการเพื่อการผลิตอาหารฮาลาลเป็นไปตามหลักข้อกำหนดของศาสนา เพื่อสร้างความยอมรับให้เกิดขึ้นทั้งสำหรับตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ การปรับปรุงพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ให้มีคุณภาพสำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก การปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการสร้างนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลปัตตานีขึ้น รวมถึงการก่อตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาลขึ้นเพื่อทำงานร่วมกับสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลด้วย

ผลของการดำเนินงานในด้านการพัฒนาวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลสามารถสร้างองค์ความรู้จากการศึกษาได้เป็นจำนวนมาก ทั้งจากการวิจัยและพัฒนาจากหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษา ซึ่งทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการผลิตอาหารฮาลาลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานยังได้ผลักดันให้เกิดการสร้างเครือข่ายในการผลิตสินค้าอาหารฮาลาลแก่เกษตรกรในบางชุมชน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาด้านการผลิตในอนาคตต่อไป

โครงการนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (จังหวัดปัตตานี)

เพื่อการสร้างเขตเศรษฐกิจการผลิตอาหารฮาลาลอย่างเต็มรูปแบบ คณะรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงได้มีมติให้จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นที่จังหวัดปัตตานี โดยคาดหวังว่านิคมอุตสาหกรรมแห่งนี้จะมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในดีขึ้น คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบการสร้างนิคมอุตสาหกรรมแห่งนี้ขึ้นในวันที่ 13 สิงหาคม 2546 โดยจะจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเต็มรูปแบบขึ้นโดยมอบหมายให้กระทรวงอุตสาหกรรม (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย) เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการดังกล่าว โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมให้การสนับสนุน ทั้งนี้ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ได้ร่วมกับ บริษัท ฟาตอนิ อินดัสทรีส์ จำกัด เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลตามมติคณะกรรมการกนอ. เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2547 โดยกนอ.ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกับจังหวัดปัตตานี หอการค้าจังหวัดปัตตานี และบริษัทฟาตอนิ อินดัสทรีส์ จำกัด เพื่อแสดงเจตนาร่วมกันในการสนับสนุนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2547 ณ จังหวัดปัตตานี และต่อมาได้ลงนามในสัญญาร่วมดำเนินงานกับ บริษัทฟาตอนิ อินดัสทรีส์ จำกัด เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2547 เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล บริเวณพื้นที่อำเภอปะนาเระ และอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เนื้อที่ประมาณ 900 ไร่ โดยจะพัฒนาในระยะแรก 170 ไร่ โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการเตรียมงานก่อสร้าง ปรับพื้นที่ งานถมดิน และงานดอกเสาเข็ม ซึ่งมีการลงนามกับ บริษัทเอกชนเพื่อเริ่มก่อสร้างและควบคุมงาน โดยมีกำหนด 450 วัน เริ่มจากวันที่ 18 พฤษภาคม 2549¹⁰

¹⁰ ความคืบหน้าโครงการนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (จังหวัดปัตตานี). 2548; หน้า 1 – 2.

3. แผนปรับปรุงกลไกการรับรองมาตรฐานฮาลาล เนื่องจากอาหารฮาลาลเป็นอาหารที่มีลักษณะพิเศษที่นอกจากจะต้องได้มาตรฐานสากลแล้วยังต้องให้ความสำคัญกับ 2 กิจกรรมคือ

- การส่งเสริมและยกระดับการตรวจรับรองตราฮาลาลให้ได้มาตรฐานในระดับโลกและให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ
- การจัดตั้งองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนามาตรฐานการรับรองอาหารฮาลาลให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ให้เป็นที่เชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภายใต้การกำกับดูแลและการกำหนดนโยบายของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

สำหรับแผนนี้ตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญคือ การมีองค์กรที่มีภารกิจในการพัฒนามาตรฐานการรับรองอาหารฮาลาลเป็นที่ยอมรับ มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนามาตรฐาน กลั่นกรองตรวจสอบ การออกใบรับรองอาหารฮาลาลให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ให้เป็นที่เชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการบริหารจัดการเชิงธุรกิจและมีผู้ปฏิบัติงานประจำเต็มเวลา และมีคณะกรรมการบริหารสถาบันเพื่อควบคุมการดำเนินการของสถาบันฯ ภายใต้การกำกับดูแลและการกำหนดนโยบายของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2546 ได้ดำเนินการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล โดยได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณการก่อตั้งและดำเนินงานในระยะแรกจากภาครัฐ ผลการดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรฮาลาลทั้งในส่วนกลางและในต่างจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งหลักสูตรที่ดำเนินการอบรม ได้แก่ การอบรมผู้ตรวจฮาลาลที่มีประสิทธิภาพ การอบรมคณะกรรมการ และที่ปรึกษาฮาลาลประจำสถานประกอบการ และการอบรมวิทยากรฮาลาล เป็นต้น

นอกจากการฝึกอบรมแล้ว ยังส่งเสริมการศึกษาดูงานต่างประเทศ โดยทางสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลได้มีการศึกษาดูงานด้านการพัฒนาระบบมาตรฐานอาหารฮาลาล ณ ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในวิธีการและระบบขององค์กรรับรองฮาลาลของต่างประเทศ รวมทั้งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรรับรองฮาลาลของไทยกับองค์กรรับรองจากต่างประเทศ

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้เป็นองค์กรต้นแบบของห้องปฏิบัติการโครมาทที่มีอยู่ทั่วประเทศ รวมทั้งเป็นการสร้างเทคนิคและขีดความสามารถในการทดสอบอาหารฮาลาลให้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศที่เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และเป็นที่ยอมรับทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล มีหน้าที่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในประเทศไทยตามนโยบายรัฐบาล ประสานการบริหารยุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการตามที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และพิจารณากลับกรอง และให้ความเห็นชอบแนวทางพัฒนาการรับรองเครื่องหมายฮาลาลของประเทศไทยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ภาครัฐ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค

โดยภายใต้คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล มีกลไกการทำงานที่ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการ 3 ชุด ได้แก่

1) คณะอนุกรรมการ Clustering Development มีหน้าที่ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ และเป็นกลไกกลางในการสนับสนุนการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลอย่างครบวงจร

2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ Halal-GMP/HACCP มีหน้าที่ในการส่งเสริมการดำเนินงานจัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์ Halal-GMP/HACCP อย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล

3) คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล มีหน้าที่ในการพิจารณากำหนดแผนกลยุทธ์และแนวทางการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาดสำหรับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการหลายหน่วยงานที่สำคัญได้แก่

- กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงพาณิชย์ รับผิดชอบสนับสนุนการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดอาหารฮาลาลของประเทศไทย

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รับผิดชอบการสนับสนุนการผลิตวัตถุดิบเพื่อป้อนอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารในภาพรวม โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

- กระทรวงอุตสาหกรรม มีภารกิจในการสนับสนุนผู้ประกอบการอาหารฮาลาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

- กระทรวงมหาดไทย มีภารกิจสนับสนุนในการพัฒนาพื้นที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง

- กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่อำนาจในการศึกษาต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการศึกษาในการวิจัยพัฒนาวัตถุดิบ ห้องปฏิบัติการรวมถึงการรับรองคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอาหารฮาลาลของภาคเอกชน

3.3.2 โครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบสำหรับการลงทุนทางอุตสาหกรรม แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ที่ตั้งยุทธศาสตร์

ประเทศไทยมีแหล่งที่ตั้งยุทธศาสตร์ในใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประตูสู่อินโดจีน และสองประเทศที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดในโลก คือ จีนและอินเดีย ไทยยังเป็นหนึ่งในสมาชิกของอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations - ASEAN) มีพรมแดนติดกับ 4 ประเทศของ 10 ประเทศสมาชิกคือพม่า ลาว กัมพูชา มาเลเซีย และยังได้รับสิทธิประโยชน์จาก AFTA (ASEAN Free Trade Agreement) ซึ่งมีประชากรรวมกันมากกว่า 500 ล้านคน

2) ความมั่นคงทางการเมือง

ประเทศไทยมีประชาธิปไตยที่มั่นคง การเปลี่ยนแปลงในระดับรัฐบาลเกิดขึ้นจากเสียงข้างมากมิใช่เสียงข้างน้อยหรือการใช้กำลัง¹¹ รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภาคเอกชนว่าเป็นเสมือนกลไกในการเจริญเติบโตมาสู่ประเทศจึงได้ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการลงทุนกับนักลงทุนชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างดี

3) ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

ในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ โดยได้มีการลงทุนในโครงการต่าง ๆ ราวร้อยละ 5-6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของแต่ละปี เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรคมนาคม ได้ถูกยกระดับเพื่อตอบสนองความต้องการของภาครัฐและเอกชน และเพื่อให้มีความทัดเทียมกับประเทศอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ ระบบขนส่งและคมนาคมของประเทศเชื่อมต่อภาคเหนือจรดภาคใต้ ภาคตะวันออกถึงภาคตะวันตก และยังเชื่อมต่อไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน

¹¹ กรณีการรัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน 2550 เป็นการใช้อำนาจเพื่อรักษาประชาธิปไตย

ตาราง 3.1 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมอาหารของไทยปี 2548

หน่วย : ราย

ผลิตภัณฑ์	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม	สัดส่วน (ร้อยละ)
1. เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์	756	29	25	810	8.60
2. นมและผลิตภัณฑ์	137	11	3	151	1.60
3. ผลิตภัณฑ์ประมง	554	41	16	611	6.49
4. น้ำมันจากพืชและสัตว์	213	26	3	242	2.57
5. ผลไม้ ผัก และผลิตภัณฑ์	530	30	14	574	6.10
6. ธัญพืชและผลิตภัณฑ์	2,620	34	5	2,659	28.24
7. น้ำเชื่อมและน้ำตาลทราย	81	17	30	128	1.36
8. ชา กาแฟ โกโก้ ช็อกโกแลต ลูกอม และขนมหวาน	255	5	2	262	2.78
9. เครื่องเทศและเครื่องปรุงรส	459	12	3	474	5.03
10. น้ำแข็ง	1,393			1,393	14.79
11. เครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์	41	21	9	71	0.75
12. เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	106	10	6	122	1.30
13. แป้ง และอุตสาหกรรมการโม้ส ธัญพืช	1,217	27	5	1,249	13.26
14. อาหารสัตว์	634	34	2	670	7.12
รวมทั้งสิ้น	8,996	297	123	9,416	100.00
สัดส่วน (ร้อยละ)	95.54	3.15	1.31	100.00	

ที่มา : สถาบันอาหาร

4) แรงงาน

ประเทศไทยมีแรงงานกลุ่มใหญ่ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล แม้ว่าแรงงานในประเทศเพื่อนบ้านอาจจะมีแรงงานกลุ่มใหญ่ซึ่งมีค่าแรงที่ไม่แพงมากนัก แต่แรงงานของประเทศไทยมีความโดดเด่นทางด้านแรงงานที่สามารถนำมาฝึกอบรมได้ ปรับตัวได้ดี และสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยการให้บริการด้วยรอยยิ้ม และไมตรีจิตซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนไทยส่วนใหญ่

5) วัฒนธรรม

ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา ผู้คนมีอัธยาศัยดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอุปถัมภ์ทุกศาสนา ทำให้การขัดแย้งทางด้านศาสนาที่มักเกิดขึ้นในประเทศใกล้เคียงไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย สังคมไทยไม่มีทั้งการขัดแย้งทางด้านศาสนาและเชื้อชาติ คนในประเทศมีอิสระในด้านการแสดงความคิดเห็น การเคลื่อนไหว และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

3.3.3 กฎระเบียบ ขั้นตอน วิธีปฏิบัติ

3.3.3.1 ปัญหาด้านมาตรฐานอาหารฮาลาล

ปัญหาการบังคับใช้มาตรฐานอาหารฮาลาล

การบังคับใช้มาตรฐานอาหารฮาลาลไทย ทั้งในส่วนมาตรฐานอาหารฮาลาลของสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม และมาตรฐานอาหารฮาลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ต่างก็เป็นมาตรฐานที่ต้องอาศัยความสมัครใจของผู้ประกอบการมาขอรับมาตรฐานไปใช้เองทั้งสิ้น บุคคลที่ไม่ได้ขอรับรองมาตรฐานย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรฐานดังกล่าว และบุคคลที่ไม่ได้ขอรับรองมาตรฐานก็สามารถที่จะผลิตหรือค้าอาหารฮาลาลได้โดยวิธีการรับรองฮาลาลด้วยตนเอง โดยที่ไม่ถือเป็นเรื่องผิดกฎหมายตราบเท่าที่ไม่เป็นการปลอมหรือเลียนเครื่องหมายรับรองฮาลาลของผู้อื่น ดังนั้นการที่ผู้ผลิตผู้ค้าจะถูกบังคับหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตผู้ค้าจะยินดียอมผูกพันตามมาตรฐานหรือไม่ ซึ่งหากเป็นการผลิตการค้าเพื่อการส่งออกการขอรับรองมาตรฐานก็ย่อมเป็นเรื่องจำเป็น เพราะเงื่อนไขการนำเข้าสินค้าของประเทศมุสลิมบางประเทศจำเป็นต้องผ่านการรับรองฮาลาลจากองค์กรที่น่าเชื่อถือเสียก่อน ซึ่งปัญหาเรื่องการบังคับใช้มาตรฐานจึงเกิดขึ้นในส่วนนี้ เนื่องจากเงื่อนไขการนำเข้าสินค้าของประเทศมุสลิมบางประเทศกำหนดให้สินค้าอาหารฮาลาลต้องผ่านการรับรองจากองค์กรศาสนาอิสลามที่ประเทศเหล่านั้นให้การรับรอง เช่น การส่งออกสินค้าจำพวกเนื้อสัตว์เข้าไปในประเทศมาเลเซีย หรืออินโดนีเซียจำเป็นต้องผ่านการรับรองฮาลาลจากองค์กรศาสนาอิสลามภายในประเทศผู้ส่งออก ที่รัฐบาลประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียให้การรับรองเสียก่อน ซึ่งในส่วนองค์กรศาสนาอิสลามของประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับนี้ได้แก่ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งก็ทำหน้าที่ให้การรับรองมาตรฐานฮาลาลอยู่แล้ว

ซึ่งจากสภาพเงื่อนไขการนำเข้าดังกล่าว ทำให้การรับรองฮาลาลโดยสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม ซึ่งไม่ใช่องค์กรศาสนาอิสลามโดยตรงและไม่ได้อยู่ในเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้าของต่างประเทศ จึงไม่ได้รับการนำมาใช้ไปโดยปริยาย โดยผู้ผลิตผู้ค้าเพื่อการส่งออกต่างหันไปขอการรับรองมาตรฐานฮาลาลจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งผลเสียในขั้นนี้ ทำให้การบังคับใช้มาตรการส่วนสำคัญต่างๆ ในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการเข้าตรวจสอบสถานที่ผลิตอาหาร การยึดอายัดผลิตภัณฑ์โดยเจ้าพนักงาน ตามมาตรา 44 รวมถึงเรื่องโทษจากการฝ่าฝืนมาตรฐาน ตามมาตรา 54 ไม่สามารถนำมาบังคับได้ โดยเฉพาะอำนาจในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้าไปตรวจสอบสถานที่ประกอบการของผู้ผลิต ซึ่งถือเป็นมาตรการสำคัญในการป้องปรามปัญหา เพราะสามารถป้องกันได้ตั้งแต่ก่อนหรือขณะมีการกระทำผิด ณ จุดที่เป็นต้นตอของปัญหา คือ โรงงานหรือสถานที่ประกอบการของผู้ผลิตก่อนที่สินค้าจะ

กระจายออกสู่ท้องตลาด ซึ่งผู้ผลิตไม่อาจอ้างสิทธิความเป็นส่วนตัวหรือเสรีภาพในการอยู่อาศัย เพื่อที่จะไม่ยินยอมให้เข้าไปหรือไม่ยินยอมให้มีการตรวจสอบไม่ได้ และไม่ถือเป็นความผิดฐานบุกรุก เพราะเป็นการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งการขาดมาตรการบังคับดังกล่าวย่อมจะทำให้โอกาสในการกระทำผิดหรือตัดสินใจกระทำผิดมีเพิ่มมากขึ้น การมีสติหรือความยับยั้งชั่งใจของผู้ผลิตผู้ค้าลดน้อยลง

ปัญหาการไม่มีสภาพบังคับของมาตรฐานอาหารฮาลาล

สภาพบังคับในที่นี้ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องโทษเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสภาพบังคับในส่วนอื่นด้วย เช่น การกำหนดหน้าที่ด้านเอกสาร การเข้าไปตรวจสอบสถานประกอบการ การสั่งให้จัดเก็บสินค้าที่ผิดมาตรฐาน เป็นต้น โดยปัญหาในเรื่องสภาพบังคับนี้สืบเนื่องมาจากการที่พระราชบัญญัติที่ให้อำนาจองค์กรในการกำหนดมาตรฐานอาหารฮาลาล แต่ไม่สามารถที่จะกำหนดมาตรฐานให้มีสภาพบังคับเป็นการทั่วไปในเรื่องโทษอาญาหรือการดำเนินการใดๆ ขององค์กรที่สามารถกระทบสิทธิหรือเสรีภาพบางประการของประชาชนได้

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากมาตรการดำเนินงานรับรองมาตรฐานฮาลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นมาตรฐานหลักของประเทศไทยไปแล้ว แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ปัญหาที่ติดมากับมาตรฐานดังกล่าวก็เกิดขึ้นนับตั้งแต่เริ่มประกาศใช้มาตรฐานนั่นเอง โดยนอกเหนือจากข้อจำกัดในเรื่องการบังคับใช้มาตรฐานที่ครอบคลุมแต่เฉพาะผู้ที่มาขอรับรองมาตรฐานเท่านั้น การดำเนินการในส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานยังมีปัญหาเรื่องการขาดสภาพบังคับอยู่ด้วย ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดกรณีฝ่าฝืนมาตรฐานหรือระเบียบฯ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะสั่งให้ผู้ผลิตผู้ค้าดำเนินการใดๆ หรือจัดการแก้ไขตามระเบียบฯ โดยขัดกับความสมัครใจของผู้ผลิตผู้ค้าไม่ได้ และการที่ไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็ไม่มีความผิดและโทษ คณะกรรมการกลางอิสลามจะกระทำได้เพียงว่ากล่าวตักเตือนหรือการเพิกถอนสิทธิผู้ผลิตผู้ค้าที่ไม่เชื่อฟังได้เท่านั้น หรือหากผู้ผลิตถูกเพิกถอนสิทธิไปแล้ว การจะสั่งให้เขาจัดเก็บสินค้าที่ผิดมาตรฐานออกจากท้องตลาดภายในเวลาที่กำหนดโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบฯ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยย่อมไม่อาจบังคับให้เป็นเช่นนั้นได้หากผู้ผลิตไม่ปฏิบัติตาม หรือกระทั่งในสภาวะปกติการที่เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะเข้าไปตรวจสอบโรงงานของผู้ผลิตโดยผลการหรือโดยที่ผู้ผลิตไม่ยินยอมจะกระทำเช่นนั้นไม่ได้แม้จะมีระเบียบให้อำนาจไว้ก็ตาม ทั้งนี้สาเหตุหลักเป็นเพราะ กระบวนการออกระเบียบฯ ก็ดี มาตรฐานที่ถูกกำหนดขึ้นก็ดี ล้วนออกโดยอาศัยกฎเกณฑ์ที่ไม่มีสภาพบังคับมาตั้งแต่แรก อันได้แก่

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ซึ่งไม่ใช่กฎหมายที่มีกำหนดโทษทางอาญาหรือกำหนดสภาพบังคับใดที่สามารถไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้

ดังนั้น เมื่อมีกรณีฝ่าฝืนเกิดขึ้น ในทางปฏิบัติจึงต้องอาศัยการบังคับตามสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลที่ผู้ผลิตและคณะกรรมการกลางอิสลามได้กระทำกันไว้แทน ทำให้การฝ่าฝืนข้อกำหนดตามระเบียบฯ จึงมีสถานะไม่ได้ต่างจากเรื่องผิดสัญญาทางแพ่ง และอำนาจบังคับตามระเบียบฯ ก็ไม่ต่างจากอำนาจที่สัญญาบังคับตามหลักสัญญาทั่วไป ขณะที่การบังคับดังกล่าวจะกระทำกล่าวล่วงหรือกระทบสิทธิของอีกฝ่ายโดยที่เขาไม่ยินยอมไม่ได้ เพราะจะกลายเป็นเรื่องละเมิดไป

โดยสิ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับปัญหาดังกล่าวนี้ คือ เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่สามารถใช้อำนาจในส่วนการเข้าไปตรวจสอบภายในสถานที่ประกอบการของผู้ผลิตได้โดยพลการนั้น หรือ “Surprise visit” ได้อย่างเต็มที่ ย่อมจะส่งผลต่อการควบคุมมาตรฐานก่อนที่สินค้าจะกระจายออกสู่ท้องตลาด ส่วนการที่เจ้าหน้าที่จะเข้าไปตรวจสอบสถานประกอบการเองโดยพลการ โดยอาศัยอำนาจแต่เพียงระเบียบฯ ฉบับนี้ ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำความผิดได้ เนื่องจากการกระทำความผิดถือเป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากไม่ได้รับความยินยอมก็ต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายระดับพระราชบัญญัติเท่านั้น เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 เป็นต้น ขณะที่ระเบียบฯ ดังกล่าวซึ่งเป็นเพียงกฎหมายลำดับรองจึงไม่สามารถให้อำนาจที่ยกเว้นบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายระดับพระราชบัญญัติซึ่งถือเป็นกฎหมายที่ระดับสูงกว่าได้ ทำให้การกระทำของเจ้าพนักงานตามประกาศดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอาจถูกผู้ผลิตผู้ค้าอาหารฮาลาลฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและอาญาได้ เช่น บุกรุก หรือทำให้เสียหาย ทรัพย์ หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เป็นต้น

นอกจากนี้ การไม่มีหลักประกันให้กับเจ้าหน้าที่ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการดำเนินการดังกล่าว เหมือนเช่นกรณีการทำหน้าที่ตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่ที่ย่อมไม่กล้าจะเข้าไปดำเนินการใดกับผู้ผลิตผู้ค้า และแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวก็มุ่งคุ้มครองเจ้าหน้าที่เฉพาะความรับผิดชอบทางแพ่งเท่านั้น มิได้คุ้มครองรวมถึงความรับผิดชอบทางอาญาด้วย ซึ่งอาจทำให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบอาญาหากดำเนินการไปตามระเบียบฯ นอกจากนี้ สิ่งที่น่าเป็นห่วงอีกประการหากปรากฏว่าผู้ผลิตผู้ค้าไม่ได้ไปขอรับรองมาตรฐานจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือถูกเพิกถอนสิทธิไปแล้ว เจ้าหน้าที่จะไม่สามารถ

ดำเนินการตรวจสอบหรือบังคับประการใดกับบุคคลเหล่านี้ได้เลย เพราะจะกลายเป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจตามระเบียบฯ อย่างชัดเจน

3.3.3.2 ปัญหาการขาดองค์กรดำเนินการเมื่อเกิดกรณีมีผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานอาหารฮาลาล

จากสภาพการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลของไทยในปัจจุบัน จะขึ้นอยู่กับสององค์กรหลัก คือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งการทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานฮาลาลขององค์กรทั้งสองจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีผู้มาขอใช้มาตรฐานขององค์กรเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากการผลิตการค้าอาหารฮาลาลในประเทศไทยอาจกระทำได้โดยมิต้องขอรับรองมาตรฐานฮาลาลจากองค์กรดังกล่าวก็ได้ หรือที่เรียกว่าการรับรองฮาลาลด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ปัญหาที่องค์กรจะต้องดำเนินการเมื่อเกิดกรณีมีผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานฮาลาลจึงต้องแยกพิจารณา ทั้งในกรณีที่มีผู้มาขอรับรองที่ฝ่าฝืนมาตรฐานฮาลาลและกรณีที่เป็นการรับรองฮาลาลด้วยตนเอง

ประการแรกกรณีที่มีผู้มาขอรับรองได้ฝ่าฝืนมาตรฐานฮาลาล ซึ่งเป็นที่ชัดเจนว่าขอบอำนาจขององค์กรที่รับรองมาตรฐานฮาลาลจะสามารถควบคุมผู้ผลิตผู้ค้าเหล่านี้ได้ ซึ่งการควบคุมดังกล่าวหากเป็นการรับรองมาตรฐานฮาลาลของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม จะสามารถเข้าไปดำเนินการได้ตั้งแต่การเข้าไปตรวจค้นสถานประกอบการ การยึดหรืออายัดผลิตภัณฑ์ที่ผิดมาตรฐาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อให้มีการฟ้องผู้กระทำผิดเป็นคดีอาญา ซึ่งถือเป็นมาตรการจัดการปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดมาตรการหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี ถ้าไม่มีการขอรับรองมาตรฐานดังกล่าวมาแต่ต้น อำนาจที่กล่าวมาข้างต้นจะไม่สามารถนำมาใช้ได้ โดยเฉพาะกับผู้ผลิตผู้ค้าที่รับรองมาตรฐานฮาลาลด้วยตนเองจะไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้เลย ซึ่งก็เป็นปัญหาทำนองเดียวที่เกิดขึ้นกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย การนำหลักเกณฑ์ต่างๆ ตามระเบียบฯ ไปบังคับใช้จะกระทำได้แต่เฉพาะกับผู้ผลิตผู้ค้าที่ขอรับรองมาตรฐานเท่านั้น และโดยที่มาตรการตามระเบียบฯ เอง หากผู้ผลิตผู้ค้าเกิดไม่ยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือปฏิบัติตาม ก็ไม่ใช่เรื่องที่ผิดกฎหมายอันจะมีโทษทางอาญาแต่อย่างใด คณะกรรมการกลางอิสลามไม่สามารถอาศัยอำนาจที่ได้รับจากระเบียบฯ เพื่อดำเนินการใดๆ ไปในทางที่กระทบสิทธิ หรือจะดำเนินการฟ้องร้องเอาผิดกับผู้ผลิตผู้ค้าได้เกินไปกว่าขอบเขตที่สัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลกำหนดไว้ โดยเฉพาะหากเป็นกรณีที่ผู้ผลิตผู้ค้าที่ไม่ได้ขอรับรองมาตรฐานกับคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยด้วยแล้ว ก็ยิ่งไม่ต้องพะวงกับเรื่องการดำเนินการฟ้องร้องภายใต้มาตรฐานดังกล่าวเลย

ปัญหาประการที่สอง เมื่อองค์กรที่ทำหน้าที่รับรองมาตรฐานฮาลาลไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับผู้ผลิตผู้ค้าที่ไม่ได้ขอรับรองมาตรฐาน หรือในกรณีผู้ขอรับรองที่ฝ่าฝืนมาตรฐานฮาลาลจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ที่ไม่สามารถบังคับผู้ผลิตผู้ค้าที่ฝ่าฝืนได้นั้น คำถามที่ตามมา คือจะให้องค์กรใดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการพิจารณาถึงบทบาทขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในปัจจุบัน ยังมีองค์กรอื่นอีก คือคณะกรรมการอาหาร และคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งทำหน้าที่ดูแลความปลอดภัยด้านอาหารและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคอยู่ การดึงองค์กรเหล่านี้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาการค้าอาหารที่ผิดหลักศาสนาอิสลามดูมีความเหมาะสมมากที่สุด เพราะเป็นองค์กรที่เป็นกลาง ไม่ได้เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้รับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลโดยตรง แต่อย่างไรก็ดี การทำหน้าที่ขององค์กรแต่ละภาคส่วนยังคงติดขัดปัญหาบางประการ กล่าวคือ ในส่วนการทำหน้าที่ของคณะกรรมการอาหารนั้น การดำเนินการใดๆ ของคณะกรรมการอาหารจะยึดหลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เป็นหลัก ทั้งนี้ เนื่องจากการตรวจสอบหรือการควบคุมมาตรฐานฮาลาลไม่ใช่งานหลักของคณะกรรมการอาหารโดยตรง การที่คณะกรรมการอาหารจะเข้าไปดำเนินการตรวจสอบหรือพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์พิจารณาว่าอาหารนั้นมีกำหนดมาตรฐานตามที่รัฐมนตรีประกาศไว้หรือไม่ หรือพิจารณาจากข้อร้องเรียนเกี่ยวกับลักษณะอาหารที่ผลิตและจำหน่ายนั้น ว่าเข้าเงื่อนไขต้องห้ามที่กำหนดไว้ในมาตรา 25 ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 หรือไม่และข้อใด โดยทั้งหมดนี้จำเป็นต้องอาศัยการรวบรวมและพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดทั้งหมด

การเข้าไปทำหน้าที่ตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงของคณะกรรมการอาหารในส่วนนี้ปกติมักเกิดขึ้นภายหลังที่มีการร้องเรียนหรือมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงกระทำได้อย่างไม่สมบูรณ์ จนนำไปสู่การสรุปสำนวนว่า ขาดพยานหลักฐานสำคัญหรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ผลิตผู้ค้าได้อีกทั้งการกระทำผิดที่เกี่ยวกับการค้าอาหารที่ผิดหลักศาสนาอิสลามนี้ ก็มีรูปแบบของการกระทำที่แนบเนียนเกินกว่าที่ผู้บริโภคทั่วไปจะสังเกตหรือพบเห็นความผิดปกติได้ ผู้บริโภคส่วนมากจึงมักไม่รู้ตัวว่าได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการอาหาร ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นก็อาจจะไม่มีการดำเนินการจากทางคณะกรรมการอาหารในส่วนนี้เกิดขึ้นเลย

ในส่วนการทำหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ปัญหาที่พบไม่ได้แตกต่างจากปัญหาในการทำหน้าที่ของคณะกรรมการอาหาร เนื่องจากการตรวจสอบมาตรฐานอาหารฮาลาลไม่ใช่หน้าที่โดยตรง และการเข้าไปตรวจสอบมาตรฐานฮาลาลเพียงอย่างเดียวก็อาจกลายเป็นการเข้าไปแทรกแซงการทำงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลมาตรฐานฮาลาลอยู่แล้ว ดังนั้น หาก

ไม่มีผู้บริโภคร้องเรียนก็มักจะไม่มี การเข้าไปดำเนินการให้ หรือแม้จะมีการร้องเรียนก็ตาม ก็จะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อพิจารณาดำเนินคดีต่อไป ซึ่งใช้เวลานานและกระทำได้ยาก

สรุป

ทั้งนี้ ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวไม่สามารถแบ่งแยกความรับผิดชอบออกจากกันได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจะต้องมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ นโยบายของภาครัฐจะต้องเอื้อประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมอาหาร ในขณะที่ผู้ประกอบการก็ต้องปรับตัวให้เข้า กับนโยบายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ หากเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดในอุตสาหกรรมอาหารและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 4

การวิเคราะห์และผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาลของไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด จะสอดคล้องกับตลาดอาหารฮาลาลที่มีมูลค่ามหาศาลหรือไม่ โดยจะวิเคราะห์จากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของรัฐบาล ความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรบุคคล และความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน

4.1 ปัจจัย

4.1.1 นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก : บทบาทของภาครัฐ

นโยบายของรัฐจัดเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อศักยภาพการลงทุนดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยสามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ดังนั้น รัฐบาลไทยในฐานะที่เป็นผู้วางแผนแนวทางในการพัฒนาและกำหนดนโยบายมหภาคของประเทศจะต้องเข้ามาดูแลรับผิดชอบในส่วนนี้ การวิเคราะห์จะพิจารณาการเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำในการศึกษาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับระบบโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการแข่งขันอันจะทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตได้อย่างมั่นคงในอนาคต โดยแยกประเด็นพิจารณาปัจจัยสนับสนุนต่างๆ ดังนี้ คือ การบริหารด้านต่างๆ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการปกครอง ระบบราชการ โครงสร้างพื้นฐาน จะพิจารณาถึงความพร้อมของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและการจัดการสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายต่างๆ ของภาครัฐอาจจะต้องเผชิญกับกลุ่มที่ได้ประโยชน์และกลุ่มที่เสียประโยชน์ เช่น ในกรณีของการปรับลดระบบภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าเกษตรนำเข้า เกษตรกรภายในประเทศจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากไม่สามารถทนแรงแข่งขันจากภายนอกได้ เพราะที่ผ่านมาไม่ได้มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเท่าที่ควรและนโยบายของรัฐในอดีตมักจะเอื้อประโยชน์กับกลุ่มเกษตรกรเพราะเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งที่สำคัญ แต่ในอีกแง่หนึ่ง การปรับลดภาษียดังกล่าวก็จะช่วยให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปที่ใช้วัตถุดิบนั้นมีต้นทุนที่ต่ำ ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านมีโครงสร้างภาษีทั่วไปเฉลี่ยต่ำกว่าไทย ทำให้ต้นทุนโดยเฉลี่ยของสินค้าที่ส่งไปจำหน่ายต่ำกว่าไทยด้วย หากไม่เร่งแก้ไขในปัญหานี้สินค้าไทยก็จะแข่งขันไม่ได้ในเวทีการค้าโลก นอกจากนี้ การปรับปรุงโครงสร้างพิกัดอัตราภาษีศุลกากรในสินค้าประเภทวัตถุดิบและเครื่องจักรที่นำเข้ามาเพื่อใช้ในการผลิตรวมถึงสินค้านำเข้าเพื่อผลิตและส่งออก ก็จะส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความ

ได้เปรียบในเรื่องของราคา ขณะที่ประชาชนโดยทั่วไปก็ได้รับประโยชน์ในแง่ของราคาสินค้าที่ถูก
ลง

นอกจากนั้นแล้ว ที่ผ่านมามาตรฐาบาลยังไม่สามารถพัฒนาเครื่องมือและกลไกในการ
สนับสนุนการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลได้อย่างเพียงพอ การบริหารงานราชการยัง
ทำงานได้ไม่เต็มที่และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังพบว่ายังมีระเบียบและขั้นตอนการ
ติดต่อราชการที่ยุ่งยากและซับซ้อนเกินความจำเป็น ขาดความเชื่อมโยงและประสานระหว่าง
หน่วยงาน (Coordination Failure) ก่อให้เกิดต้นทุนแฝงกับผู้ประกอบการ เช่น ระบบการขออนุญาต
ตรวจสอบวิเคราะห์และออกใบรับรองคุณภาพสินค้าอาหารฮาลาลเพื่อส่งออก

นอกจากนี้โครงสร้างพื้นฐานยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองใหญ่ และบางแห่งยังใช้ประโยชน์
ไม่เต็มที่ การคมนาคมขนส่งยังแออัดและไม่สามารถขยายเส้นทางได้มากนัก การขาดอำนาจต่อรอง
เนื่องจากขาดความพร้อมและต้องพึ่งพาต่างชาติ ดังนั้น ในส่วนของปัจจัยสนับสนุนซึ่งน่าที่จะเป็น
ส่วนที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับอุตสาหกรรมอาหารอย่างมาก กลับช่วยไม่ได้เต็มที่เท่าที่ควร

ทางด้านการบริหารนั้น การดำเนินนโยบายภาครัฐที่ผ่านมายังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ
กล่าวคือ ภาคราชการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เรื่องอุตสาหกรรมใหม่ๆ ขาดการตื่นตัว นอกจากนี้
กฎหมายไทยยังเอื้อให้กระทรวงและกรมต่างๆ มีอำนาจค่อนข้างสูงในพันธกิจหลักของตนทำให้รัฐ
ขาดอำนาจและความเป็นเอกภาพในการบริหารนโยบายอุตสาหกรรมที่เป็นระบบและสอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์หลัก ทำให้ที่ผ่านมามีการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมยังไม่มีความเป็น
เอกภาพและมีแนวทางร่วมที่ชัดเจน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการกำหนดนโยบายตามปัญหาที่
เกิดขึ้น

ทั้งนี้ แม้ว่าผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาของภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนา
อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล จะทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าอาหารฮาลาลมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่ยังมี
ปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข ดังนี้

- 1) ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการขาดเอกภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) การผลักดันด้านมาตรฐานอาหารฮาลาล แม้ว่าสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติจะได้มีการผลักดันการสร้างมาตรฐานอาหารฮาลาล โดยสนับสนุนการจัดตั้ง
สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลขึ้นเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2546 เพื่อทำหน้าที่ใน
การพัฒนามาตรฐาน กลั่นกรอง ตรวจสอบการออกใบรับรองอาหารฮาลาล ให้ถูกต้อง
ตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากลให้เป็นที่ยอมรับ

ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่เนื่องจากปัจจุบันอำนาจหน้าที่ในการออกใบรับรองอาหารฮาลาล ยังอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ทำให้การดำเนินงานของสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลไม่เป็นที่นิยมของผู้ใช้บริการ กลายเป็นเพียงสถานที่ฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรฮาลาลเท่านั้น นอกจากนี้ ความเกิดความไม่มีเอกภาพของหน่วยงานหรือสถาบันศาสนาในการรับรองมาตรฐาน ทำให้การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเป็นไปได้ยาก ดังนั้น รัฐควรเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวประสานให้กระบวนการรับรองมาตรฐานฮาลาลมีความเป็นเอกภาพโดยเร็ว

- 3) การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลแบบครบวงจร ที่จังหวัดปัตตานี ยังไม่สามารถดำเนินการให้มีความก้าวหน้าได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันส่งผลกระทบต่อการทำงานก่อสร้างและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ รัฐจึงควรสร้างความเข้าใจกับชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานล่าช้า เพราะจะทำให้ผู้ประกอบการเกิดความไม่มั่นใจในการที่จะเข้าไปลงทุน

ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทย ที่ภาครัฐจำเป็นต้องเร่งดำเนินการแก้ไข เพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยสามารถเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

4.1.2 ความพร้อมด้านทรัพยากรการผลิตและทรัพยากรมนุษย์

ความพร้อมในด้านนี้ แบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. วัตถุดิบ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยอมรับว่าวัตถุดิบสำหรับผลิตอาหารฮาลาลโดยเฉพาะเนื้อวัว แพะ และไก่ไม่เพียงพอสำหรับป้อนเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมแน่นอน แม้ว่ารัฐจะมีแนวนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาวัตถุดิบอย่างชัดเจน เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง และองค์การสะพานปลา) กระทรวงศึกษาธิการ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) แต่ในทางปฏิบัติแล้ว พบว่าขาดความต่อเนื่องและงบประมาณในการดำเนินการ ทำให้โครงการพัฒนาวัตถุดิบไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่จังหวัดปัตตานีนั้น ในปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์ส่งเสริมการเลี้ยงไก่และแพะอย่างเป็นระบบและจริงจังในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดแต่ประการใด

2. แรงงาน

แรงงานในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลนั้น แม้ไม่ได้บังคับว่าต้องเป็นมุสลิมทุกขั้นตอน แต่หากใช้แรงงานที่เป็นมุสลิมทั้งหมด ก็จะเป็นการภาพลักษณ์ที่เข้มแข็งและน่าเชื่อถือต่อตลาดต่างประเทศได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประเด็นที่ภาคเอกชนค่อนข้างกังวล เนื่องจากคนกลุ่มนี้ในระดับแรงงานมักอ่านเขียนไทยไม่ได้ สื่อสารลำบาก มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะกับระบบของอุตสาหกรรมและการทำธุรกิจ ดังนั้น ภาครัฐควรเร่งส่งเสริมการศึกษาของคนในประเทศ เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม และเพื่อให้สามารถปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับอุตสาหกรรมได้

การพัฒนาคนนั้นเป็นกระบวนการที่ใช้ระยะเวลานานแต่ก็มีความสำคัญไม่สามารถละเลยได้ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยถือว่าเป็นการพัฒนาทางด้าน “Supply Side” และเชื่อว่าจะมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจโดยรวมสามารถเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องได้ในระยะยาว เนื่องจากคนเป็นบ่อเกิดของเทคโนโลยี ความรู้ในเรื่องการจัดการและนวัตกรรม

การพัฒนาบุคลากรนอกเหนือจากระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องก็เป็นสิ่งจำเป็นก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) อย่างไรก็ตาม การให้การศึกษาหรือการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมอาหารในปัจจุบัน ภาครัฐยังให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย โดยจะเห็นได้จากระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะเน้นในเรื่องวิชาการและการจัดการทางธุรกิจ ขณะที่สอนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารโดยตรงยังมีอยู่น้อยมากและไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมพัฒนาฝีมือแรงงานและสถาบันต่างๆ แต่หลักสูตรการฝึกอบรมส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องของการบริหารจัดการ และภาพรวมของอุตสาหกรรมมากกว่า ภาพความเป็นจริงที่ปรากฏคือแรงงานของไทยเป็นแรงงานแบบไร้ฝีมือหรือกึ่งฝีมือเป็นส่วนใหญ่ โดยประมาณ 3 ใน 4 ของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดมีการศึกษาเฉลี่ยเพียงประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น ส่วนแรงงานระดับช่างเทคนิค (Technicians) ซึ่งมีการศึกษาด้านวิชาชีพระดับอาชีวศึกษา และแรงงานระดับวิศวกรมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องยกระดับฝีมือแรงงาน โดยลดจำนวนแรงงานระดับผู้ปฏิบัติการลงและเพิ่มแรงงานระดับช่างเทคนิคให้มากที่สุดเพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูงขึ้น โดยในส่วนของภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญและความรู้กับอุตสาหกรรมนี้โดยตรงอย่างจริงจัง ซึ่งอาจมีการจูงใจโดยการให้ทุนการศึกษา สำหรับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

3. วิถีชีวิตดั้งเดิมและวัฒนธรรมมุสลิม

แม้ว่าการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐและยุทธศาสตร์จังหวัดปัตตานี ในประเด็นยุทธศาสตร์เรื่องการแก้ปัญหาความยากจน เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ แต่นั่นเป็นวัตถุประสงค์ที่ตั้งมาจากส่วนบน สำหรับคนในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิมแล้ว จะคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับวิถีชีวิตดั้งเดิมและหลักการทางศาสนา มากกว่า วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติอาจทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะขยะและของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิตในนิคมฯ และยังเกรงว่าจะมีสิ่งต้องห้ามทางศาสนาเข้ามาในชุมชน เช่น ผับ คาราโอเกะ เป็นต้น นอกจากนี้ หลักศาสนาอิสลามที่ไม่สนับสนุนให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน และกำหนดให้แบ่งพื้นที่ทำงานแยกส่วนชายหญิงอย่างชัดเจน อาจเป็นอุปสรรคหรือไม่เข้ากับระบบการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากภาครัฐค่อนข้างมั่นใจว่า นิคมฯจะไปได้ดีอย่างแน่นอน และน่าจะได้รับการตอบรับจากชุมชนอย่างดี ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนกลับกังวลว่านิคมฯอาจไม่สามารถพัฒนาไปได้ อันเนื่องมาจากปัจจัย ดังนี้

1. สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ที่ยังควบคุมไม่ได้
2. ความไม่พร้อมของวัตถุดิบ
3. ประชาชนยังไม่ทราบถึงประโยชน์ คุณค่า และผลกระทบของนิคมอุตสาหกรรม

4.1.3 ความสามารถของผู้ประกอบการในภาคเอกชน

ผู้ประกอบการในภาคเอกชนไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องการผลิตอาหารฮาลาลให้ได้ตามมาตรฐาน เพียงทำความเข้าใจกฎเกณฑ์และหลักการของศาสนาอิสลาม ก็สามารถผลิตอาหารฮาลาลได้อย่างถูกต้อง อาจมีอุปสรรคบ้างในแง่ของการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง โดยเฉพาะขั้นตอนในการเชือดสัตว์ ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลและหน่วยงานทางการศึกษาได้มีความพยายามในการจัดฝึกอบรมบุคลากรทางด้านนี้อย่างต่อเนื่อง คาดว่าในอนาคตอุปสรรคดังกล่าวจะบรรเทาลง

ปัญหาสำคัญสำหรับผู้ประกอบการเป็นเรื่องของภาวะความผันผวนของราคาวัตถุดิบที่ไม่แน่นอน อีกทั้งยังมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถคำนวณต้นทุนที่แท้จริงได้ นอกจากนี้ เรื่องของเงินลงทุนยังคงต้องให้รัฐเข้ามาช่วยสนับสนุน โดยเฉพาะการกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ โดยมีการเสนอเกี่ยวกับการจัดการกองทุนเพื่อพัฒนาการส่งออก เพื่อช่วยพัฒนาผู้ประกอบการระดับกลางและเล็กให้มีศักยภาพมากขึ้นในการส่งออก นอกจากนี้ ประเด็นการหาตลาดต่างประเทศยังอยู่เหนือการควบคุมของผู้ประกอบการเอง

ต้องพึ่งพาบทบาทและการสนับสนุนจากรัฐในการแสวงหาตลาดใหม่ รวมทั้งการรักษาตลาดเดิมไว้ต่อไป

นอกจากนี้ ยังพบว่าการตรวจสอบและการออกหนังสือรับรองฮาลาลของสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น กล่าวคือขั้นตอนและค่าใช้จ่ายในการขอหนังสือรับรองและขอรับเครื่องหมายรับรองฮาลาลนั้น ต้องมีการตรวจสอบก่อนข้างละเอียด ใช้เวลานานและมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการออกหนังสือรับรองและการขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลดังกล่าวยังมีอายุเพียง 1 ปี ซึ่งผู้ประกอบการบางส่วนเห็นว่าระยะสั้นเกินไป และทำให้การผลิตมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น

4.2 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดของการลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกของไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่าไทยมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดในหลายประการ ดังนี้

1) จุดแข็ง

- 1.1) ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก โดยมีสินค้าอาหารสำคัญๆหลายชนิด เช่น ข้าว กุ้ง ไข่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยและวัตถุดิบในการผลิตการแปรรูปที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่สำคัญ
- 1.2) มีการจัดตั้งองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อทำหน้าที่ดูแลและกำกับการดำเนินงานในด้านการผลิตและการตลาด และการกำหนดมาตรฐานอาหารฮาลาล ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรศาสนา ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เช่น คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล เป็นต้น
- 1.3) มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตอาหารฮาลาลที่น่าเชื่อถือในตลาดมุสลิมโลกได้ คือที่ปัตตานี ซึ่งมีความเหมาะสมทั้งเรื่องของวัตถุดิบการผลิต โครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคมขนส่ง และวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับประเทศมุสลิม

2) จุดอ่อน

- 2.1) ความไม่มั่นใจในอาหารฮาลาลของไทย เนื่องจากประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และถูกมองว่าเป็นเมืองพุทธ ทำให้ผู้บริโภคในต่างประเทศไม่เชื่อถือความเป็นอาหารฮาลาลของไทย
- 2.2) ขาดการติดตามตรวจสอบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแล้ว
- 2.3) หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเพื่อออกเครื่องหมายรับรองฮาลาลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการ ในสถานะที่มีการแข่งขันสูงและต้องขยายตลาดเพื่อการส่งออกอาหารฮาลาล
- 2.4) การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลแบบครบวงจรที่จังหวัดปัตตานี ยังไม่สามารถดำเนินการให้มีความก้าวหน้าได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลต่อการจูงใจผู้ประกอบการให้เข้าไปลงทุนในพื้นที่ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การตั้งฐานการผลิตในปัตตานีอาจส่งผลที่ดีต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากปัตตานีเป็นที่รู้จักอย่างดีใน โลกมุสลิมว่าเป็นอาณาจักรอิสลามที่ยิ่งใหญ่ตั้งแต่อดีต กระทั่งปัจจุบันก็ยังคงเป็นชุมชนมุสลิมอย่างเคร่งครัด
- 2.5) ความไม่มีเอกภาพของสถาบันศาสนาในด้านการรับรองอาหารฮาลาล

3) ศักยภาพและโอกาส

- 3.1) สินค้าอาหารฮาลาลไทยยังมีโอกาสทางการตลาดสูง เนื่องจากมีผู้บริโภคที่เป็นประชากรมุสลิมทั่วโลกถึงร้อยละ 25 ของประชากรโลก มีการบริโภคอาหารฮาลาลเป็นมูลค่าสูงถึง 580,915 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขณะที่ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยเพียงปีละ 364.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.06 ของมูลค่าอาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น¹ ดังนั้น หากไทยมีการวางแผนการพัฒนาอย่างบูรณาการและเป็นระบบ ย่อมจะส่งผลให้ไทยมีโอกาสในการเพิ่มส่วนแบ่งในตลาดโลกได้มากขึ้น
- 3.2) มีเครือข่ายการค้ากับประเทศมุสลิมที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยไทยมีการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลไปยังประเทศมุสลิมทั่วโลก มีมูลค่าสูงถึง 494.04 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2549 คิดเป็นร้อยละ 6.57 ของมูลค่า

¹ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. 2550. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ปี 2544 - 2549. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 11.

การส่งออกอาหารสำเร็จรูปทั้งหมดของไทย² และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

- 3.3) จากตัวเลขและประเภทอาหารที่ส่งออกไปยังประเทศมุสลิม (ดังตารางในภาคผนวก) พบว่าผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของไทยมีหลายชนิดที่เป็นที่ต้องการและได้รับการยอมรับจากประเทศมุสลิมหลายประเทศ ได้แก่ อาหารแช่แข็งต่างๆ อาหารทะเลแปรรูปบรรจุกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง ผลไม้สด เป็นต้น ซึ่งอาหารเหล่านี้ไทยมีความได้เปรียบในเรื่องของวัตถุดิบอยู่แล้ว ดังนั้น โอกาสในการขยายตลาดรวมถึงการรักษาตลาดเดิมไว้จึงมีอยู่สูงมาก

4) ข้อจำกัด

- 4.1) การที่ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศมุสลิม ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของสินค้า รวมทั้งการยอมรับจากประเทศมุสลิมบางกลุ่ม
- 4.2) ความไม่สงบในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาและการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล คือบริเวณ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุป

ความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการส่งออกอาหารฮาลาลของไทย สามารถมองความได้เปรียบได้ใน 2 ลักษณะ คือ ความได้เปรียบที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของการผลิตโดยใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น วัตถุดิบ แรงงาน ทุน และเทคโนโลยี และความได้เปรียบที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ เพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดหรือความสามารถในการแข่งขันไว้ เช่น กลยุทธ์ทางด้านราคาและการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายและโดดเด่น

อันที่จริงอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลนั้น เป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ในแง่ของวัตถุดิบที่อุดมสมบูรณ์และต้นทุนค่าแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง เพราะฉะนั้นกลยุทธ์ที่ประเทศไทยใช้ในการรักษาความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน จะเป็นกลยุทธ์ทางด้านราคาเป็นหลัก และการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างสินค้าให้มีความแตกต่าง เพื่อให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามความได้เปรียบด้านวัตถุดิบมีแนวโน้มจะสิ้นสุดในไม่ช้านี้ เนื่องจากวัตถุดิบที่เคยอุดมสมบูรณ์ของประเทศเริ่มเสื่อมโทรมลง ต้นทุนค่าแรงเริ่มมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งรายใหม่ที่กำลังก้าวเข้าสู่ตลาดโลก นอกจากนี้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีที่เคยได้รับก็ถูกตัดไปจำนวนมาก

² คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. 2550, เพิ่งอ้าง.

ในขณะที่เงื่อนไขและกฎเกณฑ์การค้าโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันสืบเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้า

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันผู้ประกอบการเริ่มมองเห็นความสำคัญของตลาดอาหารฮาลาลและโอกาสในการเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้มากขึ้น อีกทั้งประเทศไทยนั้นมีมาตรฐานด้านสุขอนามัยและคุณภาพการผลิตอาหารเป็นที่ยอมรับของตลาดโลกอยู่แล้ว ดังนั้น อุตสาหกรรมการส่งออกอาหารฮาลาลไทยจึงน่าจะขยายตลาดได้มากขึ้น โดยผู้ประกอบการรวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องปรับตัวอยู่เสมอ และร่วมมือกันในทุกด้านเพื่อเสริมสร้างและรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันไม่ให้ลดน้อยถอยลงจากที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงศักยภาพการผลิตอาหารฮาลาลของไทยและศักยภาพของตลาดอาหารฮาลาลโลกแล้ว พบว่ายังมีโอกาสขยายตัวทั้งด้านการผลิตและการส่งออกอีกมาก ทั้งนี้ทั้งนั้นส่วนที่น่าจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโอกาสในการลงทุน ได้แก่ ภาครัฐและภาคที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรทางศาสนา

ข้อเสนอแนะ

5.1) บทบาทของภาครัฐ

5.1.1) ด้านวัตถุดิบ

- 1) ภาครัฐควรเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาวัตถุดิบ รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ยังต้องเร่งปรับปรุงโรงฆ่าสัตว์ให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค
- 2) เร่งรัดการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลที่จังหวัดปัตตานี รวมทั้งการสนับสนุนสิทธิประโยชน์และมาตรการจูงใจพิเศษในการลงทุนให้กับผู้ประกอบการที่สนใจ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลแล้ว ยังเป็นการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ก่อให้เกิดการสร้างงาน แก้ไขปัญหาความไม่สงบ และอาจส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนในโอกาสต่อไป

5.1.1) ด้านการผลิตและการตลาด

- 1) ภาครัฐต้องเป็นผู้นำในการขยายตลาด ทั้งที่เป็นตลาดเดิมและตลาดใหม่
- 2) สร้างเครือข่ายการตลาดกับประเทศมุสลิมให้กว้างขวาง
- 3) ยกกระดับมาตรฐานการผลิตโดยเฉพาะทางด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และควรจะให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตอาหารฮาลาล ประจำอยู่ในสถานประกอบการ เพื่อให้การผลิตเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการศาสนาอย่างแท้จริง อันจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคทางหนึ่ง
- 4) จัดสัมมนา/ฝึกอบรม เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎระเบียบและหลักการที่ถูกต้องแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ผลิตและหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงอาจเชิญชวนให้คนทั่วไปได้ร่วมการสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจและเป็นการขยายตลาดสำหรับกลุ่มที่ไม่ใช่มุสลิม

- 5) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตให้ทันสมัย เพื่อพัฒนาสินค้าและเพิ่มมูลค่าในตัวสินค้า

5.1.3) ด้านการรับรองมาตรฐาน

- 1) เร่งดำเนินการเรื่องการจัดทำมาตรฐานอาหารฮาลาลของไทยให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ โดยเฉพาะในโลกมุสลิม
- 2) ปรับปรุงการให้บริการตรวจสอบมาตรฐานอาหารฮาลาลให้มีความสะดวก รวดเร็ว รวบรวมขั้นตอนที่สามารถดำเนินการได้พร้อมกัน และควรให้อยู่ในสถานที่เดียวกันในลักษณะ “one stop service” อนึ่ง แม้ในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจะร่วมมือกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำที่กรมฯ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและออกใบรับรองฮาลาลเพื่อการส่งออกให้ผู้ประกอบการ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการจูงใจและลดขั้นตอนการส่งออกให้ผู้ประกอบการ แต่ในความเป็นจริงกลับมีอุปสรรคในเรื่องบุคลากรไม่เพียงพอ ดังนั้น ปัจจุบัน ความร่วมมือในลักษณะครบวงจรเบ็ดเสร็จจึงเป็นไปได้ยาก กระทั่งก่อนหน้านี้ ส่งผลให้บางครั้งผู้ประกอบการต้องเดินทางไปมาระหว่างสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากเลือกที่จะไม่ขอใบรับรองฮาลาลเพื่อการส่งออก

5.2 บทบาทขององค์กรด้านการรับรองและตรวจสอบมาตรฐาน

- 5.2.1) เพื่อเป็นการยกระดับกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลให้ได้มาตรฐาน ควรเร่งจัดทำมาตรฐานอาหารฮาลาลของไทยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นในตัวสินค้า และยังส่งผลต่อความสามารถในการขยายตลาดอาหารฮาลาลอีกด้วย
- 5.2.2) ผลักดันให้สถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาลสามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบรับรองคุณภาพอาหารฮาลาลให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม และถูกต้องตามหลักสุขอนามัยโดยใช้มาตรฐานอาเซียนและมาตรฐานโคเด็กซ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั่วโลก รวมทั้งการฝึกอบรมแก่ผู้ประกอบการเอกชนและพนักงาน เพื่อให้เข้าใจถึงกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลที่ถูกต้อง
- 5.2.3) บุคลากรของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบโรงงานหรือสถานประกอบการที่ผลิตอาหารฮาลาล ควรดำเนินการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยใช้วิธีตรวจสอบแบบ “surprise visit” คือไม่ต้องนัดหมายหรือแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

บทสรุป

บุคคลทั่วไปส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่า อาหารฮาลาลเป็นอาหารเฉพาะของคนมุสลิม คนอื่นหรือผู้ที่นับถือศาสนาอื่นไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องหรือรับประทานได้ ในความเป็นจริงแล้ว อาหารฮาลาลก็คือการทำอาหารหรือปรุงอาหารให้สะอาด ถูกหลักสุขอนามัยตามหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งไม่มีความแตกต่างจากการปรุงอาหารทั่วไป เพียงแต่ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามจะมีขั้นตอนในการควบคุมกระบวนการปรุงและผลิตอาหารเพิ่มเติม เนื่องจากเนื้อสัตว์บางประเภทเป็นข้อห้ามในการบริโภค และตามหลักการศาสนาจะมีวิธีการเชือดก่อนนำไปปรุงอาหาร รวมทั้งมีวิธีการเฉพาะสำหรับชำระล้างสิ่งของต่างๆ เช่น จาน ช้อน และภาชนะที่ใช้ปรุงอาหาร จึงทำให้บุคคลที่ไม่ใช่มุสลิมเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ทั้งนี้ หากมีโอกาสได้ทำความเข้าใจบทบัญญัติศาสนาอิสลามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาลแล้ว จะพบว่าอาหารฮาลาลเป็นประโยชน์กับผู้บริโภคทุกคน ไม่เฉพาะกับคนมุสลิมเท่านั้น เพราะประเด็นสำคัญของบทบัญญัติก็คือ การที่ผู้บริโภคได้รับประทานอาหารที่สะอาดอย่างแท้จริง โดยมีบทบัญญัติทางศาสนาเป็นตัวควบคุม ดังนั้น ผู้บริโภคโดยทั่วไปที่ไม่ใช่มุสลิมก็สามารถบริโภคอาหารฮาลาลได้เช่นกัน

อนึ่ง เมื่อมีความเข้าใจในหลักการของอาหารฮาลาล และด้วยเหตุผลที่ว่าอาหารเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนต้องบริโภค จะพบว่าตลาดอาหารฮาลาลสามารถขยายไปสู่ผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิมได้มากขึ้น และมีแนวโน้มจะมากยิ่งขึ้นตามจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น จึงกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพทางการตลาดอย่างแท้จริง อย่างน้อยที่สุดก็มีตลาดรองรับที่แน่นอนคือ ประชากรมุสลิมทั่วโลกประมาณ 1,800 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 25 ของประชากรโลก ซึ่งมีความต้องการบริโภคอาหารรวมกันคิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 150,000 – 200,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่งผลให้ตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลมีมูลค่าตลาดที่ใหญ่มาก ในขณะที่ประเทศไทยส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลได้เพียงปีละ 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 0.18 ของมูลค่าตลาดผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลของโลกเท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมากทั้งๆที่ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการขยายตลาดในต่างประเทศได้อีก อาหารฮาลาลจึงเป็นช่องทางการตลาดที่สำคัญ รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออก และได้กำหนดนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ทั้งในด้านการพัฒนาวัตถุดิบ การส่งเสริมผู้ประกอบการ การแสวงหาตลาด และการพัฒนากลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้เป็นที่น่าเชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยอำนาจหน้าที่ในการตรวจรับรองและอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรศาสนาอิสลามเท่านั้น คือ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะส่งผลดีต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลทั้งการผลิต การตลาดและการรับรองมาตรฐานก็ตาม แต่ยังมีอุปสรรคสำคัญที่จำเป็นต้องเร่งแก้ไข โดยเฉพาะการพัฒนาวัตถุดิบ และความไม่มีเอกภาพของหน่วยงานหรือองค์กรทางศาสนา ดังนั้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยให้ขยายตัวได้เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นปัจจัยให้อุตสาหกรรมการส่งออกอาหารฮาลาลไปสู่ความสำเร็จ คือ ความเชื่อมั่นในการตรวจสอบรับรองผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล ซึ่งในส่วนนี้ต้องรับผิดชอบโดยองค์กรศาสนาคือคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งแม้ประเทศไทยจะได้เปรียบประเทศอื่นๆ ในหลายๆ ด้านในเรื่องของวัตถุดิบแรงงานและความพร้อมของโครงสร้างสาธารณูปโภค แต่ไทยยังมีข้อเสียเปรียบและเป็นข้อที่สำคัญที่สุด นั่นคือ ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศมุสลิม ดังนั้น ไม่ว่ากิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับฮาลาล โดยไม่สร้างความเชื่อมั่นในส่วนของหลักการศาสนาควบคู่ไปด้วยแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

บรรณานุกรม

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. ความคืบหน้าโครงการนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (จังหวัดปัตตานี).
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2541. คู่มือการลงทุนผลิตอาหารมุสลิมเพื่อการส่งออกในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม.
- คณะกรรมการจัดงานเมาลิดกลางแห่งประเทศไทย อ.ศ. 1426. 2548. มาตรฐานอาหารฮาลาลไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้ประกอบการอาหารฮาลาลทั่วราชอาณาจักร. (สวนอัมพร, 21 พฤศจิกายน 2548).
- คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. 2548. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนา อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.
- คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล. 2550. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนา อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ปี 2544 - 2549. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.
- นันทิยา กัมพลานนท์. 2543. การตลาดอุตสาหกรรมอาหารมุสลิมภายใต้เครื่องหมาย “ฮาลาล”. วิทยานิพนธ์สาขาธุรกิจอุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ.
- บรรจง บินกาซัน. 2547. สารานุกรมอิสลาม สำหรับเยาวชนและผู้เริ่มสนใจ. กรุงเทพฯ : อัล อะมีน. ยุพิน หะสัน. 2546. รูปแบบการดำเนินชีวิต ความรู้และพฤติกรรมกรบริโภคอาหารฮาลาลของ ผู้บริโภคมุสลิม. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2549. ศัพท์เศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. วารสารการนิคมอุตสาหกรรม (ธันวาคม 2547).
- วินัย คะห์ลัน, สุภสร ชโยวรรณ และอรชуда สิมารักษ์. 2542. การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุม วิกฤตเพื่อจัดเตรียม “อาหารฮาลาล” ในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์. กรุงเทพฯ : สถาบันอาหาร.
- ศูนย์ปฏิบัติการวิศวกรรมพลังงานและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2547. รายงานฉบับ สมบูรณ์การศึกษาความเหมาะสมโครงการนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล (จังหวัด ปัตตานี). กรุงเทพฯ: การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.

เศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 44, ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2550).

สถาบันมาตรฐานอาหารสากล. (ม.ป.ป.). เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับอาหารสากล.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย. 2537. โครงการศึกษาวิจัยความสามารถในการแข่งขันของอาหารทะเลกระป๋องในตลาดต่างประเทศในระยะ 5 ปีข้างหน้า. กรุงเทพฯ : ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สถาบันอาหาร. 2545. รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์โครงการจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมรายสาขา (สาขาอาหาร). กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม.

สมเกียรติ ตริยภาภรณ์. 2549. กฎหมายอาหารสากล. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภาคีพรรณ ตั้งตรงไพโรจน์. 2550. การเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานและทุนมนุษย์ข้ามชาติ. ใน พัชราวลัย วงศ์บุญสินและคณะ. การเพิ่มผลิตภาพกำลังแรงงานอาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุมาลี ปิตยานนท์. 2545. ตลาดแรงงานไทยกับนโยบายรัฐ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวภัทร เชื้อนาค. 2540. การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการส่งออกอาหารสากล. สารนิพนธ์วารสารศาสตร์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สันติ บางอ้อ. สถาบันมาตรฐานอาหารสากล: ความคาดหวังของภาครัฐ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารสากล.

สำนักพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม . 2541. คู่มือการลงทุนผลิตอาหารมุสลิมเพื่อการส่งออกในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส.

อดิศร มุหะหมัดอารี. 2543. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 ศึกษากรณีองค์กรที่มีอำนาจออกเครื่องหมายสากล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อลิสรา จันทร์ขาว. 2543. แนวโน้มและปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกอาหารสากลของไทยไปกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง : กรณีศึกษาอาหารทะเลกระป๋อง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สากลไทย ปีที่ 1, ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม 2549): 53.

สากลไทย ปีที่ 1, ฉบับที่ 2 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2549).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

<http://www.depthai.go.th/>

<http://www.halal.or.th/>

<http://www.halalthailand.com/>

<http://www.islam.gov.my/english/>

<http://www.moc.go.th/>

<http://www.mfa.go.th/>

<http://www.nfi.or.th/>

<http://www.oie.go.th/>

<http://www.thaihalal.com/>

ภาคผนวก

ตารางที่ 1 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปของไทยไปกลุ่มประเทศมุสลิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปี 2541 - 2549

กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48%
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	34.85	54.46	57.41	79.72	118.53	85.79	100.33	115.17	105.64	14.79
1. บรูไน										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.33	0.41	0.40	0.59	0.55	0.60	0.69	0.85	1.14	23.83
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.14	0.50	0.25	0.25	0.35	0.51	0.45	0.48	0.75	5.49
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.21	0.22	0.27	0.25	0.44	0.48	0.56	0.49	0.35	-12.89
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.07	0.04	0.18	0.18	0.14	0.07	0.03	0.04	0.04	25.00
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.17	0.11	0.13	0.12	0.13	0.12	0.18	0.26	0.25	41.89
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.24	0.29	0.30	0.42	0.40	0.37	0.51	0.53	0.47	3.92
นมและผลิตภัณฑ์นม	0.00	0.02	0.03	0.09	0.23	0.05	0.05	0.28	0.36	433.33
รวม	1.17	1.58	1.56	1.90	2.24	2.21	2.47	2.92	3.35	18.09
2. มาเลเซีย										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	9.60	11.99	13.33	14.81	15.05	16.46	21.48	22.29	22.46	3.77
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	3.96	10.73	9.78	8.44	10.53	13.77	9.21	12.45	10.60	35.28
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	5.69	8.08	8.34	8.75	11.32	12.61	12.30	14.06	15.09	14.33
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.66	0.95	1.25	1.33	1.48	1.49	2.19	2.02	2.19	-7.49
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.70	1.17	1.49	1.51	1.78	2.53	2.57	2.82	3.21	9.77
นมและผลิตภัณฑ์นม	0.07	2.13	2.92	22.47	52.58	9.80	13.60	12.82	12.65	-5.75
ผลิตภัณฑ์ข้าว	10.33	12.28	12.05	11.61	12.41	13.28	13.38	14.23	15.17	6.29
รวม	31.01	47.33	49.17	68.92	105.16	69.94	74.72	80.69	81.36	7.99
3. อินโดนีเซีย										
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	2.59	3.14	2.42	3.21	3.49	4.74	8.18	8.62	7.74	5.34
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.06	1.77	1.75	1.35	1.66	2.35	2.97	2.57	2.42	-13.47
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.01	0.42	0.83	0.53	1.09	1.58	1.57	7.20	1.86	357.82
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	0.11	1.52	3.45	3.85	3.90	8.60	11.23	8.48	30.48
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.01	0.02	0.03	0.06	0.09	0.13	0.18	0.17	0.19	-6.76
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.09	0.13	0.30	0.95	0.93	1.62	1.78	0.23	9.63
รวม	2.68	5.55	6.68	8.91	11.13	13.64	23.13	31.56	20.92	36.43

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 2 มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปของไทยไปกลุ่มประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง ปี 2541 – 2549

กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
ตะวันออกกลาง	97.71	87.67	67.69	93.28	222.09	133.03	164.53	247.65	270.12	50.51
1. จีนุดี										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.47	0.46	0.54	0.32	0.24	0.44	0.80	0.55	1.68	-31.24
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.01	-	-	0.002	-	-	-	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	-	-	0.01	0.04	0.03	0.04	0.19	0.07	0.12	-64.10
รวม	0.48	0.46	0.55	0.36	0.27	0.48	1.00	0.62	1.80	-37.66
2. ลิเบีย										
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.03	0.02	0.02	0.02	0.01	0.02	0.02	0.01	0.02	-50.00
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.03	-	0.02	0.02	0.10	0.11	0.23	0.21	0.68	-6.52
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.02	0.01	0.01	0.02	0.01	0.01	0.005	0.002	0.005	-50.00
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.02	0.01	0.01	0.01	0.005	0.01	0.005	0.002	0.005	-50.00
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.01	0.20	2.10	2.35	14.17	22.43	34.89	51.02	60.30	46.25
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.005	0.01	0.005	0.004	0.005	0.005	0.005	0.01	0.01	100.00
เครื่องเทศและสมุนไพร	0.03	0.01	0.01	0.02	0.01	0.02	0.01	0.005	0.016	-60.00
รวม	0.15	0.26	2.19	2.45	14.31	22.59	35.16	51.27	61.04	45.80
3. การ์ตา										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.52	0.61	0.59	0.77	0.76	1.02	1.18	1.89	2.63	60.97
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.07	0.16	0.06	0.06	0.21	0.18	0.39	0.36	0.54	-8.81
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.04	0.04	0.03	0.06	0.07	0.10	0.03	0.07	0.11	130.77
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	0.01	0.02	0.03	0.03	0.14	0.25	0.37	0.45	44.12
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.02	0.02	0.03	0.02	0.03	0.07	0.11	0.12	0.19	11.63
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	0.01	0.01	0.01	0.01	0.004	0.004	0.07	0.18	66.67
เครื่องเทศและสมุนไพร	0.005	0.01	-	-	-	0.005	0.002	0.005	0.011	100.00
ไก่แปรรูป	-	-	-	-	0.02	0.03	-	-	-	-
รวม	0.66	0.86	0.75	0.96	1.13	1.59	2.01	2.89	4.11	43.83

กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
4. สหรัฐอเมริกา										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	9.27	8.62	8.06	10.04	9.54	9.07	11.63	14.86	21.53	27.76
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	1.09	1.74	1.47	1.96	3.56	4.45	5.73	7.68	8.69	34.13
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.55	0.45	0.39	0.41	0.42	0.41	0.47	0.48	0.58	1.05
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.50	0.38	0.32	0.39	0.50	0.60	0.92	2.35	1.43	155.68
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.16	0.21	0.18	0.26	0.29	0.32	0.52	0.61	0.76	17.31
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.15	0.28	0.38	0.32	0.37	0.65	1.60	2.16	2.30	34.88
ซูปลและอาหารปรุงแต่ง	0.01	0.02	0.09	0.07	0.16	0.07	0.10	0.18	0.21	84.62
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	-	0.03	0.02	0.13	0.09	0.14	-29.63
เครื่องเทศและสมุนไพร	2.03	1.33	1.65	0.62	0.33	1.33	1.02	0.30	0.31	-71.05
รวม	13.73	13.03	12.54	14.07	15.21	16.93	22.12	28.70	35.94	29.76
5. ซาอุดีอาระเบีย										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	33.35	26.94	14.43	30.13	30.13	27.51	34.24	38.79	52.10	13.29
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	5.27	6.80	4.34	5.86	6.43	6.89	7.48	9.47	8.61	26.60
ผลิตภัณฑ์ข้าว	2.22	1.88	1.90	1.32	1.63	0.51	0.55	0.59	0.73	7.66
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.80	1.38	0.99	1.06	1.18	1.69	2.84	3.13	3.03	9.96
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.76	1.03	0.43	0.46	0.72	2.93	2.06	1.39	2.07	-32.77
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.53	0.64	0.63	0.49	0.68	0.58	0.64	0.58	0.83	-9.65
ซูปลและอาหารปรุงแต่ง	-	0.003	0.002	0.002	0.01	0.03	0.02	0.25	0.44	1,137.50
เครื่องเทศและสมุนไพร	1.40	1.12	1.31	0.49	0.54	0.55	0.81	0.78	0.82	-3.99
รวม	44.32	39.80	24.02	39.85	41.32	40.68	48.65	54.97	68.63	13.00
6. อิหร่าน										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.18	-	-	-	-	0.02	0.07	0.01	0.16	-79.31
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.01	0.03	-	-	-	-	0.002	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.002	0.01	-	0.01	0.02	0.02	0.15	0.32	0.60	111.48
สิ่งปฏุงรสอาหาร	-	0.01	-	0.002	-	0.01	0.15	0.002	-	-98.33
ผักกระป๋องและแปรรูป	-	-	-	0.02	0.002	0.05	0.15	1.70	0.30	1,003.23

ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	-	0.02	0.04	0.19	0.43	1.49	2.75	3.55	5.68	28.76
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	-	-	0.04	0.30	0.01	0.01	-97.54
รวม	0.19	0.07	0.04	0.22	0.44	1.99	3.59	5.59	6.75	55.89
กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
7.ตรุกี										
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.22	0.51	0.25	0.18	0.65	1.02	0.53	0.81	0.73	53.30
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.11	0.09	0.03	0.03	0.11	0.12	0.06	0.16	0.86	160.00
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.05	0.12	0.20	0.18	0.33	0.27	0.46	0.50	0.64	8.65
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.005	0.01	0.01	0.004	0.005	0.01	0.01	0.07	0.02	500.00
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.005	0.02	0.02	0.02	0.01	1.30	2.94	42.40	6.08	1,344.42
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.002	0.03	0.02	0.01	0.01	0.03	0.03	0.12	0.06	345.45
ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	-	0.002	-	-	-	-	-	-	-
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	0.01	-	-	-	-	-	0.002	-	-
รวม	0.39	0.78	0.53	0.42	1.12	2.74	4.02	44.06	8.38	995.31
8.ญวต										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	3.18	3.79	2.02	3.33	4.06	6.66	5.61	6.32	7.93	12.80
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.38	0.65	0.63	0.67	0.75	1.19	1.38	1.17	1.50	-15.32
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.09	0.10	0.16	0.21	0.30	0.69	0.73	0.71	0.99	-3.05
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.29	0.37	0.29	0.30	0.29	0.63	1.05	1.07	0.97	1.66
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.09	0.03	0.05	0.08	0.07	0.11	0.17	0.13	0.15	-24.29
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.05	0.07	0.07	0.07	0.10	0.11	0.17	0.21	0.24	25.00
นมและผลิตภัณฑ์นม	0.04	-	-	-	-	0.06	0.03	0.12	0.00	257.14
ซูปและอาหารปรุงแต่ง	0.02	0.08	0.07	0.12	0.04	0.07	0.04	0.03	0.10	-33.33
เครื่องเทศและสมุนไพร	0.25	0.10	0.14	0.05	0.02	0.07	0.02	0.01	0.01	-57.14
รวม	4.40	5.18	3.43	4.85	5.63	9.58	9.21	9.77	11.90	6.15
9.เยเมน										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	3.65	3.49	3.95	3.13	3.34	4.21	5.06	7.84	14.11	54.98
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	1.63	1.61	1.33	1.59	2.25	3.10	3.02	3.79	5.82	25.76
สิ่งปฏุงรสอาหาร	-	0.00	0.005	0.00	0.00	0.00	3.02	0.00	0.01	-50.00

ผักกระป๋องและแปรรูป	-	0.01	0.005	0.01	0.005	0.01	0.01	0.02	0.03	66.67
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและ อาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	0.02	0.005	0.02	0.02	0.02	0.01	0.07	0.47	-61.11
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	-	0.01	0.002	0.005	-	0.18	-	0.003	-
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	-	0.01	-	0.002	-	-	-
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	0.002	0.02	0.01	-	0.01	0.14	-53.85
รวม	5.28	5.14	5.31	4.76	5.65	7.36	8.31	11.75	20.58	41.31
กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการ ขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
10. อีรัก										
รวม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11. เลบานอน										
อาหารทะเลกระป๋องและ แปรรูป	10.95	9.02	6.66	9.82	7.11	7.73	9.35	9.72	12.94	3.90
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.85	2.23	1.04	1.44	2.66	2.59	1.19	1.45	1.99	22.38
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.47	0.66	0.83	1.16	1.59	1.66	2.00	2.77	2.71	38.59
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.22	0.01	0.01	0.02	0.03	0.02	0.03	0.04	0.04	25.00
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.05	0.04	0.12	0.03	0.03	0.04	0.04	0.12	0.05	212.50
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและ อาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.03	0.02	0.03	0.03	0.03	0.22	0.71	0.82	0.89	15.68
ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	-	0.002	0.002	-	-	0.002	-	-	-
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	0.002	-	0.002	0.002	0.005	0.005	100.0
รวม	12.56	11.98	8.70	12.51	11.47	12.33	13.33	14.93	18.63	12.06
12.จอร์แดน										
อาหารทะเลกระป๋องและ แปรรูป	6.44	3.17	2.84	4.44	4.33	6.03	4.37	6.41	5.99	46.51
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.27	0.76	0.42	0.28	0.40	0.73	0.76	0.76	0.78	-11.15
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.01	0.02	0.08	0.11	0.21	0.28	0.39	0.43	0.85	10.26
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและ อาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.01	0.01	0.06	0.01	0.01	0.11	0.15	0.11	0.29	-26.67
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.002	0.01	0.01	0.01	0.02	0.03	0.12	0.12	0.07	6.38
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.01	0.01	0.004	0.002	0.02	0.02	0.04	0.07	157.14
ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	-	-	0.002	-	0.002	0.01	0.002	0.005	-83.33
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	0.002	-	0.002	-	0.005	-	0.02	-
เครื่องเทศและสมุนไพร	0.022	-	-	-	-	0.002	0.002	-	0.00	-

ไก่แปรรูป	-	-	-	0.10	0.09	0.05	-	-	0.04	-
รวม	6.76	3.97	3.43	4.96	5.05	7.25	5.82	7.79	8.12	33.73
กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
13. ซีเรีย										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	6.77	4.46	4.67	5.57	8.35	5.88	7.70	9.69	17.40	25.89
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.005	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.005	0.02	0.04	-	0.04	0.09	0.20	0.30	1.16	48.15
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.002	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	-	-	-	-	0.10	0.16	0.36	0.53	118.18
ผักกระป๋องและแปรรูป	-	-	0.005	-	0.01	0.03	-	-	-	-
รวม	6.78	4.48	4.71	5.57	8.40	6.11	8.07	10.35	19.08	28.33
14. บาร์เรน										
เครื่องเทศและสมุนไพร	0.360164	0.118922	0.074701	0.186601	0.067442	0.0915	0.01	0.01	0.01	0.00
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.34	0.43	0.26	0.73	0.38	0.49	0.62	0.85	1.06	37.75
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.21	0.24	0.20	0.25	0.22	0.35	0.41	0.61	0.82	49.70
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.18	0.09	0.07	0.10	0.11	0.14	0.21	0.20	0.26	-4.65
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.08	0.11	0.10	0.11	0.11	0.30	0.38	0.51	0.55	35.53
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.05	0.04	0.06	0.08	0.09	0.12	0.17	0.19	0.17	10.00
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.05	0.06	0.07	0.10	0.11	0.12	0.16	0.39	0.31	139.39
ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	-	0.002	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.16	16.67
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	-	-	-	-	0.002	0.005	-
รวม	1.27	1.08	0.85	1.56	1.10	1.62	1.98	2.79	3.34	41.03
15. โอมาน										
เครื่องเทศและสมุนไพร	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ไก่แปรรูป	-	-	-	-	0.03	0.06	-	-	-	-
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.40	0.29	0.42	0.54	0.57	0.80	0.58	1.10	1.04	87.66
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.25	0.19	0.16	0.13	0.34	0.42	0.52	0.80	0.37	55.77
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.06	0.05	0.03	0.04	0.01	0.04	0.03	0.11	0.08	283.33
สิ่งปฏุงรสอาหาร	0.002	0.01	0.02	0.02	0.005	0.002	0.01	0.005	0.032	-33.33

ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	0.01	0.000	0.002	0.005	0.01	0.01	0.03	0.02	120.00
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและ อาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.06	0.06	0.21	-7.69
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	-	-	0.38	-	-	0.00	-
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.06	0.04	283.33
รวม	0.74	0.57	0.64	0.73	0.99	1.75	1.23	2.16	1.79	75.96
กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการ ขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
16. อัฟกานิสถาน										
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	-	-	0.04	0.03	-	0.00	-
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและ อาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.002	0.003	-	-	-	-	0.01	-	0.02	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	-	0.01	-	-	-	-	0.005	-	0.00	-
รวม	0.002	0.01	-	-	-	0.04	0.05	-	0.02	-

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ : ไม่มีการส่งออกไปประเทศอิรัก

ตารางที่ 3 แสดงมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปของไทยไปกลุ่มประเทศมุสลิมในแอฟริกา ปี 2541-

2549

กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
แอฟริกา	59.16	32.77	50.57	56.33	43.18	48.77	43.62	62.17	104.18	42.51
1. บุร์กินาฟาโซ										
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.01	-	-	-	-	-	-	0.01	-	-
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	-	-	-	-	0.04	-	-	-	-	-
รวม	0.01	-	-	-	0.04	-	-	0.01	-	-
2. โกตดิวัวร์										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.29	0.17	0.05	0.34	0.39	-	0.03	0.01	-	-69.23
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.01	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	0.07	0.05	-	-27.59
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	-	0.34	1.31	0.002	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	-	0.15	-	-	-	0.01	0.04	0.04	0.03	6.67
รวม	0.29	0.32	0.05	0.34	0.73	1.32	0.14	0.10	0.03	-29.31
3. กินี										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	-	-	0.07	0.02	-	-	0.01	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	-	-	-	-	-	0.005	0.00	0.020	0.01	300.00
ผักกระป๋องและแปรรูป	-	-	-	-	-	0.01	-	-	-	-
รวม	-	-	0.07	0.02	-	0.02	0.02	0.02	0.01	14.29
4. มาลี										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.08	0.42	0.08	0.03	0.03	-	-	0.07	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.02	-	0.02	-	-	-	-	0.05	0.01	-
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.005	-	0.002	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.002	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.02	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	0.10	0.44	0.10	0.03	0.03	-	-	0.12	0.01	-

กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
5.โมร็อกโก										
ไก่แปรรูป	-	-	-	-	0.03	0.05	0.02	-	-	-
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	-	-	0.01	-	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.27	0.51	0.16	0.41	0.20	0.42	0.35	0.74	0.11	110.64
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.11	0.17	0.13	0.12	0.21	0.46	0.55	0.80	0.75	44.39
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.05	0.15	0.002	-	0.03	0.26	0.24	0.17	0.14	-27.84
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.01	-	0.002	0.002	0.002	0.01	0.005	0.01	0.039	150.00
สิ่งปฐรสอาหาร	0.002	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.01	0.01	0.02	100.0
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.01	0.01	0.02	0.04	0.02	0.01	0.01	0.02	-25.00
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	0.002	-	-	-	-	-	-	-
รวม	0.45	0.84	0.32	0.56	0.52	1.27	1.19	1.75	1.39	46.46
6.มัลดีฟส์										
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	-	-	-	0.01	0.00	0.00	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.02	0.23	0.09	0.11	0.21	0.34	0.44	0.37	0.42	-14.69
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.005	-	0.02	0.02	0.05	0.04	0.14	0.24	0.35	71.93
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.002	0.01	0.002	0.002	0.02	0.01	0.02	0.04	0.02	128.57
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.002	0.01	0.005	0.01	0.02	0.02	0.03	0.01	0.03	-78.57
นมและผลิตภัณฑ์นม	-	-	-	0.00	0.05	-	0.17	0.22	0.01	34.33
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	-	0.06	0.07	0.07	0.03	0.06	0.02	-	0.01	-
สิ่งปฐรสอาหาร	-	0.01	0.00	0.00	0.00	0.02	0.03	0.04	0.04	33.33
รวม	0.03	0.30	0.19	0.21	0.39	0.49	0.86	0.93	0.86	8.38
7.ไนเจอร์										
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	-	0.03	0.03	0.12	0.21	0.03	0.01	0.03	-	116.67
รวม	0.00	0.03	0.03	0.12	0.21	0.03	0.01	0.03	0.00	116.67
8.เซียร์ราลีโอน										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.01	0.15	0.00	0.02	0.002	-	-	-	0.02	-
นมและผลิตภัณฑ์นม	0.01	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	-	0.02	0.09	-	-	0.01	-	0.04	0.03	-

ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.005	-	-	-	-	-	-	-	0.02	-
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	-	-	0.05	-	-	-	-	0.06	-
รวม	0.02	0.17	0.10	0.52	0.00	0.01	-	0.04	0.12	-
กลุ่มประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านเหรียญสหรัฐ)									อัตราการขยายตัว 2547-48 (%)
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	
9. ภูมิภาคเอเชีย										
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	-	-	0.01	-	-	-	-	-
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.36	0.20	0.12	0.11	0.44	0.13	0.10	-	2.53	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.11	0.10	0.35	0.31	0.23	0.19	0.22	0.30	0.40	37.08
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.03	0.05	0.08	0.09	0.08	0.09	0.05	0.12	0.06	163.16
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.01	-	-	-	-	0.01	-	0.01	-
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	-	-	-	0.04	-	0.01	0.01	0.04	0.00
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	-	0.00	-	-	-	0.005	0.03	0.018	500.00
รวม	0.51	0.35	0.56	0.50	0.80	0.40	0.39	0.46	3.06	17.61
10. ไนจีเรีย										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	1.32	2.45	1.72	2.25	1.65	2.54	1.08	0.37	1.84	-65.13
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.04	0.07	0.16	0.18	0.13	0.28	0.59	0.14	0.31	-76.37
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.02	-	0.01	0.06	0.24	0.02	0.02	0.03	0.04	75.00
นมและผลิตภัณฑ์นม	0.005	-	-	-	0.02	0.02	0.002	0.00	0.000	-
ผักกระป๋องและแปรรูป	-	-	0.01	0.02	0.03	0.02	0.03	0.06	0.01	100.00
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	-	0.01	0.002	0.005	0.002	0.14	0.002	0.02	-98.25
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	-	0.01	0.004	0.01	0.01	0.01	0.02	1.02	125.00
ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	-	-	0.01	0.002	0.005	0.002	0.002	0.000	0.00
รวม	1.39	2.52	1.92	2.53	2.09	3.08	1.87	0.64	3.24	-65.78
11. อียิปต์										
เครื่องเทศและสมุนไพร	-	-	0.005	-	-	-	0.002	-	-	-
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	55.11	23.81	45.24	50.16	35.60	38.18	32.01	48.51	65.77	51.56
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.58	2.55	1.35	1.23	1.13	1.18	1.76	2.47	2.48	40.14
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.03	0.02	0.08	0.09	0.10	0.15	0.29	0.21	0.46	-29.66
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.02	0.03	0.08	0.03	0.01	0.17	0.33	1.42	3.03	333.33
ผลิตภัณฑ์ข้าว	-	0.01	0.01	-	-	0.01	0.05	0.04	0.06	-21.05

ซูปและอาหารปรุงแต่ง	-	0.01	0.01	0.01	0.002	0.005	0.01	0.002	0.01	-66.67
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	0.01	0.01	0.01	0.01	0.03	0.06	0.05	0.13	-4.35
รวม	55.73	26.43	46.80	51.53	36.86	39.73	34.51	52.71	71.94	52.74
12.เซเนกัล										
ผลิตภัณฑ์ข้าว	0.04	0.05	0.01	0.01	-	0.002	-	-	-	-
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.005	0.01	0.04	-	0.08	0.34	0.94	0.52	1.20	-44.56
สิ่งปรุงรสอาหาร	0.005	0.02	0.002	0.02	0.005	0.03	0.01	0.03	0.03	250.00
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	0.002	0.01	0.005	0.01	0.01	0.01	0.04	0.00	0.01	-94.44
ผักกระป๋องและแปรรูป	-	-	-	-	-	0.005	0.01	0.045	0.01	200.00
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	-	-	-	-	0.03	-	-	0.06	-	-
รวม	0.05	0.08	0.06	0.04	0.11	0.39	1.01	0.66	1.24	-34.57
13.มอริเตเนีย										
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.02	0.01	0.07	0.06	0.10	0.22	0.10	0.29	0.10	-
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	-	0.06	0.02	-	-	-	-	-	0.05	-
รวม	0.02	0.07	0.09	0.06	0.10	0.22	0.10	0.29	0.15	187.50
14. โชมเลีย										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.09	0.15	-	-	0.28	0.31	0.68	0.66	3.15	-3.30
รวม	0.09	0.15	-	-	0.28	0.31	0.68	0.66	3.15	-3.30
15.ชูดาน										
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.07	0.18	0.16	0.22	0.44	0.13	0.18	0.42	3.48	127.03
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.05	0.17	0.02	0.11	0.05	0.25	0.47	0.82	1.32	76.06
ผักกระป๋องและแปรรูป	0.005	-	0.005	0.004	0.002	0.002	0.005	0.002	0.034	-50.00
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	-	-	0.01	-	0.005	-	-	-	-
สิ่งปรุงรสอาหาร	-	0.01	0.002	0.002	-	-	-	-	-	-
รวม	0.13	0.37	0.20	0.34	0.50	0.39	0.66	1.24	4.83	89.39
16.แอลจีเรีย										
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	0.05	0.01	-	-	0.28	0.36	1.40	0.49	1.13	-65.19
อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	0.28	0.68	0.07	-	0.19	0.64	0.64	1.82	12.34	185.94
ผักกระป๋องและแปรรูป	-									50.00
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	0.005	-	-	-
รวม	0.33	0.70	0.07	0.00	0.51	1.11	2.18	2.52	13.78	15.47

ที่มา : กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์